

KANCELARIA PREZESA
RADY MINISTRÓW

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY
W RODZINIE W ROKU 2023

za okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2023 r.

Warszawa, lipiec 2026 r.

Spis treści

WSTĘP	8
I. Obszary, kierunki i działania Programu	9
1 Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna	9
1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie	9
1.1.1. Opracowywanie diagnoz i prowadzenie badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i czynników z nią skorelowanych (art. 8 pkt 1 ustawy)	9
1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie	9
1.1.3. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa (art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy)	9
1.1.4. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	9
1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy)	9
1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych	9
1.2.2. Współpraca między organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowym i nadanym terenie, w celu wprowadzenia elementów informacji i edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmażeńskich (art. 9 ust. 1 ustawy)	17
1.2.3. Współpraca między organami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe	17
1.3. Ograniczenie treści przemocowych w mediach	17
1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych	17
1.3.2. Ograniczenie prezentowania zjawiska przemocy w rodzinie w środkach masowego przekazu	18
1.3.3. Ograniczenie treści przemocowych w Internecie i mediach społecznościowych	18
1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych	22
1.4.1. Opracowanie programów oświatowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami	22
1.4.2. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu metod opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy, jak również kompetencji rodziców i opiekunów w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust 2 pkt 2 ustawy) oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży	33

1.5.	Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2, 3 i 6 ustawy)	34
1.5.1.	Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy).....	34
1.5.2.	Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy).....	34
1.5.3.	Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy).....	34
2.	Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy) .	35
2.1.	Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych, udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oraz wypracowanie zasad współpracy	35
2.1.1.	Utworzenie zespołów interdyscyplinarnych (art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy).....	35
2.1.2.	Funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych (art. 9a ust. 7, 10, 13–14 ustawy).....	35
2.1.3.	Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	35
2.1.4.	Przesyłanie aktualnych baz danych z danego województwa, o których mowa w pkt 2.1.3., prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi regionalnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego do dnia 31 lipca.....	35
2.1.5.	Upowszechnienie baz danych przez podmioty, o których mowa w pkt 2.1.4., w podległych im pionach organizacyjnych	35
2.1.6.	Rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym:.....	36
2.1.7.	Nawiązywanie, rozwijanie i wzmacnianie współpracy między instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	40
2.2.	Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy).....	41
2.2.1	Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy w szczególności: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej..	41
2.2.2.	Opracowanie i realizacja indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w szczególności w zakresie rozwiązań prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie.....	41
2.3.	Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	41
2.3.1.	Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty	41

2.3.2.	Realizowanie przez instytucje publiczne, zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, pomocy w formie poradnictwa: medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych	51
2.3.3.	Realizacja programów terapeutycznych i pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, rodzinnej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym na rzecz reintegracji rodzin.....	51
2.3.4.	Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy przez punkty konsultacyjne	51
2.3.5.	Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej (art. 6 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy).....	51
2.3.6.	Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.....	52
2.3.7.	Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazanych na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadomienia ratunkowego) lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz kontynuowanie działalności całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie.....	53
2.3.8.	Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych i regionalnych telefonów zaufania, informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.....	55
2.3.9.	Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego przez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań .	55
2.3.10.	Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy ...	63
2.3.11.	Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności lokali socjalnych	64
2.4.	Monitoring skuteczności działań pomocowych	64
2.4.1.	Monitoring pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą	64
2.4.2.	Nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa	64
3.	Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie	64
3.1.	Tworzenie i rozszerzanie oferty oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie i doskonalenie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi i wdrażanie do realizacji ..	64

3.1.1.	Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują wszelkie działania adresowane do osób stosujących przemoc w rodzinie	64
3.1.2.	Przesyłanie informatorów zawierających aktualne bazy teled adresowe z danego powiatu, o których mowa w pkt 3.1.1., właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca	65
3.1.3.	Rozpowszechnienie informatorów przez podmioty, o których mowa w pkt. 3.1.2, w podległych im pionach organizacyjnych	65
3.2.	Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie	66
3.2.1.	Oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym w ramach procedury „Niebieskie Karty”	66
3.2.2.	Uniemożliwienie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą przez: - wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, - wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, - wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, - zatrzymywanie osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, - stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób co do których istnieje podejrzenie że stosują przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych w szczególności w przedmiocie dozoru Policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, a także nakazania opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia ewentualnie tymczasowego aresztowania, - występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, nakazie opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, - opracowanie i wydawanie przez Prokuratora Generalnego zgodnie z art. 8a ustawy co najmniej raz na dwa lata wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	68
3.2.3	Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w szczególności: - w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do: kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, - w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej - w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.....	78

3.2.4.	Działanie i współpraca służb w zakresie monitorowania zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie, w tym wymiana informacji między nimi	96
3.3.	Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy)	97
3.3.1.	Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy).....	97
3.3.2.	Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych (art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy).....	98
3.3.3.	Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych przez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie	99
3.3.4.	Zapewnienie dostępu do programów korekcyjno-edukacyjnych w każdym powiecie przez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach	101
3.3.5.	Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	101
3.3.6.	Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	103
3.3.7.	Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie, przez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego	103
3.4.	Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań	104
3.4.1.	Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	104
3.4.2.	Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	104
3.5.	Realizowanie programów wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, zmierzających do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych oddziaływaniami korekcyjno-edukacyjnymi lub psychologiczno-terapeutycznymi.	105
3.5.1.	Opracowanie i realizacja oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny lub psychologiczno-terapeutyczny	105
4.	Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów, realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	105
4.1.	Podnoszenie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania.	105

4.1.1.	Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego.	105
4.2.	Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	121
4.2.1	Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8a ustawy)	121
4.2.2.	Opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy)	121
4.2.3.	Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy między służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez: - tworzenie, prowadzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych sądów; - nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie; - przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb.....	121
4.3.	Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	124
4.3.1.	Diagnozowanie potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	124
4.3.2.	Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne opracowane na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym przedstawicieli: - jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, - gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, - Policji, - oświaty, - ochrony zdrowia, - sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych, - Służby Więziennej, - Żandarmerii Wojskowej, - innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych/grup roboczych (art. 6 ust. 6 pkt 4 ustawy)	124
4.3.3	Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja	125
4.4.	Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie ..	128
4.4.1.	Realizacja specjalistycznych szkoleń (min. 100 godzin dydaktycznych), umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.....	128
4.4.2.	Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, doradztwa, grup wsparcia	128
II.	Finansowanie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r.	129

WSTĘP

Sprawozdanie z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2023 r. (zwanego dalej „Krajowym Programem”) dotyczy okresu działalności Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania, obejmującego to stanowisko w latach 2020-2023.

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2026 r. poz. 160), zwanej dalej „upp”, Rada Ministrów zobowiązana jest corocznie do opracowania i przedstawienia Sejmowi i Senatowi Sprawozdania z realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej (przepis w obecnym brzmieniu). Zgodnie z art. 8 upp monitorowanie realizacji zadań Rządowego Programu oraz wykonywanie zadań Krajowego Koordynatora Realizacji Rządowego Programu powierzono Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równości. W roku 2023, którego dotyczy niniejsze sprawozdanie, obowiązującym dokumentem rządowym określającym kierunki i cele w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie był Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023, a organem odpowiedzialnym za jego wykonanie – Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania.

22 czerwca 2023 r., system ochrony przed przemocą w rodzinie (obecnie – przemocą domową) przeszedł znaczącą nowelizację. Zmianie uległa nie tylko nazwa ustawy i zakres przedmiotowy i podmiotowy ochrony, którą zapewnia, ale też mechanizmy organizacyjne.

W zakresie siatki pojęciowej w niniejszym sprawozdaniu posłużono się zarówno pojęciem przemocy w rodzinie jak i przemocy domowej. Wynika to z faktu wprowadzenia w trakcie 2023 r. zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zmieniając dotychczasową nazwę ustawy: „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, na „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”. Zmiana ta nie została jednak uwzględniona w treści Krajowego Programu oraz tablicach statystycznych, w których stosowane jest nazewnictwo sprzed zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Powyższe skutkuje koniecznością stosowania zarówno pojęcia „przemoc w rodzinie”, jak również „przemoc domowa”

W Krajowym Programie zawarto cele i obszary działań, które nakładają obowiązki na wszystkie szczeble administracji publicznej. Niniejsze opracowanie zostało przygotowane na podstawie sprawozdań wojewodów, marszałków województw oraz Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji i Nauki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Cyfryzacji, Komendy Głównej Policji, Prokuratury Krajowej oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, jako współrealizatorów Programu. Realizacja Krajowego Programu ukierunkowana była przede wszystkim na zadania mające na celu zmniejszenie zjawiska przemocy domowej poprzez rozwój działań profilaktycznych, udzielanie profesjonalnej pomocy osobom doznającym przemocy oraz zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na osoby stosujące przemoc. Osiągnięcie tego celu jest procesem wymagającym czasu, zaangażowania wszystkich służb, środków finansowych, a także zmiany świadomości społecznej.

Analiza danych zebranych na potrzeby sporządzenia niniejszego sprawozdania, dotycząca realizacji zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej na różnych szczeblach samorządu terytorialnego oraz administracji rządowej, pozwala jednocześnie na wypracowanie wniosków i rekomendacji służących poprawie obowiązujących rozwiązań prawnych i systemowych, a prawidłowa realizacja działań w powyżej wymienionych obszarach daje gwarancję na zmniejszenie zjawiska przemocy domowej.

Opracowany dokument stanowi opis najważniejszych działań realizowanych w 2023 r. w ramach Krajowego Programu w czterech głównych obszarach:

- profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna,
- ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,

- oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie,
- podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

I. Obszary, kierunki i działania Programu

1 Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna

1.1. Poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie

1.1.1. Opracowywanie diagnoz i prowadzenie badań, ekspertyz oraz analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i czynników z nią skorelowanych (art. 8 pkt 1 ustawy)

W roku 2023, Minister Rodziny i Polityki Społecznej nie zlecił opracowania diagnoz ani badań dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie.

1.1.2. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy, powiatu i województwa, w tym w odniesieniu do gmin, ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie

Z danych statystycznych dotyczących realizacji Programu za 2023 r. wynika, że w Polsce opracowano łącznie 957 diagnoz, co stanowi spadek o 194 diagnozy w porównaniu z rokiem 2022.

1.1.3. Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa (art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy)

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 upp do zadań wojewody należy monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie. Monitorowanie to może opierać się na informacjach, danych i analizach pochodzących od innych podmiotów, np. Policji, organizacji pozarządowych, ośrodków badawczych i naukowych. Ponadto wojewoda może prowadzić własne badania i analizy. Zadania określone w art. 7 ust. 1 pkt 3 i 4 upp dotyczą powoływania i odwoływania Wojewódzkiego Koordynatora Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz monitorowania przez niego realizacji Krajowego Programu.

Z danych statystycznych z realizacji Krajowego Programu wynika, że wojewodowie za pośrednictwem Wojewódzkich Koordynatorów oraz inspektorów Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich opracowali łącznie 30 raportów dotyczących monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województw. Monitorowanie realizacji Krajowego Programu odbywa się poprzez sprawozdawczość dokonywaną z wykorzystaniem wskaźników działań, która w szczególności dotyczy: instytucji pomagających osobom doznającym przemocy domowej, form udzielanej pomocy takim osobom, form działań kierowanych do osób stosujących przemoc domową.

1.1.4. Organizowanie ogólnopolskiej konferencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Minister Rodziny i Polityki Społecznej w 2023 roku nie zorganizowało ogólnopolskiej konferencji dotyczącej przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie (art. 8 pkt 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy)

1.2.1. Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych

Minister Sprawiedliwości w związku z obchodzonym w dniu 22 lutego Międzynarodowym Dniem Ofiar Przestępstw, który ustanowiony został w Polsce na mocy ustawy z dnia 12 lutego 2003 r. o ustanowieniu 22 lutego Dniem Ofiar Przestępstw (Dz.U. Nr 59, poz. 517), corocznie przeprowadza szereg działań

skierowanych do osób pokrzywdzonych przestępstwem i ich najbliższych. W związku z tym w dniach 20–26 lutego 2023 r. po raz kolejny Minister Sprawiedliwości koordynował „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem”. Jak co roku pomoc oferowana w ramach obchodów skoncentrowana była w zakresie świadczenia bezpłatnych porad prawnych oraz psychologicznych udzielanych na terenie całej Polski, w tym w sądach, prokuraturach, komendach policji, siedzibach prawniczych samorządów zawodowych czy organizacji pozarządowych przez m. in. prokuratorów, asystentów sędziów, referendarzy, adwokatów, radców prawnych i aplikantów. Oprócz pomocy prawnej, osoby pokrzywdzone przestępstwem (w tym przestępstwami popełnionymi w wyniku przemocy domowej), mogły uzyskać bezpłatną pomoc świadczoną przez psychologów, kuratorów sądowych, policjantów i organizacje pozarządowe. Zapewniono również możliwość świadczenia pomocy za pośrednictwem środków łączności na odległość, takich jak Internet i telefon. Należy także wspomnieć, że w dniach 23–24 października 2023 r., „Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę”, przy współfinansowaniu m.in. ze środków Funduszu Sprawiedliwości, zorganizowała w Warszawie 20 Ogólnopolską Konferencję „Dziecko pokrzywdzone przestępstwem”. Konferencja podsumowująca m.in. działania podejmowane w ramach wieloletniego projektu realizowanego ze środków Funduszu Sprawiedliwości adresowana była do sędziów, prokuratorów, kuratorów, psychologów, psychiatrów, pedagogów, przedstawicieli instytucji rządowych, samorządowych i organizacji pozarządowych oraz innych profesjonalistów działających na rzecz pomocy dzieciom, które doznały różnych form przemocy i wykorzystywania, a także ochrony praw dzieci, które uczestniczą w procedurach prawnych. Prokuratorzy także włączyli się w działania związane z obchodami „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem”, udzielając pokrzywdzonym, w tym osobom doznającym przemocy domowej, bezpłatnych porad prawnych w zakresie składania zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, informacji o przebiegu i znaczeniu poszczególnych etapów postępowania karnego, przysługujących im uprawnieniach procesowych, możliwości podjęcia działań pozakarnych oraz możliwości uzyskiwania pomocy od innych uprawnionych podmiotów. Upowszechnianiu wiedzy związanej z uprawnieniami osób pokrzywdzonych oraz możliwością korzystania z ośrodków i instytucji pomocowych służyły informacje zamieszczone między innymi na portalu internetowym „Lubuska Niebieska Tarcza przeciw przemocy – lubuski portal dla ofiar przemocy”, na którym wskazano zakres działań Prokuratury w zakresie pomocy ofiarom przestępstw. Na stronach internetowych poszczególnych jednostek prokuratury funkcjonowały zakładki przeznaczone dla ofiar przestępstw, w tym także dla osób doznających przemocy domowej, a w budynkach siedzib poszczególnych prokuratur dostępne były aktualne wykazy instytucji i organizacji pozarządowych udzielających pomocy ofiarom przestępstw. Działania zmierzające do upowszechniania wiedzy związanej z uprawnieniami ofiar przestępstw w procesie karnym, jak też związanej z upowszechnianiem wiedzy o ośrodkach i instytucjach, w których ofiary przestępstw mogłyby otrzymać konkretną pomoc, realizowane były w ramach informacji zamieszczonych w stosownych zakładkach na stronach internetowych prokuratury, gdzie jednocześnie wskazywano zakres realizowanych w tym względzie zadań prokuratury. Jednostki prokuratur na terenie kraju współdziałały z właściwymi służbami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy domowej, w celu zwiększenia skuteczności ścigania tej kategorii przestępczości. Osoby pokrzywdzone, w tym pokrzywdzone czynami przemocy domowej, w toku prowadzonych postępowań karnych były informowane przez prokuratorów o możliwości i sposobie korzystania z pomocy właściwych organów i instytucji, w tym pomocy psychologicznej, socjalnej, finansowej. Materiały uzyskane w ramach programu „Niebieska karta”, po ich analizie, stanowiły podstawę do wdrożenia właściwego postępowania karnego. Prokuratorzy w zakresie zadań i kompetencji prokuratury udzielali też porad prawnych osobom zgłaszającym się do jednostek prokuratury w wyznaczonych godzinach, także poza dniami objętymi inicjatywą „Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem”. W Prokuraturze Rejonowej Warszawa Ochota w Warszawie osoby, które chciały zgłosić problem przemocy domowej przyjmowane były przez prokuratorów pełniących dyżury codzienne, którzy udzielają zainteresowanym porad w zakresie możliwości złożenia zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, ale również o możliwościach rozwiązania problemów na gruncie prawa cywilnego. Ogólnopolski charakter tego wydarzenia, a także możliwość świadczenia pomocy przez wszystkie zainteresowane organizacje, mogły w znaczny sposób wpłynąć na świadomość społeczeństwa co do możliwości uzyskania przez osoby pokrzywdzone przestępstwami, w tym przemocą domową, bezpłatnej pomocy w ramach ogólnopolskiej Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem, finansowanej ze środków Funduszu Sprawiedliwości.

W systemie edukacji działania na rzecz podniesienia wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie realizowane są na podstawie obowiązujących aktów prawnych, w tym między innymi:

- a) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹;
- b) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej²;
- c) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia³;
- d) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach⁴;
- e) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁵.

Powyższe regulacje prawne podkreślają istotność kształtowania oraz wzmacniania kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów oraz diagnozowania i zaspakajania potrzeb rozwojowych uczniów, w tym roli czynników chroniących i czynników ryzyka. Celem edukacji jest wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka oraz rozwijanie postaw obywatelskich i społecznych uczniów. Wymienione cele są stałym zadaniem każdej szkoły i integralnym elementem kształcenia ogólnego.

Podstawa programowa⁶ definiuje obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania mówiące wprost o prawach człowieka, poszanowaniu godności człowieka, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Rozwijanie kompetencji społecznych i obywatelskich zaakcentowane jest w przedmiotach takich, jak język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, etyka, geografia, wychowanie fizyczne, plastyka i muzyka. Treści nauczania dotyczące praw człowieka, poszanowania jego godności, tolerancji, sprawiedliwości i wolności są zawarte w podstawie programowej oraz realizowane na wszystkich etapach edukacyjnych, począwszy od wychowania przedszkolnego. Zakres i sposób ujęcia tematyki obywatelskiej i społecznej określa się w podstawie programowej odpowiednio do wieku i możliwości poznawczych uczniów, m.in.:

- w przedszkolu dzieci uczą się rozpoznawania i nazywania podstawowych emocji, radzenia sobie z ich przeżywaniem, szanowania emocji innych osób, przeżywania emocji w sposób umożliwiający im adaptację w nowym otoczeniu, szacunku dla innych, nawiązywania relacji rówieśniczych, rozumienia przynależności do grupy, stosowania zwrotów grzecznościowych, przyjmowania konsekwencji swojego zachowania i oceniania go w kontekście norm grupowych, współdziałania, rozpoznawania wartości związanych z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, respektowania praw i obowiązków zarówno swoich, jak i innych osób, zwracania uwagi na indywidualne potrzeby, obdarzania uwagą inne dzieci i osoby dorosłe;

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 900, z późn. zm.

² Dz. U. poz. 356 z późn. zm.

³ Dz. U. poz. 467, z późn. zm.

⁴ Dz. U. poz. 532, z późn. zm.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1798

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.); rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467, z późn. zm.).

- w szkole podstawowej uczniowie dowiadują się, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych oraz że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka, analizują preambułę Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, prawa dzieci i przepisy Konwencji o prawach dziecka, przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka oraz cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci, omawiają działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka, kształtują postawę przeciwstawiania się zjawiskom nietolerancji, dowiadują się, czym jest altruizm, bezinteresowność, wolontariat, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne, współdziałanie, sprawiedliwość, praworządność, solidarność, poznają główne funkcje płciowości, takie jak: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, a także wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna i komplementarna współpraca płci;
- na etapie szkoły ponadpodstawowej rozwijane są i pogłębiane zagadnienia dotyczące godności ludzkiej i praw, które przysługują każdemu człowiekowi, postaw obywatelskich, rozpoznawania przypadków łamania praw człowieka, problemów społeczno-politycznych na poziomie lokalnym, państwowym, europejskim i globalnym, możliwości ich rozwiązania, relacji międzyosobowych, ich znaczenia w rozwoju społeczno-emocjonalnym, wzajemnego szacunku, udzielania sobie pomocy, współpracy, empatii, małżeństwa, rodzicielstwa, budowania trwałych i szczęśliwych więzi.
- na zajęciach wychowanie do życia w rodzinie, które mają charakter edukacyjny, wychowawczy i profilaktyczny.

Kwestie dotyczące rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy w relacjach międzyludzkich, przemocy ze względu na płeć oraz prawo do integralności osobistej szczególnie mocno zaznaczone są na zajęciach z wychowania do życia w rodzinie. Wymagania tego przedmiotu kładą nacisk m.in. na kształtowanie umiejętności przyjmowania integralnej wizji osoby, wyboru i urzeczywistniania wartości służących osobowemu rozwojowi, podejmowania wysiłku samowychowawczego, rozwiązywania problemów, obrony własnej intymności i nietykalności oraz poszanowania ciała, profilaktyki i przeciwdziałania zagrożeniom. Realizacja treści programowych tych zajęć powinna stanowić spójną całość z pozostałymi zadaniami wychowawczo-profilaktycznymi szkoły. W szkołach zajęcia edukacyjne wychowania do życia w rodzinie realizowane są na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartościach rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji, zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego⁷. W przepisach tych ujęte są zagadnienia dotyczące ról kobiet i mężczyzn oraz funkcji rodziny, pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich, ról społecznych, lepszego rozumienia siebie i najbliższego otoczenia. Treści nauczania dotyczą relacji międzyosobowych, ich znaczenia w rozwoju społeczno-emocjonalnym, wzajemnego szacunku, udzielania sobie pomocy, współpracy, empatii, pojęć męskość i kobiecość, małżeństwa, rodzicielstwa, budowania trwałych i szczęśliwych więzi, uzupełniania, integralnej współpracy płci.

Od roku szkolnego 2019/2020 na podstawie zmian w art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁸ szkoły mają obowiązek opracowania programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Program wychowawczo-profilaktyczny obejmuje treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły albo upoważniony przez niego pracownik.

⁷ Dz.U. z 2023 r. poz. 2431; Na mocy przepisów art. 4 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. z 2022 r. poz. 1575) minister właściwy do spraw oświaty i wychowania ustala sposób nauczania szkolnego i zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartościach rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

⁸ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

Program wychowawczo-profilaktyczny uchwalany jest przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.

W 2023 r. Ośrodek Rozwoju Edukacji zorganizował dwa szkolenia dotyczące planowania działań z zakresu wychowania i profilaktyki w placówkach oświatowych pn. „Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły i placówki oświatowej”, po których łącznie wydano 710 zaświadczeń. Jednocześnie, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, podczas zajęć z wychowawcą należy podejmować tematykę dotyczącą m.in. istotnych problemów społecznych, zdrowotnych i prawnych. Ministerstwo Edukacji i Nauki z Informatycznym Centrum Edukacji i Nauki przygotowało platformę do diagnozy. W ramach zadania zleconego organizacji pozarządowej oraz przekazanej dotacji, prowadzone były badania na grupie uczniów z różnych poziomów edukacyjnych, nauczycielach i rodzicach.

W 2023 r. w ramach ww. zadania zrealizowano:

- 16 szkoleń warsztatowych on-line dla dyrektorów i pracowników szkół i placówek;
- opracowano 4 komplety materiałów szkoleniowych;
- przygotowano raporty z wynikami badania środowiska szkolnego/placówki, obejmujące dane na temat czynników chroniących, czynników ryzyka, zachowań ryzykownych i zagrożeń dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży – 249;
- wysłano 1297 raportów do 249 placówek, które wypełniły wymaganą próbę badawczą;
- przygotowano 7 raportów, analizujących wyniki badań pilotażowych: poziom czynników ryzyka i chroniących, zachowania ryzykowne i zagrożenia dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży; dla klas 1–3, 4–6, 7–8 szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych oraz z rodziców i nauczycieli;
- przygotowano publikację zawierającą ogólne rekomendacje działań wychowawczo-profilaktycznych w szkołach;
- powstały 2 raporty po badaniach pilotażowych;
- przygotowano algorytm automatyzujący proces rekomendowania działań wychowawczych i profilaktycznych.

System oświaty zapewnia dzieciom i młodzieży m.in. możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Realizacja zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej przedszkola/szkoły. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest w trakcie bieżącej pracy z dzieckiem/ucznikiem, a także w formie: zajęć rozwijających uzdolnienia, klas terapeutycznych, zajęć rozwijających umiejętności uczenia się, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym), indywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu (w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych), indywidualizowanej ścieżki kształcenia, porad i konsultacji, warsztatów.

Zapewnienie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej adekwatnej do rozpoznanych potrzeb w tym zakresie, należy do kompetencji dyrektora przedszkola/szkoły, który w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m.in. dotyczące zatrudnienia nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, pedagogów specjalnych, logopedów i doradców zawodowych, ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane z danym dzieckiem/ucznikiem.

Na poziomie lokalnym zatem – w jednostce systemu oświaty – podejmowane są decyzje m.in. o sposobach zaspokajania potrzeb dzieci i młodzieży czy wymiarze godzin, które wynikają z rzeczywistych, rozpoznanych potrzeb w tym zakresie, w tym dotyczących zatrudniania nauczycieli specjalistów. Dyrektor przedszkola/szkoły był zobowiązany przepisami prawa oświatowego do określenia liczby godzin zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przygotowywanym na dany rok szkolny arkuszu organizacji przedszkola/szkoły. Zmiany w arkuszu organizacji przedszkola/szkoły mogą być wprowadzane

w czasie całego roku szkolnego, tak aby dyrektor przedszkola/szkoły mógł reagować na potrzeby dzieci/uczniów w zakresie zapewnienia im pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z potrzebami. Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych i niepublicznych: przedszkolach, szkołach i placówkach – jest dobrowolne i nieodpłatne.

Od 1 września 2022 r. rozpoczęło się wdrażanie pierwszego etapu standaryzacji zatrudniania w przedszkolach i szkołach nauczycieli specjalistów – kontynuowane w 2023 r. – wprowadzone przepisami ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw.

Rozwiązanie to dotyczy publicznych i niepublicznych:

- a) przedszkoli niebędących przedszkolami specjalnymi,
- b) szkół podstawowych, liceów ogólnokształcących, techników oraz branżowych szkół I stopnia, które nie są szkołami specjalnymi,
- c) szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej lub liceum ogólnokształcącego,
- d) zespołów, w skład których wchodzi wymienione wyżej przedszkola lub szkoły.

Standardy określają minimalny wymiar zatrudniania nauczycieli specjalistów w ogólnodostępnych i integracyjnych przedszkolach, szkołach oraz zespołach tych przedszkoli i szkół. Przepisy te określają też sposób wyliczania etatów, w zależności od liczby dzieci lub uczniów w przedszkolach i szkołach. Na ten cel w budżecie państwa zaplanowano dodatkowe środki. W ramach subwencji na 2023 rok naliczono na to zadanie środki w wysokości ok. 1,86 mld zł. Po wprowadzeniu od 1 września 2022 r. standardów zatrudnienia nauczycieli specjalistów w szkołach i placówkach oświatowych, zatrudnienie nauczycieli specjalistów wzrosło o około 20 tys. etatów w roku szkolnym 2021/2022, do prawie 42,2 tys. etatów specjalistów w roku szkolnym 2022/2023. Zakłada się, że dzięki wprowadzonym przepisom liczba etatów nauczycieli specjalistów w 2024 r. wzrośnie o 143% w stosunku do roku 2021.

Tabela 1. Liczba etatów wg kategorii specjalisty w roku szkolnym 2022/2023 na dzień 31.05.2023 r.

nauczyciel	liczba etatów
pedagog	12 396
psycholog	9 384
logopeda	9 926
terapeuta pedagogiczny	1 725
pedagog specjalny	10 479

W roku szkolnym 2022/2023 w 73% placówek było więcej etatów specjalistów niż w roku szkolnym 2021/2022.

Jednocześnie, przepisy prawa oświatowego gwarantują wszystkim dzieciom/uczniom możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, świadczonej przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym specjalistyczne⁹. W każdej sytuacji wymagającej wsparcia czy interwencji specjalistów, rodzice/opiekunowie dziecka/ucznia mogą zwrócić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej z wnioskiem o przeprowadzenie badań dziecka/ucznia i wydanie opinii lub orzeczenia, co pozwoli dyrektorowi przedszkola czy szkoły na podjęcie bardziej ukierunkowanych działań związanych z procesem edukacyjnym dziecka/ucznia.

W 2023 r. na terenie Polski funkcjonowało 1 309 poradni psychologiczno-pedagogicznych.

⁹ Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. 2023 r. poz. 2499).

Tabela 2. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne wg danych SIO, stan na dzień 30 września 2023 r.

poradnia	rodzaj poradni		razem
	publiczna	niepubliczna	
poradnia psychologiczno-pedagogiczna	579	665	1 244
poradnia specjalistyczna	25	40	65
razem	604	705	1 309

Do zadań poradni psychologiczno-pedagogicznych¹⁰ należy m.in. diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy bezpośredniej dzieciom i młodzieży oraz rodzicom, wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek.

Udzielanie bezpośredniej pomocy dzieciom i młodzieży oraz rodzicom przez nauczycieli specjalistów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych polega w szczególności na:

- 1) prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin;
- 2) wspieraniu dzieci i młodzieży wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu potrzeb rozwojowych i możliwości psychofizycznych dzieci, rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Poradnie udzielają również pomocy nauczycielom m.in. w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych dzieci i młodzieży oraz edukują rodziców i nauczycieli w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

Tabela 3. Liczba dzieci i młodzieży według rodzaju zajęć realizowanych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w roku szkolnym 2022/2023 według danych SIO, stan na 11 lutego 2024 r. (dane gromadzone w bazie SIO za poprzedni rok szkolny)

rodzaj zajęć	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku uprawniającym do objęcia wychowaniem przedszkolnym	dzieci objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym	dzieci w wychowaniu przedszkolnym	uczniowie szkoły podstawowej	uczniowie szkoły ponadpodstawowej	inne osoby	razem
terapia psychologiczna	1 474	5 135	1 811	388	19 607	7 902	846	37 163
psychoterapia	32	401	242	34	5 003	5 063	885	11 660
terapia pedagogiczna, w tym zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	1 086	4 462	1 977	393	15 768	483	240	24 409
terapia logopedyczna	5 198	27 933	10 308	2 744	19 211	524	268	66 186

¹⁰ § 10 ust. 3 i § 11 ww. rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych.

socjoterapia	15	45	617	15	3 249	359	46	4 346
ćwiczenia rehabilitacyjne	3 717	4 378	1 409	132	1 082	66	100	10 884
zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień		143	237	54	11 904	3 760	11	16 109
zajęcia związane z trudnościami adaptacyjnymi	48	311	120	115	7 815	3 960	70	12 439
zajęcia grupowe aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu		481	943	94	35 875	12 526	38	49 957
inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	2 114	12 547	6 088	933	30 828	6 772	1 036	60 318
razem	13 684	55 836	23 752	4 902	150 342	41 415	3 540	293 471

Tabela 4. Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w poradniach psychologiczno-pedagogicznych w roku szkolnym 2022/2023 według danych SIO, stan na 11 lutego 2024 r.

forma pomocy	pomoc udzielona dzieciom i młodzieży							razem
	dzieci do 3 roku życia	dzieci w wieku przedszkolnym	uczniowie szkół podstawowych	uczniowie dotychczasowych gimnazjów	uczniowie dotychczasowych szkół ponadgimnazjalnych i uczniowie szkół ponadpodstawowych	młodzież nie ucząca się i nie pracująca	inne osoby	
porady	4 869	26 037	60 459	19	15 229	174	1 006	107 793
konsultacje	3 935	19 511	39 421	0	11 548	149	782	75 346
indywidualne porady zawodowe na podstawie badań	0	163	9 102	0	2 000	8	290	11 563
indywidualne porady zawodowe bez badań	15	68	8 081	0	1 913	11	36	10 124
treningi	260	1 922	10 135	0	1 327	0	458	14 102
warsztaty	371	17 750	131 128	0	38 586	56	2 931	190 822
mediacje	1	77	838	0	188	1	0	1 105
badania przesiewowe słuchu (ogółem)	23	2 018	5 445	0	223	1	0	7 710
badania przesiewowe słuchu w ramach programu „Słyszę”	3	4 296	5 328	0	77	0	0	9 707
badania przesiewowe słuchu platformą do badań zmysłów	37	2 889	6 701	0	157	0	0	9 784
badania przesiewowe wzroku (ogółem)	4	854	1 897	0	32	0	0	2 787

badania przesiewowe wzroku w ramach programu „Widzę”	1	1 746	1 880	0	12	0	0	3 639
badania przesiewowe wzroku platformą do badań zmysłów	38	978	1 588	0	26	0	0	2 630
badania przesiewowe mowy (ogółem)	387	14 990	4 279	0	168	0	0	19 824
badania przesiewowe mowy w ramach programu „Mówię”	6	2 310	728	0	139	0	0	3 183
badania przesiewowe mowy platformą do badań zmysłów	1	403	331	0	5	0	0	740
Inne badania przesiewowe	2 020	11 837	9 720	4	490	0	56	24 127
porady po badaniach przesiewowych	517	14 332	8 683	0	374	0	328	24 234
razem	12 488	122 181	305 744	23	72 494	400	5 890	519 220

1.2.2. Współpraca między organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi i nadanym terenie, w celu wprowadzenia elementów informacji i edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich (art. 9 ust. 1 ustawy)

W ramach współpracy między organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi na danym terenie, w celu wprowadzenia elementów informacji i edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub do programów nauk przedmałżeńskich podjęto ogółem w Polsce 534 działania, podczas których udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie 53 308 osobom.

1.2.3. Współpraca między organami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe

W ramach współpracy między organami samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi, w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach działania projektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe podjęto ogółem w Polsce 596 działań, podczas których udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie 127 101 osobom.

1.3. Ograniczenie treści przemocowych w mediach

1.3.1. Promowanie w środkach masowego przekazu programów skierowanych do dzieci i młodzieży pozbawionych treści przemocowych

W 2023 r. nadawcy telewizyjni, których programy są dostępne w Polsce, oferowali 15 programów adresowanych do dzieci. Ponadto, co najmniej w 8 programach telewizyjnych o charakterze uniwersalnym, rozpowszechnianych przez polskich nadawców występowały audycje skierowane do małoletnich odbiorców (np. filmy, audycje muzyczne, audycje religijne). Dodatkowo dostawcy audiowizualnych usług medialnych na żądanie podlegający kontroli KRRiT (serwisy VOD – zarówno klasyczne, jak również w formie kanałów na YouTube) udostępniali w swoich katalogach odrębne audycje przeznaczone dla małoletnich. Zdecydowaną większość wskazanej oferty stanowiły filmy przedstawiające postawy prospołeczne i przyjazne nastawienie do ludzi oraz środowiska.

1.3.2. Ograniczenie prezentowania zjawiska przemocy w rodzinie w środkach masowego przekazu

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji stale weryfikuje skuteczność przestrzegania postanowień samoregulacyjnych przyjętych przez dostawców serwisów VOD w związku z koniecznością stosowania przez nich skutecznych zabezpieczeń technicznych uniemożliwiających małoletnim dostęp do zagrażających im treści. W 2023 r. skontrolowano ponad 500 audycji udostępnianych w najpopularniejszych serwisach VOD, w szczególności będących sygnatariuszami Kodeksu Dobrych Praktyk w sprawie szczegółowych zasad ochrony małoletnich w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie (np. Player.pl, Cineman.pl, TVP VOD, Polsatbox Go). Skuteczność stosowanych zabezpieczeń technicznych sprawdzano przede wszystkim w przypadku thrillerów, horrorów, kryminałów czy filmów akcji, w których w konwencję gatunkową często wpisane są sceny i treści w sposób nieuzasadniony eksponujące przemoc w wymiarze fizycznym, psychicznym czy seksualnym zagrażające rozwojowi dzieci. Na podstawie przeprowadzonej analizy nie stwierdzono niezgodności zabezpieczenia technicznego audycji z art. 47e ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji oraz doprecyzowującymi jego treść postanowieniami Kodeksu. W kontekście oceny dostosowania treści programów w środkach masowego przekazu do etapu rozwoju dzieci i młodzieży należy zauważyć, że w przypadku 7 nadawców telewizji kablowych stwierdzono nierealizowanie obowiązku kwalifikowania i oznaczania audycji i innych przekazów, co stanowiło naruszenie art. 18 ust. 5b pkt. 1 ustawy o radiofonii i telewizji oraz § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania, rozpowszechniania i sposobu zapowiadania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na rozwój małoletnich. Ponadto w przypadku 2 nadawców programów satelitarnych stwierdzono naruszenie art. 18 ust. 5b pkt 1 ustawy oraz §6 ust. 1 pkt 4, ust. 2 i ust. 4 rozporządzenia poprzez wyemitowanie audycji oznaczonych niewłaściwym symbolem graficznym oraz rozpowszechnienie ich o niezgodnej z przepisami rozporządzenia porze. W każdym z powyższych przypadków wszczęto postępowanie o ukaranie nadawców karą pieniężną. Dotychczas 6 z 9 postępowań zakończone zostały decyzją o ukaraniu nadawcy. Ponadto Przewodniczący KRRiT skierował do dostawców treści udostępnianych za pośrednictwem kanałów YouTube łącznie 2 wezwania do zaniechania działań w zakresie dostarczania usług medialnych w związku z niewłaściwym oznaczaniem graficznym treści mogących zagrażać małoletnim oraz brakiem oznaczeń rodzajów treści, mogących mieć negatywny wpływ na ich rozwój. Dostawcy dostosowali się do treści wezwań.

1.3.3. Ograniczenie treści przemocowych w Internecie i mediach społecznościowych

W 2023 r. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji przeprowadziła analizę treści udostępnianych na kanałach YouTube przez tzw. youtuberów (rozumianych – zgodnie z art. 4 pkt 4 ustawy o radiofonii i telewizji – jako dostawców audiowizualnych usług medialnych na żądanie). Kontrolę poddano 18 dostawców udostępniających swoje audycje (dalej także jako „treści”) na kanałach YouTube w formie katalogów. Każdy z kanałów udostępniał od kilkuset do ponad tysiąca audycji w postaci filmów instruktażowych, rozmów z innymi influencerami, teledysków, vlogów (tzw. relacji z życia). W przypadku każdego kontrolowanego dostawcy monitoringiem objęto 20 losowo wybranych audycji. W monitorowanym okresie przeanalizowano ich łącznie 360. W przypadku kanałów 2 dostawców stwierdzono występowanie w audycjach treści mogące zagrażać fizycznemu, psychicznemu lub moralnemu rozwojowi małoletnich. W związku ze skargami dotyczącymi występowania treści przemocowych w programach wszczęto 28 postępowań wyjaśniających z udziałem nadawców. W wyniku przeprowadzonych postępowań Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wydał 5 decyzji w sprawie nałożenia na podstawie art. 53 ust.1 ustawy o radiofonii i telewizji kar pieniężnych na nadawców, emitujących prezentujące przemoc audycje w sposób sprzeczny z przepisami ustawy oraz rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie kwalifikowania, rozpowszechniania i sposobu zapowiadania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na rozwój małoletnich. W wyniku przeprowadzonych postępowań Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji skierował 5 wezwań do nadawców na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy o radiofonii i telewizji.

W 2023 roku w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a następnie przez Ministra Cyfryzacji prowadzone były prace nad ustawą o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w Internecie. Projekt ustawy stanowił odpowiedź na problem, jakim jest niemalże powszechny dostęp dzieci i młodzieży do pornografii w Internecie z powodu braku skutecznej weryfikacji wieku. Projektowana ustawa miała na

celu umożliwienie abonentom (rodzicom) skorzystania z dostarczonej przez dostawców Internetu bezpłatnej usługi ograniczenia dostępu do treści pornograficznych w Internecie. Prace nie zostały zakończone z powodu wyborów parlamentarnych w październiku 2023 roku, a co za tym idzie – zastosowania zasady dyskontynuacji prac legislacyjnych. Zaszła również potrzeba szerszej dyskusji na temat zakresu podmiotowego i przedmiotowego planowanej regulacji. Minister Cyfryzacji prowadził również prace analityczne, których kontynuacją miały być prace legislacyjne, mające na celu uregulowanie ochrony małoletnich przed dostępem do treści dla nich szkodliwych w Internecie. Analizowane były rozwiązania wdrażane w innych krajach europejskich, w tym regulacje brytyjskie i francuskie. Planowano, aby rozważane regulacje objęły szerszy zakres treści, tj. ochronę dzieci przed treściami nie tylko pornograficznymi, ale i innymi szkodliwymi dla nich, jak np. drastycznymi scenami przemocy, nawoływaniem do samookaleczania, popełnienia samobójstwa, a zatem też szeroko pojęty patostreaming. Nowe obowiązki w zakresie ochrony małoletnich przed dostępem do treści szkodliwych dla małoletnich spoczywałyby głównie na dostawcach stron, na których prezentowane są takie treści. W tym przypadku możliwe rozwiązania opierają się na rozwiązaniach występujących w ustawodawstwie innych krajów, w szczególności w brytyjskim Online Safety Act, i projektach takich rozwiązań. Na potrzeby rzetelnego przygotowania przyszłego procesu legislacyjnego i opracowania oceny skutków regulacji – Minister Cyfryzacji planował powołanie nieformalnej grupy roboczej skupiającej szerokie grono instytucji, organizacji, w tym przedstawicieli: administracji publicznej, instytucji naukowych oraz organizacji pozarządowych (m.in. fundacji, stowarzyszeń zajmujących się ochroną dzieci).

Ponadto przedstawiciele Ministra Cyfryzacji uczestniczyli w pracach Grupy Roboczej Rady UE ds. Egzekwowania Prawa (LEWP) w zakresie opiniowania projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1232 w sprawie tymczasowego odstępstwa od niektórych przepisów dyrektywy 2002/58/WE w celu zwalczania niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych w Internecie. Przygotowana została nowelizacja ww. rozporządzenia, która zakładała wydłużenie o dwa lata, tj. do 3 sierpnia 2026 r., okresu obowiązywania rozporządzenia 2021/1232. W wyniku negocjacji międzyinstytucjonalnych uzgodniono przedłużenie obowiązywania rozporządzenia do 3 kwietnia 2026 roku (zgodnie z obecnymi regulacjami rozporządzenie 2021/1232 obowiązuje do 3 sierpnia 2024 r.). Przedłużenie obowiązywania tymczasowych regulacji umożliwia dalsze stosowanie przepisów dotyczących wykrywania i usuwania pornografii dziecięcej, wykrywania praktyk nagabywania dzieci w Internecie w celach pedofilskich do czasu uchwalenia docelowych, długookresowych przepisów unijnych dotyczących ochrony dzieci przed niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych w Internecie.

Poza działaniami realizowanymi bezpośrednio przez Ministra Cyfryzacji, bardzo istotną rolę w zakresie tworzenia i realizowania licznych programów, projektów i kampanii edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na każdym etapie kształcenia odgrywa nadzorowana przez niego jednostka, tj. Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy (dalej: „NASK-PIB”), który prowadzi szereg działań finansowanych ze środków dotacji podmiotowej udzielonej przez Ministra Cyfryzacji.

W 2023 roku były to następujące działania:

- 1) Prowadzenie intensywnych działań o charakterze informacyjnym i edukacyjnym, uwrażliwiających społeczeństwo na zagrożenia płynące z cyberprzestrzeni, w tym również na problem przemocy w Internecie.**

Powyższe działania wynikają m.in. z uwzględnienia w Strategii Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019–2024¹¹ celu szczegółowego nr 4, który obejmuje w szczególności stworzenie warunków do bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni przez obywateli oraz rozwijanie świadomości społecznej w kierunku bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni.

W ramach działań wspierających naukę o cyberbezpieczeństwie zrealizowano projekt „Cyberlekcje” (projekt został zrealizowany przez nadzorowany przez Ministra Cyfryzacji – NASK-PIB). W ramach projektu przygotowane zostały scenariusze lekcji, które nauczyciele mogą wykorzystać w kompleksowym

¹¹ M.P. z 2019 r. poz. 1037.

edukowaniu o bezpieczeństwie online. Powstało 18 gotowych scenariuszy zajęć lekcyjnych, które zostały dostosowane do różnych grup wiekowych, od najmłodszych uczniów po szkoły ponadpodstawowe. Scenariusze te można zastosować w procesie nauczania o bezpiecznym korzystaniu z Internetu, stanowią one gotowe narzędzia dydaktyczne dla nauczycieli. We wrześniu 2023 roku udostępniono kolejną wersję projektu – „Cyberlekcje 3.0”. W nowej odsłonie wszystkie scenariusze przystosowano do jednej, spójnej metodyki nauczania – PBL (ang. Problem-Based Learning), czyli nauczania opartego na rozwiązywaniu problemów, które zmuszają uczniów do aktywnego uczestnictwa w procesie uczenia się.

Cyberlekcje omawiają m.in. problemy przemocy (tj. mowy nienawiści, cyberprzemocy, patostreamów). Poniżej przedstawiono listę tematów scenariuszy lekcji:

Szkoła podstawowa:

- klasy 1–3. Metody przeszukiwania Internetu i bezpieczeństwo w sieci;
- klasy 1–3. Relacje i tożsamość w sieci;
- klasy 4–6. Nadużywanie nowych technologii;
- klasy 4–6. Wizerunek i tożsamość w sieci;
- klasy 4–6. Zagrożenia w sieci i prywatność w Internecie;
- klasy 7–8. Bezpieczne zarządzanie danymi – poszanowanie praw autorskich;
- klasy 7–8. Niebezpieczne i szkodliwe treści;
- klasy 7–8. Wizerunek i tożsamość w Internecie.

Szkoła ponadpodstawowa:

- cyberprzemoc;
- higiena cyfrowa;
- niebezpieczne i szkodliwe treści;
- wizerunek i tożsamość w Internecie;
- zagrożenia w sieci.

Wszystkie materiały do Cyberlekcji są umieszczone w ogólnodostępnej bazie wiedzy o cyberbezpieczeństwie na portalu gov.pl w zakładce CyberEdukacja, a także w Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

- 2) Realizacja przez NASK-PIB (lidera konsorcjum, w skład którego wchodziły również Politechnika Warszawska oraz firma Enamor International Sp. z o.o.) projektu finansowanego ze środków NCBR pn.: „System reagujący na zagrożenia bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem pornografii dziecięcej (APAKT)”.**

System pozwala na powiązanie kwestii bezpieczeństwa dzieci w Internecie i ochrony użytkowników przed szkodliwymi treściami z wykorzystaniem zaawansowanych narzędzi informatycznych w postaci uczących się programów, co umożliwia przyspieszenie podejmowania działań w związku z pojawiającymi się treściami, przy jednoczesnym odciążeniu analityków zajmujących się tematyką treści przedstawiających seksualne wykorzystanie dzieci.

3) Działania Zespołu Dyżurnet.pl.

Dyżurnet.pl to zespół ekspertów NASK-PIB, działający jako punkt kontaktowy do zgłaszania nielegalnych treści w Internecie, szczególnie związanych z seksualnym wykorzystywaniem dzieci. Zgodnie z ustawą o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa NASK-PIB został wskazany jako jeden z Zespołów Reagowania na Incydenty Komputerowe tzw. CSIRT.

Zespół pozostaje do dyspozycji ofiar cyberprzemocy i działa 24 godziny na dobę. Podejmuje działania na rzecz tworzenia bezpiecznego Internetu i stanowi punkt kontaktowy do zgłaszania nielegalnych treści w sieci. Zgłoszenia są anonimowe, a tym samym podanie danych kontaktowych nieobowiązkowe. Jeśli jednak użytkownik poda adres e-mail, po wysłaniu zgłoszenia otrzyma informację o podjętych krokach lub prośbę o podanie dokładniejszych informacji. W ramach prowadzonej działalności Zespół Dyżurnet.pl

odebrał w 2023 r. 7358 zgłoszeń dotyczących potencjalnych treści pornograficznych z udziałem małoletniego, z czego potwierdził 2612 treści.

4) Tworzenie i realizowanie przez NASK-PIB programów, projektów i kampanii edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na każdym etapie kształcenia, w tym np. w ramach projektu cyberprofilaktyki (obecna również na kanale YouTube oraz na Facebooku).

Celem tworzonych i realizowanych programów, projektów i kampanii w tym projekcie cyberprofilaktyki jest zapewnienie dzieciom bezpiecznych doświadczeń cyfrowych poprzez ochronę przed przemocą, zagrożeniami, wzmocnienie ich kompetencji niezbędnych do dokonywania właściwych wyborów w cyfrowym świecie. W 2023 roku w ramach działań cyberprofilaktyki zorganizowane zostały m.in. webinary dla rodziców: *Jak radzić sobie z hejtem w mediach społecznościowych?* W różnych aktywnościach w ramach projektu udział wzięło blisko 1 300 osób – głównie dzieci i młodzież, nauczyciele i osoby pracujące z dziećmi, rodzice. Szkolenia były poświęcone takim tematom, jak m.in.: cyberprzemoc i hejt, seksting, kontakt dzieci z treściami pornograficznymi, nielegalne i szkodliwe treści w Internecie, cyfrowa higiena, wizerunek w sieci, prywatność, cyfrowy dobrostan, socjotechnika.

5) Kontynuacja koordynacji przez NASK-PIB w Polsce realizacji programu Komisji Europejskiej Safer Internet, realizowanego w ramach programu „Łącząc Europę” (ang. Connecting Europe Facility).

Polskie Centrum Programu Safer Internet (PCPSI) podejmuje szereg kompleksowych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży korzystających z Internetu i nowych technologii. W wielu działaniach uwzględniana jest problematyka cyberprzemocy. PCPSI organizuje coroczną Międzynarodową Konferencję „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”. Jest to największe w Polsce wydarzenie, dotyczące kwestii zagrożeń i bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni. Konferencja skierowana jest do przedstawicieli instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych, administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości oraz branży internetowej. W 2023 roku (17. już edycji wydarzenia) prowadzone były wykłady, dyskusje, sesje plenarne oraz webinary dla nauczycieli i pedagogów dotyczące przemocy (*Szkoła jako źródło zasobów w radzeniu sobie z przemocą rówieśniczą; Agresja elektroniczna – kto i dlaczego się w nią angażuje?; Praktyki sprawiedliwości naprawczej w radzeniu sobie z przemocą rówieśniczą w szkole; Pomoc młodym osobom, które doświadczyły zagrożeń online w praktyce – szanse i wyzwania*).

Działania prowadzone przez PCPSI to również szkolenia i konferencje, akcje edukacyjne, kampanie społeczne, które od lat przyczyniają się do podnoszenia poziomu świadomości i wiedzy o zagrożeniach w Internecie pod kątem jego najmłodszych użytkowników. Jednym z głównych wydarzeń podejmowanych w tym zakresie jest organizowany corocznie Dzień Bezpiecznego Internetu.

6) Uczestnictwo NASK-PIB w projekcie EY pn. „Ostrożni w sieci” (partnerstwo merytoryczne).

Celem projektu jest podnoszenie świadomości dotyczącej cyberbezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży, poprzez edukację rodziców i opiekunów.

7) Opracowanie merytoryczne przez NASK-PIB nagrań webcastów.

Opracowywane i przygotowywane nagrania, webcasty dotyczą cyberprzemocy, treści nielegalnych i szkodliwych i informacji w zakresie uzależnienia od Internetu i gier oraz dezinformacji w sieci.

8) Uczestnictwo ekspertów NASK-PIB w pracach Rady Doradczej Rodziców (RDR).

Celem Rady jest zaangażowanie rodziców w tematykę wyzwań i potencjalnych zagrożeń, jakie Internet niesie dla najmłodszych jego użytkowników, pogłębienie ich wiedzy z zakresu bezpieczeństwa w sieci oraz umożliwienie dzielenia się własnymi spostrzeżeniami i problemami w tym obszarze. W ramach RDR opracowano koncepcję cyklu spotkań pn. „Cyfrowe wieczory dla rodziców”. Eksperti NASK-PIB wraz z influencerami należącymi do RDR przeprowadzili 4 webinary nt. uwodzenia dzieci w Internecie, zagrożeń i mechanizmów działania mediów społecznościowych, dezinformacji oraz bezpiecznego wprowadzania dzieci w świat nowych technologii.

Opracowano ponadto harmonogram działań na pierwsze półrocze 2024 r., w którym uwzględniono przygotowanie webcastów na podstawie przeprowadzonych webinarów, organizację spotkania online, przeprowadzenie min. 4 webinarów oraz opracowanie scenariusza spotkania wychowawcy z rodzicami.

9) Uczestnictwo NASK-PIB w projekcie pn. „Rodzic 3.0” (partnerstwo merytoryczne).

Celem projektu jest podnoszenie świadomości dotyczącej cyberbezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży poprzez edukację rodziców i opiekunów. W okresie sprawozdawczym NASK-PIB prowadził 2 webinary pn.: „*Jak chronić dzieci przed zagrożeniami w sieci*” (cyberprzemoc, pornografia i inne) i „*Jak radzić sobie z hejtem/mową nienawiści w Internecie i w mediach społecznościowych?*”

10) Uczestnictwo NASK-PIB w projekcie Fundacji OFF school pn.: „Dom Spokojnej Młodości” (partnerstwo merytoryczne).

Celem projektu jest popularyzacja wiedzy na temat zagadnień z zakresu cyberprofilaktyki oraz aktywizacja młodzieży poprzez stworzenie scenariuszy zajęć prowadzonych przez młodzież metodą odwróconej lekcji.

1.4. Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych

1.4.1. Opracowanie programów osłonowych oraz edukacyjnych i prowadzenie działań, dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, kobiet, osób starszych lub z niepełnosprawnościami

W 2023 r. Minister Rodziny i Polityki Społecznej ogłosił otwarty konkurs na realizację projektów w ramach Programu Osłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. Celem Programu jest wzmocnienie jednostek samorządu terytorialnego w realizacji lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W ramach celu głównego, Minister Rodziny i Polityki Społecznej na 2023 r. określił cztery cele szczegółowe, w ramach których mogły być dofinansowane działania:

- Cel I. Rozwój działań profilaktycznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie;
- Cel II. Zwiększenie jakości i dostępności usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych i doznających przemocy w rodzinie;
- Cel III. Dostosowanie istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- Cel IV. Zintensyfikowanie pomocy dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą w rodzinie.

W 2023 roku w ramach programu osłonowego realizowane były działania wynikające z celów szczegółowych. Cele programu przewidziane na 2023 rok zostały osiągnięte. W ramach programu udzielono wsparcia 65 podmiotom wszystkich rodzajów samorządu terytorialnego. Działania realizowane w ramach programu skierowane były zarówno do osób i rodzin zagrożonych lub doznających przemocy domowej, jak i do osób stosujących przemoc oraz służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Zadania te zrealizowane zostały zgodnie z następującymi założeniami:

- zwiększenie świadomości społecznej nt. zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz poszerzenie wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie,
- zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych oraz propagowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich,
- nabywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych,

- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- rozwój działalności zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych,
- wzmocnienie kompetencji zawodowych i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- rozwój poradnictwa specjalistycznego (w tym rodzinnego, prawnego, psychologicznego, socjalnego) dla różnych kategorii ofiar,
- podniesienie jakości usług świadczonych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności do usług świadczonych przez placówki pomocowe osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
- tworzenie i realizacja programów profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
- rozwój nowych form i metod wsparcia środowiskowego dla dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej przemocą w rodzinie,
- poszerzenie oferty środowiskowych form o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym.

Realizacja zadań wynikających z programu osłonowego przyczynia się do budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i do realizacji szeroko zakrojonych działań profilaktycznych. Dzięki otrzymanym środkom finansowym pochodzącym z dotacji, a także środkom z wkładu własnego podmiotów realizujących Program, istnieje możliwość między innymi rozpowszechniania wiedzy w środowisku lokalnym na temat działań realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Z zaplanowanych na rok 2023 środków w wysokości 3 000 000 zł, wydatkowano łącznie 2 826 220,01 zł, tj. 94 % planu.

W Ministerstwie Edukacji i Nauki również prowadzone są działania mające na celu poprawę jakości systemu działań profilaktycznych. Liczba programów osłonowych oraz edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie wskazanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki wyniosła 579. W związku z ich realizacją prowadzono działania, które objęły łącznie 414 074 osoby.

Celem systemu edukacji jest nie tylko zagwarantowanie bezpiecznych warunków kształcenia, wychowania i opieki, ale przede wszystkim wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji wychowawczej oraz realizacja zadań wychowawczo-profilaktycznych, które odbywają się w szkole i placówce. Kompleksowe wsparcie dzieci i młodzieży w prawidłowym rozwoju umożliwia skuteczniejsze przeciwdziałanie zachowaniom problemowym. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich i kierowania się zasadą solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Celem działań resortu edukacji jest ochrona uczniów przed treściami mogącymi zaburzyć ich harmonijny rozwój, a także zagadnieniami stojącymi w sprzeczności z systemem wartości i oczekiwaniami rodziców w tym zakresie. Zadaniem szkoły i placówki oświatowej jest wspieranie rodziny w pełnieniu jej roli wychowawczej i realizacja działań wychowawczo-profilaktycznych określonych w programie wychowawczo-profilaktycznym, uchwalanym przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Rada rodziców (która reprezentuje rodziców uczniów) może, zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy¹², występować do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny, z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły, w tym realizowanych zadań wychowawczych wspierających rodzinę.

Ponadto nie tylko uczniom, ale również ich rodzicom system oświaty zapewnia pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu, szkole i placówce rodzicom uczniów polega na wspieraniu rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększania efektywności pomocy udzielanej

¹² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

uczniom. Rodzicom udzielane jest wsparcie w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń¹³. Dyrektor szkoły, organizując pomoc psychologiczno-pedagogiczną, współpracuje w tym zakresie z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, rodzicami uczniów, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi przedszkolami, szkołami i placówkami, a także organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych i niepublicznych: przedszkolach, szkołach i placówkach jest dobrowolne i nieodpłatne.

W 2023 r. Minister Edukacji i Nauki prowadził następujące działania:

1. *Rozpowszechnienie programów i materiałów dydaktycznych dotyczących bezpieczeństwa dla nauczycieli, rodziców, dzieci i młodzieży*

Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji zamieszczony jest do bezpłatnego pobrania poradnik pn. „Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów”. To kompendium dla ucznia, nauczyciela, rodzica i dyrektora na temat rozpoznawania sytuacji zagrożeń, sposobów reagowania na sytuacje trudne oraz zasad postępowania. Opracowanie obejmuje pakiet zadań rekomendowanych do zrealizowania w szkole, a w kwestiach szczegółowych odsyłającego do rozwiązań, materiałów szkoleniowych, dokumentów i multimediów edukacyjnych. Materiały te pozwalają nauczycielom i dyrektorom szkół podnieść swoje kompetencje w zakresie zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, w tym w cyberprzestrzeni, a także usystematyzować już posiadaną wiedzę. Poradnik składa się z 3 części poświęconych różnym aspektom bezpieczeństwa. Kolejne rozdziały dotyczą: bezpieczeństwa fizycznego w szkole, bezpieczeństwa cyfrowego oraz bezpieczeństwa technicznego sieci i sprzętu IT.

W 2023 roku Ośrodek Rozwoju Edukacji zorganizował webinarium „Higiena cyfrowa” na temat równowagi funkcjonowania w środowisku cyfrowym. Wydano 70 zaświadczeń.

2. *Działania Ośrodka Rozwoju Edukacji:*

- ✓ *Upowszechnianie tematycznych materiałów edukacyjnych o sytuacji dzieci, których rodzice wyjechali za granicę w celach zarobkowych*

Ośrodek Rozwoju Edukacji w 2023 r. udostępniał na stronie internetowej następujące publikacje:

- *Uczniowie z rodzin migracyjnych w szkole*, Dąbrowska A. i Szumilas E., Wydawnictwo ORE, Warszawa 2017 – 3331 pobrań;
- *Dziecko z rodziny migracyjnej w systemie oświaty – materiał informacyjny dla dyrektorów szkół, rad pedagogicznych*, Skatłania B., Wydawnictwo ORE, Warszawa 2017 – 1606 pobrań.
- ✓ *Realizacja programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie w szczególności wobec dzieci – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”*

W ramach zadania dotyczącego opracowania i realizacji programów edukacyjnych zapobiegania przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci, upowszechniano program pt. „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” (SDRiW). Jest to program zwiększania kompetencji wychowawczych rodziców, opiekunów i nauczycieli. Program składa się z trzech części, po 40 godzin każda:

- część I podstawowa „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”,
- część II „Rodzeństwo bez Rywalizacji”,
- część III „Nastolatek” – przeznaczona dla rodziców i wychowawców młodzieży w wieku dojrzewania.

¹³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).

Wiedza zdobyta poprzez uczestniczenie w programie oraz podejmowanie praktycznych działań służą budowaniu silnej więzi pomiędzy rodzicami lub wychowawcami a dziećmi – najważniejszego czynnika chroniącego przed zachowaniami problemowymi. Program uczy odbiorców wprowadzania zdrowej dyscypliny i właściwego reagowania na nieprawidłowe zachowania dziecka. Kładzie nacisk na eliminowanie kar, w tym fizycznych. Każda część programu obejmuje moduł pt. „Nagrody i kary”, dotyczący konsekwencji stosowania przemocy fizycznej i emocjonalnej wobec dziecka. Program jest upowszechniany kaskadowo na terenie kraju poprzez sieć 55 wojewódzkich trenerów/koordynatorów oraz 703 certyfikowanych realizatorów.

W okresie sprawozdawczym za 2023 rok, w ramach upowszechniania programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, w szkoleniach uczestniczyło łącznie 3 638 osób, w tym:

- 175 placówek oświatowych, w których zorganizowano 210 grup, z udziałem 2 428 osób, w tym: 154 rodziców i 274 nauczycieli z 1 części programu;
- 36 placówek oświatowych, w których zorganizowano 26 grup szkoleniowych z udziałem 307 osób, w tym 256 rodziców i 51 nauczycieli, z 2 części programu;
- 24 placówki oświatowe, w których zorganizowano 14 grup szkoleniowych z udziałem 200 osób, w tym 172 rodziców i 28 nauczycieli, z 3 części programu.

Realizatorzy wyposażeni zostali w materiały metodyczne do prowadzenia zajęć, tj. zeszyty metodyczne:

- Część 1 – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;
- Część 2 – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Cz. II Rodzeństwo bez rywalizacji. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”;
- Część 3 – „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców. Cz. III Nastolatek. Niezbędnik dla uczestników warsztatów”.

Nauczyciele i rodzice w trakcie szkoleń w programie „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” otrzymują informacje na temat publikacji internetowych udostępnionych na stronie internetowej www.ore.edu.pl, w tym poradnik pt. „Jak kochać i wymagać”. Publikacja formułuje najważniejsze wskazania, praktyczne podpowiedzi zachowań, ćwiczenia do autorefleksji nt. określania granic w relacjach z dzieckiem, zachęcania dziecka do współpracy i samodzielności, metod dyscyplinowania, stosowania pochwał i innych pozytywnych wzmocnień. Trenerzy programu przeprowadzili 9 superwizji dla 64 realizatorów z 19 placówek. Zorganizowano 23 grupy wsparcia w których uczestniczyło 384 absolwentów warsztatów (300 rodziców i 84 nauczycieli). Dla trenerów programu zostało zorganizowane dwudniowe stacjonarne seminarium w maju 2023 r. pn. „Perspektywa dalszego rozwoju programu Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, w którym udział wzięło 22 trenerów.

Na stronie internetowej www.ore.edu.pl dostępne są informacje o programie „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”, listy certyfikowanych trenerów i realizatorów programu uprawnionych do prowadzenia szkoleń na terenie kraju, z którymi szkoła lub placówka oraz rodzice mogą nawiązać współpracę. Dostępne są także materiały edukacyjne – filmy wideo i ulotka oraz plakat Szkoły dla Rodziców i Wychowawców. W 2023 Ośrodek Rozwoju Edukacji wydał 12 certyfikatów dla rekomendowanych realizatorów programu.

✓ *Webinaria z zakresu ochrony zdrowia psychicznego*

Przeprowadzone zostały 3 szkolenia e-learningowe dla pracowników oświaty z zakresu ochrony zdrowia psychicznego i przeciwdziałania zachowaniom samobójczym:

- Uczeń z zaburzeniami lękowymi. Profilaktyka zaburzeń lękowych wśród dzieci i młodzieży w szkole. III edycja. Wydano 308 zaświadczeń.
- Uczeń z depresją. Profilaktyka depresji wśród dzieci i młodzieży w szkole. III edycja. Wydano 302 zaświadczenia.
- Wczesne wykrywanie symptomów zachowań samobójczych oraz podejmowanie interwencji. Wydano 318 zaświadczeń.

W zakresie wsparcia nauczycieli w pracy z uczniem migracyjnym zostało przeprowadzone webinarium „Wsparcie uczniów uchodźczych w systemie oświaty” skierowane przede wszystkim dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli. Zaświadczenia otrzymało 38 osób.

Ośrodek Rozwoju Edukacji kontynuuje współpracę z Instytutem Matki i Dziecka w zakresie opracowywania programu „Dodać Się!” dla rodziców i opiekunów uczniów uchodźczych, przygotowanego na zlecenie UNICEF. Program powstał, aby pomóc rozładować napięcie emocjonalne w bezpieczny dla siebie i innych sposób (w tym dzieci), zweryfikować swoje myśli i przekonania dotyczące doświadczania sytuacji uchodźstwa i wzmacnianie umiejętności wychowawczych. Program bazuje na założeniach programu „Dodać Się!”. W programie tym także omawiany jest m.in. kontekst kar i nagród, bezpiecznego wyrażania emocji oraz empatycznej komunikacji.

W 2023 r. przygotowany został wzór umowy licencyjnej dla trenerów programu oraz propozycja upowszechniania programu. Dokumenty te zostały przez Instytut Matki i Dziecka przekazane do UNICEF-u.

W serii „Zdrowie psychiczne” ukazała się publikacja, dostępna na stronie internetowej ORE, dotycząca wsparcia uczniów doświadczających kryzysu po okresie epidemii oraz uczniów z doświadczeniem uchodźczym i migracyjnym. Opracowanie przybliży trudny temat traumy, która dziś staje się doświadczeniem uczniów. Autor bardzo szeroko prezentuje problematykę traumy – przedstawia jej charakterystykę, źródła powstawania oraz skutki. Omawia mechanizmy, które w tych warunkach wpływają na funkcjonowanie dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z ich najbliższego otoczenia. W publikacji pojawiają się cenne wskazówki i rekomendacje dotyczące rozpoznawania przykrych doświadczeń ucznia, a także odnoszące się do współpracy i wsparcia zarówno samego ucznia, jak i jego bliskich. Wiele uwagi poświęca autor formie komunikacji podczas udzielania pomocy oraz kwestii dbania o dobrostan osób, które jej udzielają. Materiał jest dostępny na stronie www.ore.edu.pl od 3 sierpnia 2023 roku i dotychczas odnotował 1014 pobrań.

- ✓ *Upowszechnianie pozytywnych i klasycznych metod wychowawczych oraz rozwoju dzieci – ich funkcjonowaniu w życiu rodzinnym, rówieśniczym i szkolnym*

Ośrodek Rozwoju Edukacji przygotowuje i wydaje w formie elektronicznej (na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji) dwumiesięcznik "WychowujMY!". Czasopismo skierowane jest do rodziców i dziadków, w podejmowanych treściach stara się przybliżyć problemy dzieci i młodzieży, związane także ze zjawiskami przemocy i agresji. Mając na celu przede wszystkim pedagogizację rodziców, upowszechniany jest dorobek naukowy psychologów i pedagogów oraz doświadczenia terapeutów. W "WychowujMY!" propagowane są także pozytywne formy wspólnego spędzania czasu rodziców i dzieci.

- ✓ *Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)*

W IV kwartale 2023 roku w Ośrodku Rozwoju Edukacji zakończyła się realizacja m.in. projektów „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą” oraz „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”. W ramach pilotażowego wdrożenia modelu funkcjonowania SCWEW liderzy i kadra centrów podejmowali wiele działań, które dotyczyły zwiększania bezpieczeństwa oraz wzmacniania zdrowia psychicznego dzieci i uczniów. Utworzone zostały 23 SCWEW-y, które objęły wsparciem 160 przedszkoli oraz szkół ogólnodostępnych wszystkich etapów edukacyjnych. Obecnie SCWEW działają w ramach utrzymania trwałości projektu.

W wyniku przygotowań w roku 2023 do rozpoczęcia projektu w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego (FERS), który będzie rozwijał sieć SCWEW (planuje się utworzenie 285 centrów), od kwietnia 2024 r. do 31 grudnia 2027 r. realizowany będzie przez Ośrodek Rozwoju Edukacji projekt „Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”.

Działania SCWEW:

- nadrzędną rolą SCWEW jest wsparcie nauczycieli, specjalistów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych w pracy z grupą, klasą zróżnicowaną; wsparcie to przekłada się na wiedzę, umiejętności i postawy nauczycieli, co z kolei jest związane z szeroko rozumianym dobrostanem nauczycieli i specjalistów, ich poczucia sprawstwa w kwestii pracy z grupą, klasą zróżnicowaną. Kompetentny nauczyciel, specjalista, któremu zapewniono pomoc, to najlepsze wsparcie dla dziecka, ucznia z trudnościami z obszaru zdrowia psychicznego;
- konsultacje dla uczniów i rodziców, w tym konsultacje eksperckie z ekspertem z danej dziedziny, np. z lekarzem psychiatrą, neurologiem, psychologiem, pedagogiem specjalnym, mają na celu rozwiązanie pojawiającego się problemu, czy też wypracowanie kroków postępowania w przypadku uzyskania opinii eksperta co do wyboru optymalnej metody, formy, sposobu pracy czy działań w obszarze funkcjonowania ogólnodostępnych przedszkola, szkoły jako włączających; rady szkoleniowe dla nauczycieli, konferencje dla środowiska lokalnego, w którym funkcjonuje SCWEW;
- podczas tych wydarzeń są analizowane i omawiane trudności i zagrożenia oraz sposoby postępowania w sytuacjach radzenia sobie ze zmianami, pokonywania trudności, funkcjonowania w rodzinie, grupie rówieśniczej, szkole i społeczności. Działania te są odpowiedzią na potrzeby nauczycieli, dzieci i uczniów oraz rodziców z przedszkoli i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem SCWEW. Realizacja ich prowadzona jest dwutorowo – jako profilaktyka oraz konkretne wsparcie, gdy u dziecka, ucznia dostrzeżono trudności w obszarze zdrowia psychicznego;
- działania doradczo-szkoleniowe nakierowane na działanie interwencyjne, czyli bezpośrednie działania dotyczące zgłaszanych, aktualnych problemów, m.in. zachowań samobójczych, samookaleczeń, depresji, żałoby, dysfunkcji rodziny, przemocy w grupie rówieśniczej, problematyki transpłciowości; specyfika i charakter tych działań nakierowane są na wsparcie kadry przedszkoli, szkół ogólnodostępnych w rozwijaniu ich kompetencji w zakresie prowadzenia oddziaływań interwencyjnych skierowanych do dzieci (uczników) i ich rodzin w sytuacji pojawienia się nagłych potrzeb, m.in. z obszaru zdrowia psychicznego;
- szkolenia i rady szkoleniowe, konferencje dotyczące wiedzy i umiejętności związanych ze sposobami wspierania dzieci i młodzieży i ich rodziców w pokonywaniu problemów, m.in.:
 - zaburzeń rozwojowych,
 - zaburzeń nerwicowych,
 - zaburzeń związanych ze stanami emocjonalnymi (zaburzenia afektywne),
 - zaburzeń zachowania,
 - uzależnień,
 - transpłciowości;
- zindywidualizowana oferta szkoleniowa, w tym propozycja rad szkoleniowych czy konferencji wynikająca ze zdiagnozowanych potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, w tym m.in. nakierowanych na działania podejmowane w przypadku rozpoznania czy też pojawienia się trudności z obszaru zdrowia psychicznego; zindywidualizowana oferta szkoleniowa dla rad pedagogicznych, dotycząca pojawiających się wyzwań dla nauczycieli (jakim jest chociażby włączenie do systemu edukacyjnego licznej grupy dzieci – uczniów – ukraińskich, wymagających specjalnego wsparcia), ma za zadanie wspierać kadrę przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w nabywaniu wiedzy i umiejętności w zakresie pojawiających się potrzeb dzieci (uczników) i ich rodzin, w tym w obszarze zaburzeń zdrowia psychicznego;
- kampanie społeczne, imprezy środowiskowe, z jednej strony są jedną z form procesu wdrażania idei o charakterze społecznym, a z drugiej budują podwaliny społeczeństwa inkluzyjnego, włączającego, promującego jednocześnie dbanie o obszar zdrowia psychicznego i ogólny dobrostan społeczny. Nowatorskie projekty inkluzyjne, realizowane przez niektóre SCWEW-y, nastawione na budowanie społeczeństwa włączającego, pomagają całym społecznościom

przedszkolnym i szkolnym w osławianiu się z różnorodnością, tworzą zasoby do inkluzji społecznej, są jednocześnie podstawą i czynnikiem chroniącym przy pojawianiu się różnorodnych potrzeb dzieci, uczniów i ich rodzin, uczą wzajemnego bycia razem, współpracy i współdziałania nakierowanego na wzajemne czerpanie ze swoich zasobów i różnorodności. Działania takie włączają swoich odbiorców w prospołeczne działania. Celem takich oddziaływań jest wprowadzanie zmian korzystnych dla wszystkich zainteresowanych – przez rozmowę, wzajemną akceptację, zrozumienie i zaufanie;

- publikacje opracowywane przez SCWEW-y, gromadzące ciekawe rozwiązania metodyczne, mające na celu wsparcie nauczycieli i specjalistów, prezentują praktyczne przykłady rozwiązań organizacyjnych i metodycznych w pracy z grupą zróżnicowaną, w tym z dzieckiem (ucznieniem) z trudnościami z obszaru zdrowia psychicznego; jednocześnie mają za zadanie pokazanie optymalnych propozycji do zastosowania w pracy również z dzieckiem (ucznieniem) z trudnościami w funkcjonowaniu w obszarze zdrowia psychicznego;
- wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego to obszar zaopatrzenia nauczycieli, specjalistów przedszkoli i szkół w wyposażenie; wypożyczalnia oferuje również ciekawe zasoby metodyczne, literaturę czy oprogramowanie specjalistyczne wspierające nauczyciela i specjalistę w pracy z dzieckiem (ucznieniem) również w obszarze zdrowia psychicznego, np. z uczniem ze spektrum autyzmu czy trudnościami komunikacyjnymi. W wypożyczalni nauczyciele, specjaliści, dzieci (uczniowie) rodzice znajdują zasoby niezbędne do codziennego wsparcia i funkcjonowania, np. mówiki, kamizelki obciążające, lupy powiększające itp.; korzystanie z takich sprzętów daje w codzienności dużo lepszy komfort funkcjonowania, przekładający się na dobrostan psychiczny;
- możliwość uczestniczenia nauczycieli, specjalistów przedszkoli/szkół ogólnodostępnych w zajęciach obserwacji wspierającej/superwizji edukacyjnej, np. z obszaru pracy z uczniem ze spektrum autyzmu (obszar zdrowia psychicznego), stanowi wsparcie w praktycznej pracy nauczycieli, specjalistów przedszkoli, szkół ogólnodostępnych; to swoistego rodzaju zadbanie o dobrostan psychiczny i higienę pracy każdego nauczyciela, który może otrzymać wsparcie koleżeńskie, specjalistyczne i cenne wskazówki, w tym informację zwrotną związaną ze swoim warsztatem pracy;
- dzielenie się dobrymi praktykami przez kadrę SCWEW, nauczycieli ze szkół objętych wsparciem oraz instytucje współpracujące ze SCWEW-ami, dotyczącymi zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży; prezentowanie wypracowanych rozwiązań i doświadczeń w tym obszarze odbywało się między innymi podczas różnych konferencji, które miały miejsce w trakcie prawie dwóch lat pilotażowego wdrożenia modelu funkcjonowania SCWEW. To między innymi wystąpienia, dotyczące tematyki ochrony zdrowia psychicznego, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym, wymiana doświadczeń z realizowanych zadań, w tym proces budowania specjalistycznego wsparcia nauczycieli, uczniów i rodziców w obszarze zdrowia psychicznego w kontekście procesowej diagnozy potrzeb szeroko rozumianego środowiska edukacyjnego;
- w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby nauczycieli opracowany został pakiet Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu/szkole w sytuacji kryzysowej. Zawarto w nim opisy zaburzeń zachowania i zachowań agresywnych/autoagresywnych oraz propozycje rozwiązań trudności, które coraz częściej występują w szkołach. Zaproponowane w pakiecie przykładowe sposoby postępowania w trudnych sytuacjach mogą służyć wsparciu kadry placówek ogólnodostępnych w wypracowywaniu skutecznych rozwiązań i pomocy uczniom oraz ich rodzicom.

3. Kontynuowano upowszechnianie materiałów dla nauczycieli, w tym wychowawców klas i specjalistów dotyczących działań postwencyjnych do wykorzystania w działaniach profilaktycznych w szkołach.

Publikacja pt. „POSTWENCJA W SZKOLE” – jak wspierać w obliczu śmierci samobójczej. Jest to poradnik dla nauczycieli, wychowawców, rodziców. Znalazł się w nim schemat działań postwencyjnych: działania bezpośrednio podejmowane po traumatycznym zdarzeniu (debriefing) i działania w perspektywie

długofalowej (grupy wsparcia). Publikacja jest udostępniona na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji.

W ramach profilaktyki problemów zdrowia psychicznego i działań na rzecz poprawy dobrostanu psychicznego społeczeństwa, Minister Edukacji i Nauki w 2023 r. zlecił organizacji pozarządowej, w ramach otwartego konkursu ofert, realizację zadania publicznego pn. „Wolontariat na rzecz wsparcia rówieśniczego w ochronie zdrowia psychicznego uczniów”. Realizowany w okresie 2023–2025 r. projekt ma objąć 55 szkół na terenie całego kraju (przynajmniej 2 szkoły w województwie), po roku w każdej szkole. Zostaną przeszkoleni nauczyciele – koordynatorzy programu, którzy będą opiekunami liderów wsparcia rówieśniczego oraz uczniowie – liderzy wsparcia rówieśniczego. Uczniowski wolontariat w szkole służyć będzie nawiązaniu kontaktu z osobami potrzebującymi pomocy, empatycznej rozmowie i przekierowaniu do źródła pomocy tj. osób dorosłych. Granice pomagania przez uczniów są w projekcie jasno zdefiniowane, aby uczniowie nie wyręczały osób dorosłych w udzielaniu pomocy i mieli zapewnione bezpieczeństwo. Przewidziany jest dostęp do stałej i regularnej superwizji. W 2023 r. zrealizowano działania organizacyjno-administracyjne. Równolegle w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021–2025 (NPZ) realizowano umowy¹⁴ trzyletnie dotyczące działań z zakresu profilaktyki problemów zdrowia psychicznego i poprawy dobrostanu psychicznego społeczeństwa. Adresatami działań byli uczniowie, nauczyciele, rodzice i instytucje tzw. otoczenia szkoły. Realizowany projekt opierał się na następujących modułach:

„Poradnia on-line” polegała na utworzeniu z udziałem publicznych i niepublicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych sieci wsparcia dla uczniów, wychowanków i nauczycieli, wynikającym w szczególności z doświadczeń pandemii i zebranych po powrocie do szkół po nauce zdalnej, z wykorzystaniem portalu poradni on-line „Zawsze jest jakieś wyjście”. Tym samym głównym celem zadania było zwiększenie dostępności profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej w ramach poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów, wychowanków i nauczycieli. W 2023 r. zrealizowano zaplanowane działania:

- 252 poradnie psychologiczno-pedagogiczne przystąpiły do projektu i brały aktywny udział w działaniach na platformie poradni on-line;
- przygotowano 12 materiałów edukacyjnych, które udostępniono na platformie Poradni on-line;
- zrealizowano 6 szkoleń z zakresu zdrowia psychicznego dla pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych;
- przygotowano 4 narzędzia wspierające korzystanie z Poradni on-line (2 instrukcję i 2 poradniki);
- powstały 4 artykuły informacyjno-promocyjne nt. Poradni on-line;
- odnotowano 1 243 823 odbiorców działań informacyjno-promocyjnych.

„Klimat szkoły” polegał na realizacji w szkołach i placówkach projektów: Pozytywna komunikacja – Porozumienie bez przemocy oraz Mediacje rówieśnicze i mediacje szkolne w edukacji. Celem zadania była organizacja i przeprowadzenie szkoleń on-line (lub bezpośrednich) dla nauczycieli, rodziców i uczniów dotyczących zasad komunikacji pozytywnej oraz mediacji rówieśniczej i mediacji szkolnej jako metod rozwiązywania sytuacji trudnych i konfliktowych, a także upowszechnienie projektów w środowisku szkolnym i lokalnym. W ramach działania w 2023 r.:

- 217 przedszkoli, szkół i placówek włączyło się w szkolenia z zakresu „Komunikacji bez przemocy”;
- 189 szkół i placówek włączyło się w szkolenia z zakresu „Mediacji rówieśniczych i mediacji szkolnych”;
- 165 szkół podstawowych (etap klas 4–8) włączyło się w szkolenia z zakresu „Komunikacji bez przemocy”;
- przeprowadzono działania informacyjno-edukacyjne w 16 województwach;
- przeprowadzono 80 godzin konsultacji specjalistycznych on-line dla rodziców i nauczycieli, wychowawców i dyrektorów;

¹⁴ Konkurs na lata 2021–2023 pn. Pozytywny klimat szkoły – realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej. Realizacja zadania z zakresu zdrowia publicznego zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 (Dz.U. 2021 r. poz. 642).

- przeprowadzono 200 godzin mentoringu;
- powstało 3200 sztuk pakietów materiałów edukacyjno-informacyjnych dla uczestników konferencji w województwach.

W ramach analizy systemu profilaktyki zdrowia psychicznego dzieci, uczniów, nauczycieli i rodziców Ministerstwo Edukacji i Nauki we współpracy z Ministerstwem Zdrowia, Instytutem Psychiatrii i Neurologii, Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodkiem Rozwoju Edukacji planowało działania w zakresie promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki problemów zdrowia psychicznego, interwencji kryzysowych, wspierania uczniów, którzy doświadczyli kryzysu psychicznego (np. traumy, próby samobójczej) oraz usprawnienia funkcjonowania systemu rekomendacji.

W roku 2023 kontynuowano realizację programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2022–2026, stanowiącego załącznik do uchwały nr 189 Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2021 r. zmieniającej uchwałę w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. z 2022 r. poz. 64) zwanego dalej „Programem”, w zakresie:

- działania 1.5. „Pomoc uczennicom w ciąży”,
- działania 2.4. „Wieloaspektowa i kompleksowa pomoc niepełnosprawnemu dziecku w okresie od 0. roku życia do rozpoczęcia nauki w szkole oraz jego rodzinie”,
- działania 5.4. „Tranzycja na rynek pracy”,
- działania 5.5. „Świadome i odpowiedzialne rodzicielstwo – działania edukacyjne dla młodzieży szkół ponadpodstawowych”.

Realizacja zadania 1.5. Priorytetu I Programu – „Wsparcie dla kobiet w ciąży i ich rodzin – przygotowanie i utrzymanie miejsca w bursach lub internatach dla uczennic w ciąży, w formie odrębnego, jednoosobowego pokoju, w którym zapewnione zostaną maksymalnie komfortowe warunki pobytu uczennicy do czasu urodzenia dziecka” polega na przygotowaniu na terenie kraju 250 miejsc dla uczennic w ciąży w bursach lub internatach. Koszt utworzenia 1 miejsca wynosi 5 000 zł w roku 2022 oraz w kolejnych latach realizacji zadania po 400 zł, jako koszty utrzymania miejsca. Zadanie jest realizowane na podstawie porozumień podpisanych w 2022 r. Na realizację zadania w 2023 przekazano środki w wysokości – 75 600 zł, które przeznaczono na utrzymanie 189 miejsc, na podstawie 92 porozumień. Samorządy wydatkowały kwotę 62 224 zł (według stanu na 12 marca 2024 r.). Przekazane środki zostały wykorzystane na remonty lub uzupełnienie wyposażenia pokoi w internacie czy bursie. W niektórych samorządach wydatkowana dotacja pokrywała część kosztów utrzymania pokoi w internacie czy bursie. W 2023 r. – 2 uczennice w ciąży skorzystały z możliwości przebywania w wyodrębnionych pokojach.

Realizacja zadania 2.4. Priorytetu II Programu – „Wieloaspektowa i kompleksowa pomoc niepełnosprawnemu dziecku w okresie od 0 roku życia do rozpoczęcia nauki w szkole oraz jego rodzinie” prowadzona jest w formie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i rodziny jako interdyscyplinarnego podejścia, umożliwiającego objęcie specjalistyczną opieką dziecka oraz jego rodziny, od chwili rozpoznania pierwszych symptomów zaburzeń. Związane jest z zapewnieniem dziecku niepełnosprawnemu oraz zagrożonemu niepełnosprawnością dostępu do pomocy ze strony państwa (służby zdrowia, pomocy społecznej, oświaty), a jego rodzicom – kompetentnej i miarodajnej informacji dotyczącej ich dziecka. Informacja o dziecku dotyczy jego problemów rozwojowych oraz specjalistycznej opieki i wsparcia w procesach rehabilitacji i rewalidacji, a także pomocy w życiu codziennym. Zaplanowano 1 mln godzin rocznie pracy z dzieckiem i jego rodziną – przy założeniu, że liczba godzin pracy bezpośrednio z dzieckiem wynosić będzie min. 85% zaplanowanych godzin, zaś liczba godzin pracy z rodziną dziecka maksymalnie 15% zaplanowanych godzin. Na realizację zadania przekazano kwotę 95,9 mln zł. Zadanie to było realizowane przez 320 jednostki samorządu terytorialnego.

Z informacji zawartych w sprawozdaniach merytorycznych z realizacji zadania (stan na 21 marca 2023 r.) wynika, że pomocą objęto:

- 25 792 dzieci od narodzin do rozpoczęcia nauki w szkole, w tym 5 157 dzieci do 3 roku życia,
- 21 983 rodziców.

Przeprowadzono 830 449 godzin różnych zajęć z dziećmi oraz 46 284 godzin z rodziną dziecka.

Zadanie 5.4. realizowane w ramach Priorytetu V Programu – „Tranzycja na rynek pracy” związane jest z poprawą skuteczności procesów kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży (w tym z niepełnosprawnościami) w celu przygotowania do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy we współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Celem szczegółowym jest zwiększenie udziału absolwentów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego na rynku pracy. Realizując to zadania w 2023 r. Ministerstwo Edukacji i Nauki zleciło Instytutowi Badań Edukacyjnych zadanie pn. „Poprawa skuteczności procesów kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży (w tym z niepełnosprawnością) w celu przygotowania do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy we współpracy z podmiotami zewnętrznymi”, realizowanego na podstawie umowy MEiN/2023/DWEW/2463 na kwotę 2 372 967,52 zł. Zostały przeprowadzone następujące działania:

1) Przygotowanie koncepcji i planowanie badań.

W ramach przygotowań do stworzenia koncepcji badań dokonano przeglądu kilkuset aktualnych artykułów naukowych z wynikami badań psychologicznych i z zakresu edukacji dotyczących tranzycji ze szkoły na rynek pracy oraz teorii naukowych dotyczących motywacji zachowania, a także raportów z wynikami wielkich badań ilościowych edukacyjnych i dotyczących pracy (np. PISA, ILO). Opis planowanych badań dotyczących m.in. postaw uczennic i uczniów wobec aktywności zawodowej, a także czynników mających związek z tymi postawami, tj. postawy wobec aktywności zawodowej rodziców/opiekunów uczennic i uczniów, nauczycieli, doradców zawodowych i innych specjalistów.

W celu przeprowadzenia ewaluacji stworzono ankietę ewaluacyjną dla nauczycielek i nauczycieli uczestniczących w szkoleniach realizowanych w październiku i listopadzie 2023 roku. Ankieta ewaluacyjna oprócz oceny szkoleń miała także na celu zebranie zapotrzebowania nauczycielek i nauczycieli na wiedzę z zakresu zadania realizowanego przez IBE. Ewaluacja została przeprowadzona zdalnie w formie formularza on-line.

2) Szkolenia „Uczeń na rynku pracy – kariera bez barier” – w szkoleniach uczestniczyło 1 006 osób.

Cele szkolenia:

- pogłębienie wiedzy nauczycieli o kompetencjach potrzebnych na rynku pracy,
- pogłębienie wiedzy nauczycieli o rynku pracy i możliwościach aktywności zawodowej uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi,
- pogłębienie wiedzy o metodach pracy na lekcjach wspierających kształcenie kompetencji potrzebnych na rynku pracy,
- pogłębienie wiedzy na temat doradztwa zawodowego osób ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi (indywidualne konsultacje).

Założenia szkoleń:

- szkolenie ma pogłębiać wiedzę nauczycieli na temat kompetencji i umiejętności uczniów przechodzących na rynek pracy zgodnie z wypracowanym przez zespół modelem kompetencji,
- szkolenie ma wpływać na zmianę postaw osób uczących w szkole, należy odwoływać się do wartości istotnych dla każdej osoby jako nauczyciela i nauczycielki,
- szkolenie ma zachęcać do zmiany kultury pracy we własnym zakresie, należy uwzględnić w treściach szkoleń rolę innowacji pedagogicznych,
- szkolenie ma otwierać osobom uczestniczącym perspektywę rynku pracy uczniów i uczennic ze zróżnicowanymi potrzebami, należy zaplanować czas na poznanie trendów na rynku pracy i narzędzi wspierających doradców zawodowych i wychowawców w tym zakresie.

Przygotowanie standardu działań wspierających szkołę.

Cele:

- rozwinięcie w szkole postawy proaktywnej sprzyjającej aktywności edukacyjnej, zawodowej i społecznej uczniów, w tym uczniów z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi i niepełnosprawnościami,

- wyposażenie nauczycieli i szkolnych specjalistów w skuteczne narzędzia wspierania transycji między etapami edukacyjnymi i wejściem na rynek pracy uczniów, w szczególności z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi i niepełnosprawnościami,
- wsparcie uczniów z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi i niepełnosprawnościami w zakresie planowania ścieżki edukacyjno-zawodowej, w tym jego rozwoju biopsychospołecznego,
- opracowanie rekomendacji modelu działań wspierających dla szkół i wsparcie w ich realizacji w zakresie dotyczącym budowania proaktywnych postaw u uczniów, związanych z ich dalszym rozwojem edukacyjnym i zawodowym, w tym prowadzenie działań badawczych.

W ramach zadania 5.5. Priorytetu V Programu – „Świadome i odpowiedzialne rodzicielstwo – działania edukacyjne dla młodzieży szkół ponadpodstawowych” w roku 2023:

- opracowano program szkoleń kaskadowych – dla nauczycieli,
- zapewniono materiały do realizacji ww. szkoleń,
- zawarto 92 porozumienia z powiatami i miastami na prawach powiatu,
- zapewniono przestrzeń magazynową na „Niezbędniki”,
- zakupiono 3 aplikacje webowe,
- dokonano wstępnej ewaluacji efektów i wskaźników.
- rozwijano sieć współpracy,
- przeprowadzono 4 spotkania on-line o tematyce promocji, realizacji szkoleń oraz zajęć z uczniami,
- zrealizowano zaplanowane działania promocyjne.

Wysokość środków uruchomionych w 2023 r. z rezerwy celowej budżetu państwa (poz. 33) na realizację modułu 5.5. Programu „Za życiem” wyniosła łącznie 3 700 000,00 zł, z czego wydatkowano 2 287 347,68 zł.

Ponadto w 2023 r. realizowany był projekt pn. „Szkoła dostępna dla wszystkich” (2023–2025) we współpracy Ministerstwa Edukacji i Nauki z UNICEF-em, uczelniami i organizacjami pozarządowymi. Realizatorem projektu jest Instytut Badań Edukacyjnych. Wartość całkowita projektu wyniesie ok. 15,3 mln zł. Celem projektu jest podniesienie kompetencji nauczycieli specjalistów w zakresie udzielania wsparcia dzieciom i uczniom z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, w tym dzieciom i uczniom będącym uchodźcami z Ukrainy, a także integrowania zróżnicowanego środowiska w klasie/szkole – w ramach formalnej edukacji ogólnodostępnej na poziomie przedszkolnym i szkolnym. Podniesienie kompetencji nauczycieli odbywa się poprzez zaangażowanie środowiska akademickiego w proces doskonalenia zawodowego tej grupy. Projekt będzie miał również silny komponent badawczy i ewaluacyjny, a wyniki otrzymane w następstwie tych działań mają służyć wytworzeniu praktyk sprawdzonych empirycznie (evidence-based), wzmacniając w ten sposób system dostępnej i włączającej edukacji dla wszystkich. Bezpośrednimi beneficjentami projektu są nauczyciele specjaliści (1 120), nauczyciele przedszkolni i szkolni (11 200) oraz pracownicy naukowcy uczelni i przedstawiciele organizacji pozarządowych. Beneficjentami końcowymi projektu są dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, w tym dzieci uchodźcze i dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Planowane jest dotarcie do ok. 30 000 dzieci w trakcie realizacji projektu, a po stopniowym włączaniu wyników projektu do systemu obejmie on wszystkich uczniów formalnych placówek przedszkolnych i ogólnokształcących. Działania założone w planie na 2023 i zrealizowane w 2023 roku:

- opracowanie 5 programów szkoleń, obejmujących wykłady (filmy edukacyjne/webinary) (27 filmów), ok. 160 sztuk materiałów uzupełniających oraz programy warsztatów;
- przeprowadzenie rekrutacji uczestników projektu (1120 nauczycieli specjalistów);
- konferencja „Edukacja dostępna – jak najbliżej każdego dziecka”;
- konsultacje ze specjalistami (470 godzin konsultacji indywidualnych);
- badania naukowe – opracowanie zestawu narzędzi do badania efektów poznawczych, postaw i przekonań nauczycieli specjalistów (DDU – uczestników projektu) w schemacie pretest – posttest;
- działania promocyjne – asa.ibe.edu.pl.

Przeciwdziałanie przemocy domowej stanowi istotny element polityki publicznej państwa, wymagający kompleksowego podejścia, obejmującego zarówno rozwiązania systemowe, jak i skoordynowane działania podejmowane na poziomie lokalnym, ukierunkowane na wsparcie osób dotkniętych tym zjawiskiem. W związku ze zidentyfikowanymi potrzebami i deficytami w tym zakresie, w ramach Programu „Sprawiedliwość”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021 oraz środków krajowych, w latach 2020–2024 przeprowadzono projekt pn. „Zintegrowany system zapobiegania przemocy domowej”. Jego wykonawcą był Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w partnerstwie z Uniwersytetem w Stavanger. Głównym celem projektu było usprawnienie funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy domowej poprzez opracowanie, przetestowanie oraz upowszechnienie zintegrowanego modelu działań prewencyjnych realizowanych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego. Pilotażowe wdrożenie modelu w 14 gminach, połączone z utworzeniem w każdej z nich Centrum dla Rodzin, umożliwiło kompleksowe sprawdzenie przyjętych rozwiązań w warunkach polityki lokalnej. Uzyskane rezultaty wskazują na zasadność wdrażania podejścia systemowego opartego na działaniach profilaktycznych oraz skoordynowanej współpracy podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Wypracowany model ma charakter systemowy i może stanowić podstawę do implementacji rozwiązań na poziomie ogólnokrajowym, w tym potencjalnych regulacji prawnych zwiększających liczbę obowiązków w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Słuszność tego podejścia znajduje potwierdzenie w ustaleniach Najwyższej Izby Kontroli, zawartych w informacji o wynikach kontroli dotyczącej przeciwdziałania przemocy domowej, w której wskazano, że: „(...) Projekt „Zintegrowany system zapobiegania przemocy domowej” został zrealizowany w ramach programu „Sprawiedliwość” finansowanego ze środków funduszy norweskich i środków krajowych. Przedsięwzięcie badawcze prowadził Instytut Wymiaru Sprawiedliwości we współpracy z norweskim Uniwersytetem w Stavanger. Jak deklarują uczestnicy, wypracowano systemowy model, z którego mogą korzystać samorządy, i w ich ocenie może on znaleźć odbicie w postaci konkretnych ustaw i ogólnopolskich rozwiązań systemowych, jakie nie będą wynikały jedynie z dobrej chęci lokalnych władarzy, ale będą nakładały ustawowy obowiązek przeciwdziałania przemocy według ww. badań. Projekt jest własnością Skarbu Państwa, wobec czego może być wykorzystany jako element analizy przyszłych ustawowych rozwiązań¹⁵.

1.4.2. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu metod opiekuńczych i wychowawczych, alternatywnych wobec stosowania przemocy, jak również kompetencji rodziców i opiekunów w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie (art. 6 ust 2 pkt 2 ustawy) oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży

Artykuł 6 ust. 2 upp koncentruje się na utworzeniu przez gminę systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na system ten mają składać się: program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, poradnictwo i interwencja, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz zespoły interdyscyplinarne. W ramach poradnictwa gmina ma również za zadanie prowadzenie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W przepisach położono szczególny nacisk na rozwój profilaktyki jako skutecznej formy pomocy w sytuacjach, gdy w rodzinie nie występuje jeszcze zjawisko przemocy, ale może ona być nim zagrożona. W 2023 r. liczba placówek prowadzących poradnictwo, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji opiekuńczych i wychowawczych i rozpowszechnieniu metod i kompetencji rodziców, eliminujących stosowanie przemocy, w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie wyniosła 837. W placówkach tych, z poradnictwa skorzystało 39 110 osób, w tym 28 243 kobiety oraz 10 867 mężczyzn.

Tabela 5. Liczba placówek prowadzących poradnictwo w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji opiekuńczych i wychowawczych, i rozpowszechnieniu metod i

¹⁵ 1 Najwyższa Izba Kontroli, Informacja o wynikach kontroli „Przeciwdziałanie przemocy domowej”, LPO.430.6.2024, nr ewid. 101/2024/P/24/080/LPO, Warszawa, listopad 2024 r., Delegatura w Poznaniu, s. 7.

kompetencji rodziców, eliminujących stosowanie przemocy w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie

Liczba placówek	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	849	967	962	955	876	783	750	794	837

1.5. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2, 3 i 6 ustawy)

1.5.1. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy)

Od 2015 r. odnotowuje się wzrost liczby programów opracowanych i realizowanych przez gminy. W 2023 r. 2 426 gmin realizowało programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Tabela 6. Liczba opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Liczba gminnych programów	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	2 303	2 322	2 327	2 344	2 408	2 449	2 419	2 424	2 426

1.5.2. Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy)

Samorządy powiatowe w 2023 r. opracowały i realizowały 329 programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co oznacza spadek w stosunku do roku 2022.

Tabela 7. Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Liczba powiatowych programów	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	289	297	313	313	325	337	322	332	329

1.5.3. Opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy)

W 2023 roku realizowano 15 wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 13 województwach opracowano ramowe programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie w 2023 r.

Tabela 8. Liczba opracowanych i realizowanych wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Liczba wojewódzkich programów	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	16	16	16	13	10	14	15	14	15

- 2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy)**
- 2.1. Rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych, udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, oraz wypracowanie zasad współpracy**

2.1.1. Utworzenie zespołów interdyscyplinarnych (art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy)

W 2023 r. w gminach funkcjonowało 3 189 zespołów interdyscyplinarnych.

2.1.2. Funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych (art. 9a ust. 7, 10, 13–14 ustawy)

Zespoły interdyscyplinarne odbyły 16 468 spotkań. W ramach zespołów interdyscyplinarnych funkcjonowały 95 924 grupy robocze. W Krajowym Programie ujęto działania, dzięki którym sądy są informowane przez wojewodów o funkcjonującej na ich terenie infrastrukturze instytucjonalnej, a także o podmiotach udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

2.1.3. Ewidencjonowanie istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Wojewoda jest zobligowany do ewidencjonowania, corocznej aktualizacji oraz umieszczenia na stronach internetowych urzędu wojewódzkiego bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie. W 2023 r. zaktualizowano 18 baz teleadresowych instytucji rządowych i samorządowych, także podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

2.1.4. Przesyłanie aktualnych baz danych z danego województwa, o których mowa w pkt 2.1.3., prezesowi sądu apelacyjnego, prokuratorowi regionalnemu, komendantowi wojewódzkiemu Policji, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej, kuratorowi oświaty oraz organom samorządu terytorialnego do dnia 31 lipca

Wojewodowie przestali do dnia 31 lipca 2023 r. w wersji elektronicznej 377 zaktualizowanych baz danych, dotyczących istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Informacje zostały przekazane następującym podmiotom: prezesowi sądu apelacyjnego – 30, prokuratorowi regionalnemu – 30, komendantowi wojewódzkim Policji – 30, komendantowi oddziału Żandarmerii Wojskowej – 30 kuratorowi oświaty – 30 oraz organom samorządu terytorialnego – 227.

2.1.5. Upowszechnienie baz danych przez podmioty, o których mowa w pkt 2.1.4., w podległych im pionach organizacyjnych

W 2023 roku komendy wojewódzkie oraz Komenda Stołeczna Policji otrzymały z urzędów wojewódzkich łącznie 74 bazy danych, zawierające ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Powyższe bazy najczęściej przekazywane były w wersji elektronicznej. Ponadto w ciągu roku dokonywano ich aktualizacji.

Realizacja działania przez Ministerstwo Sprawiedliwości opiera się na obowiązku nałożonym na prezesa sądu apelacyjnego, jakim jest upowszechnienie ww. baz danych w podległych sądach okręgowych i rejonowych zarówno w wersji elektronicznej, jak i papierowej. W praktyce, prezes sądu apelacyjnego powinien przekazać prezesom podległych sądów okręgowych wersje papierowe oraz elektroniczne ww. baz danych, z poleceniem podobnego upowszechnienia w podległych sądach rejonowych.

Powyższe działanie stanowi realizacja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej *ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję*

ramową Rady z 2001/220/WSiSW¹⁶, nakładającą na właściwe organy (w tym sądy) obowiązek przedstawienia osobie pokrzywdzonej w zrozumiałym przez nią języku i formie informacji dotyczących dostępnego pokrzywdzonym wsparcia i pomocy (art. 4 ust. 1 pkt a dyrektywy).

Wskaźnikiem obrazującym realizację tego zadania jest liczba przekazanych przez prezesów sądów apelacyjnych aktualnych baz danych do sądów okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej. Liczba ta powinna być zgodna z liczbą wszystkich sądów okręgowych i rejonowych na terenie poszczególnych apelacji.

W 2023 roku liczba przekazanych baz danych wyniosła 265; liczba ta systematycznie wzrasta w stosunku do lat poprzednich. (2022 – 262, 2021 – 230, 2020 – 229, 2019 – 207, 2018 – 239, 2017 – 231, 2016 – 288, 2015 – 229, 2014 – 158).

Tabela 9. Upowszechnienie baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w sądach

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez prezesów sądów apelacyjnych
2.1.5 Upowszechnienie baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w sądach	liczba przekazanych aktualnych baz danych do sądów okręgowych i rejonowych w wersji papierowej lub elektronicznej	265 ¹⁷

2.1.6. Rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym:

- punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży,
- ośrodków interwencji kryzysowej,
- innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

W ramach poszerzenia oferty placówek udzielających pomocy w 2023 r. powstało 49 punktów konsultacyjnych, 1 ośrodek wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, 3 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, 6 ośrodków interwencji kryzysowej oraz 42 inne placówki świadczące specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Szczegółowe informacje, dotyczące liczby osób korzystających z oferty placówek wspierających osoby dotknięte przemocą w rodzinie i udzielających im pomocy zostały opisane w działaniu 2.3.2.

Należy ponownie wskazać, że choć Krajowy Program nie wyszczególnia resortu sprawiedliwości jako realizatora niniejszego działania, to od lat Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje metodyczną

¹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku *ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW* (Dz.U. UE L 315/57).

¹⁷ Dane gromadzone poprzez jednorazowe coroczne zapytanie kierowane do prezesów sądów apelacyjnych przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich MS.

rozbudowę infrastruktury pomocowej dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, w tym także skierowaną dla osób doznających przemocy.

Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska¹⁸ powołała do życia z dniem 1 stycznia 2012 roku Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, zwany dalej „Funduszem”, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości. Przychodami Funduszu są m.in. orzeczone przez sądy nawiązki i świadczenia pieniężne. Począwszy od roku 2017 podjęto szereg działań, w tym zmian legislacyjnych, z których najważniejszą z nich było rozszerzenie zakresu działalności Funduszu również o cel, jakim było „przeciwdziałanie przestępczości”. Nowelizacja treści art. 43 Kodeksu karnego wykonawczego weszła w życie w dniu 12 sierpnia 2017 r., zaś w dniu 19 września 2017 r. opublikowano rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości¹⁹. Należy w tym miejscu wskazać, że powyższa nowelizacja została negatywnie oceniona przez Najwyższą Izbę Kontroli w opublikowanej dnia 30 września 2021 r. informacji o wynikach kontroli realizacji zadań Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (nr ewid. 132/2021/P/20/037/KPB; dalej: „Raport”). Jak wskazano bowiem w raporcie, w wyniku ustanowienia trzeciego, niezdefiniowanego w sposób jednoznaczny, celu, powstała „możliwość finansowania z jego środków nieograniczonej kategorii działań, nawiązujących choćby w marginalnym stopniu do niedookreślonych celów Funduszu, takich jak: przeciwdziałanie przestępczości; wsparcie i rozwój systemu pomocy pokrzywdzonym przestępstwem, pomocy postpenitencjarnej i przeciwdziałania przyczynom przestępczości; realizacja ustawowych zadań jednostek SFP związanych z ochroną interesów osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także wykrywaniem i zapobieganiem przestępczości”²⁰. Minister Sprawiedliwości działając na podstawie § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, ogłosił w dniu 29 września 2017 r. Program I, który w dniu 24 października 2018 r. został zastąpiony kolejnym Programem Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocy na lata 2019–2021, który podlegał aktualizacji. W roku 2023 obowiązywał Program Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocy na lata 2019–2026.

Celem programu jest:

- I. Udzielanie pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym
- II. Udzielanie pomocy świadkom i osobom im najbliższym
- III. Wsparcie i rozwój instytucjonalnego systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom poprzez utworzenie Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym.

Program skierowany jest do jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych i nie działających w celu osiągnięcia zysku – stowarzyszeń, fundacji, organizacji i instytucji. Beneficjentami Programu są osoby pokrzywdzone w wyniku przestępstw, osoby im najbliższe oraz świadkowie i osoby im najbliższe. Powyższe oznacza, że beneficjentami programu są również osoby doznające przemocy domowej. W Programie został wyszczególniony także katalog zadań, które w 2023 roku były realizowane i dostępne dla osób pokrzywdzonych:

Do zadań tych należą:

- 1) organizowanie i finansowanie pomocy prawnej, w tym alternatywnych metod rozwiązywania konfliktów;
- 2) organizowanie i finansowanie pomocy tłumacza w celu udzielenia pomocy prawnej osobie uprawnionej, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do czasu wszczęcia postępowania przygotowawczego;

¹⁸ Ustawa z dnia 12 lutego 2010 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 40, poz. 227 z późn. zm.).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1760)

²⁰ NIK, *Realizacja Zadań Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości*, nr ewid. 132/2021/P/20/037/KPB, s. 9.

- 3) organizowanie i finansowanie pomocy tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika w celu udzielenia pomocy prawnej;
- 4) pokrywanie kosztów związanych z psychoterapią, pomocą psychiatryczną lub psychologiczną;
- 5) organizowanie i finansowanie pomocy udzielanej przez osobę pierwszego kontaktu;
- 6) pokrywanie kosztów świadczeń zdrowotnych (w tym rehabilitacyjnych), leków w zakresie, w którym lek nie podlegałby refundacji lub w części, w której nie jest refundowany, wyrobów medycznych, w tym materiałów opatrunkowych, przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, w zakresie niezbędnym w procesie leczniczym doznanego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z przestępstwa lub jego następstw;
- 7) pokrywanie kosztów związanych z kształceniem w szkołach i przedszkolach publicznych, w tym w ramach indywidualnego nauczania, a także w przypadku realizacji obowiązku przedszkolnego, szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą na podstawie art. 16 ust. 8 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, odpowiednio do wieku i potrzeb edukacyjnych osób uprawnionych;
- 8) pokrywanie kosztów związanych z opieką nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3;
- 9) organizowanie i finansowanie szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe oraz pokrywanie kosztów egzaminów zawodowych i egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe;
- 10) pokrywanie kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia;
- 11) finansowanie okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych i opłat za energię ciepłą, energię elektryczną, gaz, wodę, opał, odbiór nieczystości stałych i płynnych za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, proporcjonalnie do liczby osób stale zamieszkujących w tym lokalu lub domu;
- 12) usługę dostosowania lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa;
- 13) finansowanie przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu związanych z uzyskiwaniem świadczeń i regulowaniem spraw określonych w pkt 1–10;
- 14) pokrywanie kosztów żywności lub bonów żywnościowych;
- 15) pokrywanie kosztów zakupu odzieży, bielizny, obuwia, środków czystości i higieny osobistej;
- 16) finansowanie kosztów zorganizowanego wyjazdu uprawnionego małoletniego;
- 17) finansowanie kosztów wyjazdu:
 - a) osoby uprawnionej wraz z małoletnim, nad którym sprawuje pieczę,
 - b) uprawnionego małoletniego wraz z osobą, pod której pieczę pozostaje podczas którego udzielana będzie pomoc, o której mowa w pkt 4;
- 18) finansowanie robót budowlanych, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w tym również przygotowania do realizacji robót budowlanych, w szczególności kosztów opracowania dokumentacji projektowej, przygotowania gruntu pod budowę, ekspertyz, świadectw, operatów, prac geologicznych, niezbędnych do realizacji celów wynikających z ustawy;
- 19) zakup urządzeń i wyposażenia;
- 20) zakup wartości niematerialnych i prawnych.

W ramach programu pomocy pokrzywdzonym przestępstwem łączna kwota dotacji przyznanych na realizację zadań w roku 2023 wyniosła 102 614 333,40 zł dla 49 podmiotów (w tym 47 umów w ramach Sieci Ośrodków Pomocy Pokrzywdzonym Przestępstwem na łączną kwotę 69 452 451,55 zł, Specjalistyczne Centrum Wsparcia – 31 209 667,75 zł i IWO – Doradztwo Obywatelskie – 1 952 214,10 zł). W ramach realizacji zadań ze środków Funduszu Sprawiedliwości funkcjonuje ponadto ogólnokrajowa i całodobowa telefoniczna Linia Pomocy Pokrzywdzonym (numer telefonu: +48 222 309 900, adres e-mail: info@numerosos.pl). Dzięki infolinii w szybki i anonimowy sposób można uzyskać poradę psychologiczną i prawną oraz umówić się na spotkanie ze specjalistami w dowolnym miejscu na terenie Polski. Porady prawne i psychologiczne są udzielane drogą telefoniczną. W przypadku, gdy udzielanie porad drogą telefoniczną jest trudne lub niemożliwe (np. dla osób przebywających poza granicami kraju, dla osób z niepełnosprawnością, która mogłaby wpłynąć na utrudnioną komunikację telefoniczną), porady udzielane

są drogą mailową. Prowadzenie poradnictwa (w tym w języku migowym) odbywa się również z wykorzystaniem komunikatora internetowego umożliwiającego wideorozmowę. Zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2023 r. w całej Polsce funkcjonowało 305 miejsc (w 47 Okręgowych Ośrodkach Pomocy Pokrzywdzonym Przepęstwem i 258 Lokalnych Punktach Pomocy Pokrzywdzonym Przepęstwem), które świadczyły pomoc osobom pokrzywdzonym przepęstwem, osobom im najbliższym oraz świadkom i osobom im najbliższym (w tym rodzinom doznającym przemocy domowej). Należy w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że zgodnie z wnioskami sformułowanymi w Raporcie, choć NIK pozytywnie oceniła fakt utworzenia sieci pomocy osobom pokrzywdzonym przepęstwem, to jednocześnie stwierdzała, że pozytywne efekty budowanej sieci były jednak w znacznej mierze niwelowane poprzez nierzetelną organizację konkursów ofert, które nie zapewniały optymalnego doboru podmiotów świadczących pomoc beneficjentom. Z uwagi na ryzyko naruszenia przepisów prawa w procesie wyboru podmiotów realizujących zadania Funduszu Sprawiedliwości, poczęwszy od połowy grudnia 2023 r. Ministerstwo Sprawiedliwości przeprowadziło gruntowną analizę zawartych umów i współpracując w tym zakresie z szeregiem instytucji państwowych, w tym Najwyższą Izbą Kontroli, Prokuratorią Generalną RP, Prokuraturą Krajową oraz Krajową Administracją Skarbową.

Ponadto, w 2023 r. realizowano projekty w ramach Funduszu Małych Grantów 1 Programu „Sprawiedliwość”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021 i środków krajowych, ukierunkowane na rozwój lokalnej infrastruktury przeciwdziałania przemocy domowej. Beneficjentami projektów były jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Projekty te były zaplanowane jako przedsięwzięcia roczne, przeznaczone do realizacji w całości w 2023 r. Zasadnicza ich część została zakończona zgodnie z pierwotnymi założeniami w tym okresie, natomiast w przypadku części projektów – w związku z potrzebą pełnego wykorzystania wypracowanych rezultatów oraz dostępnych środków – beneficjenci skorzystali z możliwości przedłużenia realizacji wybranych działań o okres do 3 miesięcy, tj. do końca marca 2024 r. Istotnym rezultatem realizacji projektów było utworzenie i rozwój lokalnej infrastruktury wsparcia rodzin w postaci Centrów dla Rodzin. W 2023 r. w ramach projektów ustanowiono łącznie 14 Centrów dla Rodzin, które funkcjonowały jako zintegrowane punkty organizacji i koordynacji usług na poziomie lokalnym.

Centra dla Rodzin stanowiły rozwiązanie wzmacniające lokalny system przeciwdziałania przemocy domowej poprzez integrację działań różnych instytucji oraz zapewnienie kompleksowego wsparcia dla rodzin. Ich funkcjonowanie opierało się na współpracy interdyscyplinarnej oraz wykorzystaniu zasobów społeczności lokalnych, przy jednoczesnym ukierunkowaniu na wczesne rozpoznawanie czynników ryzyka i zapobieganie wystąpieniu przemocy. W ramach tworzonych i rozwijanych Centrów dla Rodzin wzmocniono współpracę pomiędzy podmiotami systemu przeciwdziałania przemocy domowej oraz rozszerzono ją o instytucje i organizacje pełniące istotną rolę w społecznościach lokalnych. W działaniach uczestniczyli m.in. przedstawiciele pomocy społecznej, oświaty (w tym szkoły i poradnie psychologiczno-pedagogiczne), ochrony zdrowia (np. podstawowa opieka zdrowotna), Policji, kuratorskiej służby sądowej, a także organizacje pozarządowe, instytucje kultury, centra aktywności lokalnej oraz inne podmioty działające na rzecz wsparcia rodzin i integracji społecznej. Działania realizowane w ramach Centrów dla Rodzin obejmowały wdrożenie i testowanie zintegrowanego modelu profilaktyki przemocy domowej, w tym stosowanie Narzędzia Oceny Ryzyka Relacyjnego, umożliwiającego identyfikację par i rodzin zagrożonych przemocą. Realizowano również działania ukierunkowane na rozwój kompetencji relacyjnych, w szczególności w zakresie komunikacji, rozwiązywania konfliktów oraz budowania relacji opartych na wzajemnym szacunku. Projekty przyczyniły się do zwiększenia dostępności oraz poprawy jakości usług wsparcia dla osób zagrożonych przemocą domową, a także do wzmocnienia współpracy międzyinstytucjonalnej i rozwoju lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy domowej, stanowiąc istotny element rozbudowy infrastruktury wsparcia rodzin na szczeblu gmin. Podejście to znajduje również odzwierciedlenie w ustaleniach Najwyższej Izby Kontroli przedstawionych w informacji o wynikach kontroli dotyczącej przeciwdziałania przemocy domowej, w której wskazano, że: „(...) Na skuteczność działań profilaktycznych zwracają uwagę również badania naukowe. Przykładowo polsko-norweskie badania wykazały, że gminy mogą działać lepiej i przede wszystkim systemowo, by eliminować zagrożenie zanim dojdzie do przemocy. Udowodniono, że lepiej postawić na profilaktykę, niż później ponosić niewspółmiernie w stosunku do profilaktyki wysokie koszty działań usuwania skutków przemocy

domowej. W wyniku prowadzonego pilotażu w 14 gminach zaproponowano zintegrowany system antyprzemocowy, oparty na działaniach profilaktycznych i wzmocnieniu kapitału ludzkiego, realizowany z założeniem, że niski poziom relacji między domownikami jest istotnym czynnikiem zwiększającym ryzyko przemocy. (...)”²¹.

2.1.7. Nawiązywanie, rozwijanie i wzmacnianie współpracy między instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Nawiązanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie na szczęblu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej odbywa się przede wszystkim poprzez wspólne działania realizowane poprzez Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Minister Rodziny i Polityki Społecznej dokonał w 2023 r. wyboru członków Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej I kadencji w związku z rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Domowej (Dz. U. 2023 poz. 1161), wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w art. 10f upp. Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej jest organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Zgodnie z art. 10b ust. 1 upp w skład Zespołu Monitorującego wchodzi:

- Krajowy Koordynator Realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej,
- dwunastu przedstawicieli organów administracji rządowej i jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, w tym dwóch wojewódzkich koordynatorów realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej,
- ośmiu przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, w tym dwóch przewodniczących Zespołów Interdyscyplinarnych zgłoszonych przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego,
- dwunastu przedstawicieli organizacji pozarządowych, związków i porozumień organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych.

Główne tematy i prace Zespołu w 2023 r.:

- opiniowanie wniosków w ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy Domowej”,
- omówienie rozwiązań dotyczących dzieci doznających przemocy,
- analizowanie przepisów prawa w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- pomoc w opracowaniu i opiniowanie projektu nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz rozporządzeń do ustawy
- omawianie obowiązujących w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej rozwiązań prawnych.

Wojewodowie realizowali zadanie dotyczące współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, realizując wspólnie lub zlecając do realizacji projekty. W 2023 r. w ramach wzmacniania współpracy, na podstawie zlecenia bądź współpracy, zarówno wojewodowie, jak i jednostki samorządu terytorialnego, zrealizowali 463 projekty.

²¹ Najwyższa Izba Kontroli, Informacja o wynikach kontroli „Przeciwdziałanie przemocy domowej”, LPO.430.6.2024, nr ewid. 101/2024/P/24/080/LPO, Warszawa, listopad 2024 r., Delegatura w Poznaniu, s. 7-8.

2.2. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy)

2.2.1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy w szczególności: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej

W ramach upowszechniania informacji i edukacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej, opracowano i upowszechniono 36 876 materiałów informacyjnych.

Minister Sprawiedliwości, choć nie jest wskazany w Krajowym Programie jako realizator niniejszego działania, podobnie jak w latach wcześniejszych, w 2023 roku kontynuowało działania informacyjne w odniesieniu do działalności Funduszu Sprawiedliwości.

W 2023 r. ze środków Funduszu Sprawiedliwości zrealizowano dwie kampanie o charakterze informacyjnym:

- 1) kampania antyprzemocowa;
- 2) kampania dot. budowania pozytywnego wizerunku marki Funduszu Sprawiedliwości.

Należy w tym miejscu podkreślić, że w odniesieniu do ww. kampanii zostały sformułowane uwagi w Raporcie NIK. W ocenie NIK, „finansowanie ze środków Funduszu akcji edukacyjno-informacyjnych Ministra w obszarach wykraczających poza zadania funduszu celowego, było działaniem niecelowym i nierzetelnym. NIK konsekwentnie stoi na stanowisku, że aktywność w zakresie budowania „marki” i zwiększania rozpoznawalności Funduszu powinna się koncentrować na przekazywaniu potencjalnym beneficjentom użytecznych informacji o ich prawach i możliwościach uzyskania pomocy. Powinna także obejmować wykorzystanie wszystkich dostępnych Ministrowi mechanizmów oddziaływania, wynikających z postanowień umów dotacji oraz pełnionych przez niego funkcji”.

2.2.2. Opracowanie i realizacja indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w szczególności w zakresie rozwiązań prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie

W ramach upowszechniania zajęć edukacyjnych, kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w szczególności w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie, w działaniach indywidualnych w 2023 r. uczestniczyło 24 039 osób dotkniętych przemocą w rodzinie, a w działaniach grupowych – 9 391 osoba dotknięta przemocą w rodzinie.

2.3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

2.3.1. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, w 2023 r. zostało sporządzonych 88 818 formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę, w tym przez przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – 17 715,
- Policji – 62 170,
- oświaty – 4 078,
- ochrony zdrowia – 1 902,
- Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – 2 878,
- Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 42,
- Obrony Narodowej – 33.

W 2023 r. nastąpił wzrost liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” w odniesieniu do 2022 r., zaś spadek w odniesieniu do 2021 r., zaś liczba kontynuowanych w 2023 r. procedur „Niebieska Karta”, wszczętych w latach poprzednich, wyniosła łącznie 31 645.

W okresie sprawozdawczym sporządzono 60 796 formularzy „Niebieska Karta – C”.

Instytucją, która najczęściej uruchamiała procedurę „Niebieskie Karty”, była Policja, na drugim miejscu pod względem liczby uruchomionych procedur znaleźli się przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Do sporadycznych przypadków należało uruchomienie procedury przez pracowników ochrony zdrowia.

Tabela 10. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę w latach 2015–2023

Lata	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	12 743	11 789	13 667	11 177	12 083	10 065	10 907	14 445	17 715
Policja	75 495	73 531	75 662	73 153	74 313	72 601	64 250	61 645	62 170
Oświata	6 166	5 547	4 184	4 431	4 849	5 307	3 231	2 838	4 078
Ochrona zdrowia	557	607	713	623	658	1 039	1 138	1 308	1 902
Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych	4 788	5 736	4 081	3 927	2 813	2 369	2 566	2 918	2 878
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	-	-	-	-	-	-	-	42	42
Ministerstwo Obrony Narodowej	-	-	-	-	-	-	-	-	33
Razem	99 749	97 210	98 307	93 311	94 716	91 381	82 092	80 278	88 818

W roku 2023 funkcjonariusze Policji wypełnili ogółem 62 170 formularzy „Niebieska Karta – A”, co w stosunku do 2022 roku stanowi wzrost o 525 formularzy (w 2022 r. wypełniono 61 645 formularzy, a zatem wzrost w ujęciu procentowym wyniósł 0,85%) natomiast w stosunku do 2021 r. spadek o 2 080 formularzy (w 2021 r. wypełniono 64 250 formularzy, a zatem spadek w ujęciu procentowym wyniósł 3,24%). W ogólnej liczbie wypełnionych formularzy, 54 029 to formularze wszczynające procedurę „Niebieskie Karty”, stanowiące 86,91% ogólnej liczby wypełnionych przez Policję w tym czasie formularzy „Niebieska Karta – A”. Warto wspomnieć, że w 2022 r. formularzy wszczynających procedurę było 52 569, w 2021 r. zaś – 53 985. Ponadto w 2023 zanotowano 8 141 kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury. W odniesieniu do 2022 r. był to spadek o 935 formularzy, zaś w odniesieniu do 2021 r. – spadek o 2 124 formularze.

W poniższych tabelach przedstawiono liczbę wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta – A” w 2023 r, w tym w podziale na poszczególne garnizony Policji.

Tabela 11. Liczba wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta – A” w 2023 r.

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A”		
1.	Ogółem	62 170
2.	Wszczynających procedurę	54 029
3.	Dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	8 141

Tabela 12. Liczba wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta – A” w 2023 r.

KWP/KSP	Ogół	Wszczęcie	Kolejny przypadek przemocy w rodzinie, w trakcie trwającej procedury
KWP Bydgoszcz	2 805	2 450	355
KWP Białystok	3 174	2 710	464
KWP Gdańsk	3 374	3 062	312
KWP Gorzów Wlkp.	1 819	1 600	219
KWP Katowice	5 841	5 213	628
KWP Kielce	3 511	2 909	602
KWP Kraków	3 618	3 237	381
KWP Łódź	3 505	3 197	308
KWP Lublin	3 279	2 834	445
KWP Olsztyn	2 489	2 129	360
KWP Opole	1 147	943	204
KWP Poznań	6 487	5 340	1 147
KWP Rzeszów	3 094	2 652	442
KWP Szczecin	3 620	3 309	311
KSP	3 619	3 287	332
KWP Radom	4 948	4 304	644
KWP Wrocław	5 840	4 853	987

Ze zgromadzonych przez Policję danych statystycznych wynika, że w 2023 r. nastąpił spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie. Odnotowano bowiem 131 171 sytuacji, dotyczących poszczególnych rodzajów przemocy, co w odniesieniu do 2022 r. stanowiło spadek o 642 przypadki (dynamika wyniosła 99,51%), natomiast w stosunku do 2021 r. – spadek o 10 238 sytuacji (dynamika 92,76%).

Najczęstszym rodzajem stosowanej w 2023 r. przemocy w rodzinie była przemoc psychiczna, która stanowiła 48,79% ogólnej liczby przypadków przemocy w rodzinie, zaś na drugim miejscu pozostaje przemoc fizyczna (36,09%).

W 2023 r. odnotowano:

- 47 335 przypadków przemocy fizycznej;
- 63 998 przypadków przemocy psychicznej;
- 1 461 przypadków przemocy seksualnej;
- 3 432 przypadków przemocy ekonomicznej;
- 14 240 przypadków innego rodzaju przemocy.

W 2023 r, liczba osób doznających przemocy w rodzinie wyniosła 77 832 osoby, co w stosunku do roku 2022 i 2021 stanowi wzrost odpowiednio o 6 201 (8,66%) i 2 071 osób (2,73%).

Analiza danych statystycznych wykazuje, że w 2023 r., największą grupę osób doznających przemocy w rodzinie stanowiły kobiety (51 631 osób), co stanowiło 66,34% ogółu osób doznających przemocy. W dalszej kolejności pozostają osoby małoletnie – 17 039 osób (21,89% ogółu) oraz mężczyźni – 9 162 osoby (11,77% ogółu)

Spadek w odniesieniu do 2022 r odnotowano tylko w kategorii kobiet (o 304 osoby); dynamika wyniosła 99,41%. Natomiast w kategorii małoletnich i mężczyzn odnotowano wzrost (małoletni o 6 057 osób, dynamika 155,15%, mężczyźni o 448 osób, dynamika 105,14%).

Wśród kobiet doznających przemocy w rodzinie zdecydowaną większość stanowią osoby w wieku do 65 roku życia, które stanowią 88,65% ogólnej liczby kobiet doznających przemocy w rodzinie (45 772 kobiety wobec 5 859 kobiet powyżej 65 roku życia).

W 2023 r. odnotowano 9 162 mężczyzn doznających przemocy w rodzinie 81,94% tej grupy (7 507 osób) stanowią mężczyźni w wieku do 65 roku życia, zaś 18,06% (1 655 osób) powyżej 65 roku życia.

Ogólna liczba osób małoletnich, doznających przemocy w rodzinie w 2023 r., wyniosła 17 039, z czego 8 284 to dziewczęta, a 8 755 - chłopcy.

Liczbę osób doznających przemocy w rodzinie, odnotowaną przez Policję w 2023 r., przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 13. Liczba osób doznających przemocy w rodzinie odnotowana przez Policję w 2023 r.

Kategoria osób	Wartość
kobiety	51 631
do 65 r.ż.	45 772
od 65 r.ż.	5 859
mężczyźni	9 162
do 65 r.	7 507
od 65 r.ż.	1 655
małoletni	17 039
dziewczęta	8 284
chłopcy	8 755

Dane przekazane przez Ministerstwo Zdrowia dotyczące realizacji procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty obrazuje poniższa tabela. Przedstawia dane dotyczące liczby sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przedstawicieli ochrony zdrowia wszczynających procedurę, nadesłanych przez Urzędy Wojewódzkie.

Tabela 14. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę w roku 2023

województwo	liczba NK – A	liczba NK – A
	ochrona zdrowia (wg. danych urzędów wojewódzkich)	gminne komisje rozwiązania problemów alkoholowych (wg. danych urzędów)
dolnośląskie	107	40
kujawsko-pomorskie	53	19
lubelskie	8	16
lubuskie	34	11
łódzkie	47	17
małopolskie	108	66
mazowieckie	243	102
opolskie	20	8
podkarpackie	75	51
podlaskie	34	15
pomorskie	139	62
śląskie	132	63
świętokrzyskie	30	245
warmińsko-mazurskie	12	25
wielkopolskie	67	18
zachodniopomorskie	18	17
Ogółem:	1127	775

Poniżej przedstawiono działania wynikające z Krajowego Programu, realizowane przez szkolnictwo artystyczne.

Tabela 15. Działania wynikające z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zgodnie z informacją dotyczącą szkolnictwa artystycznego

Lp.	Szkoła artystyczna (organ prowadzący)	Region	Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty	Liczba osób objętych procedurą
SZKOŁY MUZYCZNE				
1.	Zespół Szkół w Stargardzie Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. w Stargardzie (Gmina Miasta Stargard)	I zachodniopomorski	1	1
2.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. im. Prof. Marka Jasińskiego w Szczecinie (Urząd Miasta Szczecin)		(-) ²²	1
3.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. F. Nowowiejskiego w Gdańsku (MKiDN)	III pomorski	2	2

²² (-) oznacza, że procedura została wszczęta przez inny podmiot niż szkoła

4.	Zespół Szkół Muzycznych im. Karola Szymanowskiego w Toruniu (Gmina Miasta Toruń)	IV kujawsko-pomorski	1	1
5.	Zespół Szkół Muzycznych im. Cz. Niemena we Włocławku (Gmina Miasto Włocławek)		1	1
6.	Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. A. Rubinstein w Bydgoszczy (MKiDN)		2	3
7.	Poznańska Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II st. im. M. Karłowicza w Poznaniu (Miasto Poznań)	V wielkopolski	1	1
8.	Zespół Szkół Muzycznych w Poznaniu (MKiDN)		(-)	1
9.	Zespół Szkół Muzycznych w Legnicy Gmina Legnica	VI lubuski	1	1
10.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. K. Szymanowskiego we Wrocławiu (MKiDN)	VII dolnośląski	(-)	3
11.	Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. im. S. Moniuszki w Katowicach w Zespole Szkół Muzycznych im. W. Kilara w Katowicach (MKiDN)	IX śląski	2	2
12.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. F. Chopina w Bytomiu (MKiDN)		1	1
13.	Zespół Szkół Muzycznych im. M. Spisaka w Dąbowie Górniczej Miasto Dąbrowa Górnicza		1	1
14.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II st. w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza w Krakowie (MKiDN)	X małopolski, świętokrzyski	3	2
15.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza w Krakowie (MKiDN)		2	3
16.	Zespół Szkół Muzycznych im. K. Szymanowskiego w Rzeszowie ul. Szopena 32 35-055 Rzeszów Urząd Miasta Rzeszów		1	1
17.	Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II st. im. F. Chopina w Krakowie (MKiDN)		2	2
18.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II st. w Zespole Szkół Muzycznych w Tarnowie Gmina Miasta Tarnów		(-)	2

19.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. w Zespole Szkół Muzycznych w Tarnowie Gmina Miasta Tarnów		1	2
20.	Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. Ludomira Różyckiego w Kielcach		1	1
21.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. w Zespole Szkół nr 2 im. W. Kilara w Rzeszowie Jednostka Samorządu Terytorialnego	XI podkarpacki	(-)	1
22.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. K. Lipińskiego w Lublinie (MKiDN)	XII lubelski	1	1
23.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. H. Wieniawskiego w Łodzi (MKiDN)	XIII łódzki	(-)	3
24.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. w Piszcu (MKiDN)	XIV i XV warmińsko-mazurski i podlaski	1	1
25.	Zespół Szkół nr 74 Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. ul. Niepołomska 26, 04-256 Warszawa Urząd Dzielnicy Rembertów m.st. Warszawy Jednostka Samorządu Terytorialnego	XVI mazowiecki	2	2
26.	Zespół Szkół Muzycznych im. O. Kolberga w Radomiu		(-)	1
27.	Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. K. Szymanowskiego w Warszawie (MKiDN)		2	2
28.	Zespół Szkół Budowlanych i Plastycznych (Urząd Miasta w Grudziądzu)	IV kujawsko-pomorski	1	1
29.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. J. Malczewskiego w Częstochowie (MKiDN)	IX śląski	2	2
30.	Zespół Szkół i Placówek Artystycznych w Nysie (Starostwo Powiatowe w Nysie)		(-)	2
31.	Liceum Sztuk Plastycznych w Zespole Szkół nr 18 w Zabrze (Gmina Miasta Zabrze)		1	1
32.	Liceum Sztuk Plastycznych im. T. Kantora w Dąbrowie Górniczej (Gmina Dąbrowa Górnicza)		(-)	1
33.	Liceum Sztuk Plastycznych w Żorach (Gmina Miejska Żory)		1	1
34.	Zespół Szkół Artystyczno-Projektowych w Tarnowskich Górach, Liceum Sztuk Plastycznych (Powiat Tarnogórski z siedzibą w Tarnowskich Górach)		2	2

35	Liceum Sztuk Plastycznych „Animator” w Gliwicach (Stowarzyszenie Animatorów Wszechstronnego Rozwoju Młodzieży w Gliwicach)		3	5
36.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. A. Kenara w Zakopanem (MKiDN)	X	1	1
37.	Zespół Szkół Plastycznych im. P. Michałowskiego w Rzeszowie (Gmina Miasto Rzeszów)	małopolski i świętokrzyski	1	1
38	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. S. Wyspiańskiego Plastycznych w Jarosławiu (MKiDN)	XI podkarpacki	(-)	1
39.	Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. A. Grottgera w Supraślu (MKiDN)	XIV i XV warmińsko -mazurski i podlaski	(-)	2
40.	Zespół Szkół Ekonomicznych, Liceum Plastyczne im. E. M. Andriollego w Mińsku Mazowieckim (Powiat Miński)	XVI mazowiecki	1	1
41	Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. O. Sławskiej-Lipczyńskiej w Poznaniu (MKiDN)	V wielkopolski	(-)	1
	Razem		42	65

Tabela 16. Liczba formularzy „Niebieskich Kart – A” sporządzonych przez jednostki oświaty podległe Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika dla jednostek oświaty podległych MKiDN
3.2.1. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty	liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart – A” przez pracowników oświaty wszczynających procedurę	region: I zachodniopomorski	1
		Region: III pomorski	2
		region: IV kujawsko-pomorski	5
		region: V wielkopolski	1
		region: VI lubuski	1
		region: VII dolnośląski	0
		region: VIII opolski	0
		region: IX śląski	13
		region: X małopolski, świętokrzyski	12
		region: XI podkarpacki	0

		region: XII lubelski	1
		region: XIII łódzki	0
		region: XIV i XV warmińsko-mazurski i podlaski	1
		region: XVI mazowiecki	5
		Ogółem:	42

Powyższa analiza wskazuje, iż w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 roku w 41 szkołach artystycznych (27 muzycznych, 13 plastycznych i 1 baletowej) wdrożono 42 procedury „Niebieskie Karty”, w tym w 29 szkołach artystycznych podmiotem wszczynającym procedurę była szkoła, a w 12 szkołach procedury zostały uruchomione przez inne podmioty. Ogółem w 41 szkołach artystycznych w związku z procedurą „Niebieskie Karty” pomocą psychologiczno-pedagogiczną objętych zostało 65 uczniów.

Wśród przyczyn wdrażanych procedur dominowały podejrzenia o: stosowanie przemocy psychicznej (15), przemocy fizycznej (15), przemocy między małżonkami (3), niedopełnienie obowiązków rodzicielskich/niewydolności wychowawczej (3), alkoholizm rodziców (3), przemoc ekonomiczną i seksualną (1).

Przedstawiciele oświaty realizując obowiązek wynikający z art. 9d ust. 2 upp, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie w 4 078 przypadkach podjęli decyzje o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty”.

Działania interwencyjne dotyczące uruchamiania procedury „Niebieskie Karty” przez przedstawicieli oświaty w 2023 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - A" przez przedstawicieli oświaty wszczynających procedurę

Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez szkoły i placówki
Stosowanie procedury "Niebieskie Karty" przez przedstawicieli oświaty. Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - A" przez przedstawicieli oświaty wszczynających procedurę	ogółem	4 078
	województwo dolnośląskie	455
	województwo kujawsko-pomorskie	237
	województwo lubelskie	101
	województwo lubuskie	190

Wskaźnik		Wartość wskaźnika wskazana przez szkoły i placówki
	województwo łódzkie	153
	województwo małopolskie	248
	województwo mazowieckie	573
	województwo opolskie	102
	województwo podkarpackie	146
	województwo podlaskie	111
	województwo pomorskie	365
	województwo śląskie	511
	województwo świętokrzyskie	98
	województwo warmińsko-mazurskie	190
	województwo wielkopolskie	316
	województwo zachodniopomorskie	282

Badanie ankietowe (ankieta monitorująca realizację przez szkołę/placówkę zadań z zakresu wychowania i profilaktyki w roku szkolnym 2023/2024) wskazało, że:

- a) 11 404 (95%) badanych szkół i placówek posiada nauczycieli przygotowanych do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dziecka;
- b) w powyższych szkołach i placówkach – 178 906 nauczycieli jest przygotowanych do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec dziecka;
- c) 9 338 (77,84%) badanych szkół i placówek posiada wśród kadry pedagogicznej osobę uczestniczącą w pracach zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej.

2.3.2. Realizowanie przez instytucje publiczne, zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, pomocy w formie poradnictwa: medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych

W 2023 r. liczba osób objętych pomocą w różnorodnych formach wsparcia wyniosła 185 138 osób (w tym 105 970 kobiet, 32 873 mężczyzn oraz 46 295 dzieci). Pomocą w formie poradnictwa objęto ogółem 183 061 osób, z tego: poradnictwem psychologicznym – 68 037 osób, pedagogicznym – 26 648 osób, prawnym – 26 396 osób, medycznym – 3 637 osób, socjalnym – 81 993 osób, a z poradnictwa zawodowego i rodzinnego skorzystało ogółem 28 126 osób.

2.3.3. Realizacja programów terapeutycznych i pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, rodzinnej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym na rzecz reintegracji rodzin

Osoby doznające różnych form krzywdzenia zazwyczaj zwracają się o pomoc w stanie ostrego kryzysu, wtedy, gdy przemoc ta zagraża ich zdrowiu i życiu. Osoby, które są krzywdzone, odczuwają silny lęk przed sprawcą. Obawiają się, że szukając pomocy, mogą pogorszyć jedynie sytuację, w której się znalazły. Szczególnie ważną rolę w procesie pomocy odgrywa wsparcie, którego potrzebują osoby doznające przemocy w rodzinie. Jego uzyskaniu służą programy terapeutyczne i grupy wsparcia. Nawet niewielka, ale adekwatna pomoc udzielona w odpowiednim momencie może być bardziej pomocna niż wszechstronna pomoc dostarczona w późniejszym czasie. W całym kraju opracowano i realizowano 587 programów terapeutycznych dla osób doznających przemocy w rodzinie. Z tej formy skorzystało 4 006 osób. Spośród osób uczestniczących w programach terapeutycznych, 2 053 osoby je ukończyły. Ponadto w całym kraju funkcjonowało 196 grup terapeutycznych i 396 grup wsparcia.

2.3.4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy przez punkty konsultacyjne

W Polsce działa 516 punktów konsultacyjnych. Z punktów konsultacyjnych skorzystały 21 683 osoby, w tym kobiety - 14 541, mężczyźni - 4 811, dzieci - 2 331. Punkty konsultacyjne realizują zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, świadcząc różnego rodzaju pomoc i wsparcie doraźnie w formie np. poradnictwa prawnego, rodzinnego, socjalnego, zawodowego.

2.3.5. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej (art. 6 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy)

W 2023 roku w Polsce w ramach instytucji pomagających osobom doznającym przemocy domowej funkcjonowały 284 jednostki, w tym 161 ośrodków interwencji kryzysowej, 19 gminnych i powiatowych ośrodków wsparcia, 28 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz 76 innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Ośrodki wsparcia

W Polsce działało 19 ośrodków wsparcia, w tym 14 gminnych i 5 powiatowych, z pomocy których skorzystało w 2023 r. łącznie 824 osób. Statystycznie z jednego ośrodka skorzystały średnio 43 osoby. Spośród 19 ośrodków, 12 dysponowało miejscami całonocowymi, z których skorzystało łącznie 91 osób.

Ośrodki interwencji kryzysowej

W 2023 r. w Polsce funkcjonowało 161 ośrodków interwencji kryzysowej, z pomocy których skorzystało 17 609 osób. Statystycznie z jednego ośrodka skorzystało średnio 109 osób.

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Z 28 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży prowadzonych przez powiat, które miały do dyspozycji 551 miejsc, skorzystało 558 osób. Zaś z miejsc całodobowych w tych domach skorzystało ogółem 515 osób (z tego: 190 kobiet, 3 mężczyzn oraz 322 dzieci).

2.3.6. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

Na terenie kraju w 2023 r. funkcjonowało 37 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Prowadzenie ośrodków jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zaspokojenia podstawowych potrzeb, osoby dotknięte przemocą w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne oraz prawne. Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie funkcjonują na podstawie standardów określonych w:

- rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne ((Dz.U. poz. 259) obowiązującym do 21 czerwca 2023 roku;

- rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach (Dz. U. poz. 1158) obowiązującym od 22 czerwca 2023 roku.

Priorytetowym zadaniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zapewnienie bezpieczeństwa i udzielenie profesjonalnej pomocy i wsparcia.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2023 r. udzielono różnorodnych form pomocy 5 268 osobom doznającym przemocy w rodzinie, w tym: 3 388 kobietom, 620 mężczyznom oraz 1 260 dzieciom. Ponadto udzielono pomocy 207 osobom starszym – ofiarom przemocy w rodzinie, w tym: 167 kobietom i 40 mężczyznom, a także 137 kobietom, 22 mężczyznom, 63 dzieciom z niepełnosprawnością – ofiarom przemocy w rodzinie. Z pomocy całodobowej skorzystało 1 500 osób w tym: 626 kobiet (w tym 63 niepełnosprawnych i 15 starszych), 24 mężczyzn (w tym 8 niepełnosprawnych) oraz 850 dzieci (w tym 51 niepełnosprawnych).

Tabela 18. Liczba osób korzystających z pomocy w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w latach 2015–2023.

Liczba osób korzystających z pomocy w SOW	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	7 454	7 004	8 558	6 792	6 139	4 611	4 762	5 047	5 268

Wszystkie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie nawiązały współpracę z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Specjalistyczne ośrodki współpracują głównie z ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, Policją, sądami, prokuraturą, strażą miejską, zakładami opieki zdrowotnej, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, szkołami, przedszkolami, kościołem, organizacjami pozarządowymi, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, wydziałami do spraw mieszkalnictwa, rodzinnymi ośrodkami diagnostyczno-konsultacyjnymi, powiatowymi urzędami pracy, mediami lokalnymi itp.

W celu dostosowania zakresu pomocy do sytuacji oraz potrzeb osób doznających przemocy domowej, specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie monitoruje sytuację osób przebywających

w ośrodkach przez pół roku po jego opuszczeniu, poprzez utrzymywanie kontaktu telefonicznego, korespondencję lub w drodze współpracy z instytucjami zajmującymi się pomocą ofiarom przemocy.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie spełniają bardzo ważną funkcję w udzielaniu kompleksowej pomocy. Są to placówki, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra pracownicza mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z ofiarami przemocy, ale również z osobami będącymi sprawcami. Działalność ośrodków jest wielowymiarowa i nastawiona na udzielanie profesjonalnej pomocy.

2.3.7. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do ogólnopolskich całodobowych telefonów zaufania, interwencyjnych (dotyczących zgłoszeń alarmowych o wystąpieniu lub podejrzeniu wystąpienia nagłego zagrożenia życia, zdrowia, środowiska, mienia oraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego, przekazanych na numery alarmowe obsługiwane w centrum powiadamiania ratunkowego, z zewnętrznych systemów monitoringu albo przy wykorzystaniu innych środków komunikacji, które umożliwiają niezwłoczne przekazanie tej informacji do centrum powiadomienia ratunkowego) lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz kontynuowanie działalności całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie

W Wydziale Prewencji Biura Prewencji KGP obsługiwany jest Policyjny Telefon Zaufania o numerze 800 120 226. Numer telefonu wymieniony jest w formularzu „Niebieska Karta – B” jako jeden z dwóch numerów telefonów, pod którymi można uzyskać pomoc. Jest to telefon bezpłatny, obsługiwany przez funkcjonariuszy Policji, pełniących służbę w KGP w godzinach 09:30–15:30. W 2023 roku przez ten numer telefonu przeprowadzono 350 rozmów.

W 2023 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji powierzył Fundacji ITAKA realizację zadania publicznego pn. „Prowadzenie telefonu interwencyjnego w sprawie poszukiwania osób zaginionych, przede wszystkim dzieci”. Realizując zadanie publiczne, Fundacja ITAKA prowadziła dwie linie telefoniczne: ogólnopolski, całodobowy, bezpłatny interwencyjny telefon w sprawie zaginionych dzieci – 116 000 oraz linię wsparcia dla rodzin osób zaginionych. Linie obsługiwane były przez wykwalifikowanych specjalistów, którzy dzięki swojemu doświadczeniu i wiedzy świadczyli wieloaspektowe wsparcie w przypadkach zgłoszenia zaginięcia osoby. Fundacja w ramach obsługi wskazanych infolinii pozostawała w stałym kontakcie z Policją, w tym z Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych KGP, a także z lokalnymi jednostkami Policji w całym kraju. Osoby dzwoniące na numer 116 000 oraz linię wsparcia dla Rodzin Osób Zaginionych (22 654 70 70) otrzymywały wsparcie „poszukiwawcze”²³, psychologiczne i prawne. Warto zauważyć, że infolinie są także narzędziem służącym w poszukiwaniu zaginionych w przypadkach, kiedy przyczyną zaginięcia jest ucieczka z domu. Psycholodzy dyżurujący pod numerem 116 000 udzielali kompleksowego wsparcia osobom niepełnoletnim, które planowały ucieczkę z domu lub uciekły z domów, a także członkom ich rodzin.

Na podstawie umowy z dnia 15.05.2023 r. o powierzenie realizacji zadania publicznego pt.: „Prowadzenie telefonu interwencyjnego w sprawie poszukiwania osób zaginionych, przede wszystkim dzieci” w 2023 roku Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych przyznano dotację w wysokości 350 000 zł.

Wskaźniki efektywności projektu od 1 czerwca do 31 grudnia 2023 r.:

- Liczba rozmów przychodzących na numer 116 000 – 778.
- Liczba rozmów przychodzących na numer 22 654 70 70 – 2 884.

Ponadto w ramach Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” działa Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” 800 12 00 02 – całodobowy i bezpłatny dla

²³ Doradztwo udzielane przez osoby specjalizujące się w poszukiwaniach.

dzwoniących klientów. Pod numerem 800 12 00 02 w poniedziałki w godz. 18.00–22.00 można rozmawiać z konsultantem w języku angielskim, a we wtorki w godz. 18.00–22.00 – w języku rosyjskim.

Dodatkowo w poniedziałki i wtorki w godz. 17.00–21.00 (pod numerem telefonu 22 666 28 50), a w środy w godz. 18.00–22.00 (800 12 00 02) działa telefoniczna poradnia prawna. Natomiast w środy w godz. 10.00–13.00 (pod numerem telefonu 22 250 63 12) prowadzone są telefoniczne konsultacje dla przedstawicieli służb, którzy w środowiskach lokalnych napotykają na trudności związane z ochroną rodzin przed przemocą. W Pogotowiu „Niebieska Linia” funkcjonuje także poradnia e-mailowa (niebieskalinia@niebieskalinia.info), strona internetowa (www.niebieskalinia.info) oraz baza danych placówek udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. W ofercie Pogotowia „Niebieska Linia” są także konsultacje z wykorzystaniem komunikatora Skype (pogotowie.niebieska.linia). Pomoc przez Skype’a jest także dostępna dla osób głuchych i niedosłyszących – konsultant posługuje się językiem migowym.

W 2023 r. przez Telefon „Niebieska Linia” (800 12 00 02) przeprowadzono 18 576 rozmów, które dotyczyły problemów rodzinnych, związanych z przemocą domową, a także nadużywaniem alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uzależnieniami. Udzielono 942 telefoniczne konsultacje w poradni prawnej, 94 telefoniczne porady dla przedstawicieli służb oraz przeprowadzono 8 rozmów przez Skype’a. Pracownicy Pogotowia „Niebieska Linia” podjęli 982 interwencje w sprawach przemocy domowej oraz odpowiedzieli na 3 018 listów i e-maili. Na stronie internetowej www.niebieskalinia.info zamieszczono 108 informacji. Realizowano również program stażowy dla studentów uczelni, do którego przyjęto 22 osoby.

Minister Sprawiedliwości, choć nie jest wskazany w Krajowym Programie jako realizator tego działania, również w 2023 roku, podobnie jak w latach wcześniejszych zapewniał osobom pokrzywdzonym przestępstwem dostęp do telefonicznej pomocy, w tym uzyskanie przez te osoby telefonicznej informacji oraz porady. Zgodnie z ogłoszeniem w sprawie konkursu ofert w sprawie przeprowadzenia CXXXII otwartego konkursu ofert na powierzenie realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, wyłoniony podmiot zapewnia wdrożenie i utrzymanie Linii Pomocy Pokrzywdzonym jako części systemu pomocy ofiarom przestępstw, zintegrowanej z pozostałymi elementami systemu. Powyższe działanie realizuje tym samym zadania wskazane w Programie Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem na lata 2019–2025.

Możemy do nich zaliczyć:

- a) zapewnienie osobom pokrzywdzonym przestępstwem dostępu do pomocy psychologicznej i prawnej świadczonej przez telefon i drogą elektroniczną za pośrednictwem skrzynki e-mail;
- b) zapewnienie osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom możliwości umówienia się drogą telefoniczną na spotkanie z osobą pierwszego kontaktu;
- c) upowszechnianie wiedzy na temat praw osób pokrzywdzonych przestępstwem;
- d) promowanie systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem i świadkom.

W wyniku rozstrzygnięcia wyżej wymienionego konkursu oraz realizacji postanowień programowych, powstał Numer SOS Linia Pomocy Pokrzywdzonym, który nieprzerwanie świadczy pomoc od 2019 roku. Informacja odnośnie możliwych form wsparcia dostępna jest pod adresem www.numersos.pl. Ponadto swoją sprawę można zgłosić na adres info@numersos.pl, jak również uzyskać pomoc psychologiczną lub prawną pod numerem +48 222 309 900. Infolinia funkcjonuje 24 godziny na dobę 7 dni w tygodniu. Infolinia pozostaje w stałym kontakcie z Ośrodkami i Lokalnymi Punktami Pomocy Pokrzywdzonym. Dzięki takiemu rozwiązaniu osoby potrzebujące pomocy mogą skorzystać z pomocy z dowolnego miejsca i w dowolnym czasie, a w razie konieczności osobistego spotkania zostaną skierowane do dogodnego punktu pomocy zlokalizowanego na terytorium całego kraju.

W związku z trwającą agresją Rosji w Ukrainie Linia Pomocy Pokrzywdzonym prowadziła swoją działalność, zapewniając w 2023 r. pomoc dla uchodźców z Ukrainy w j. ukraińskim i rosyjskim przez 24h na dobę.

W 2023 r. wykonawca obsługujący ogólnokrajową infolinię „Linia Pomocy Pokrzywdzonym” udzielił pomocy 32 316 osobom (2022 – 38 692, 2021 – 15 005, 2020 – 14 190), w tym:

- 30 032 przychodzących połączeń telefonicznych (2022 – 34 902, 2021 – 10 923, 2020 – 11 193),
- 1 839 wiadomości mailowych (2022 – 3 351, 2021 – 3 317, 2020 – 2 281),
- 73 kontaktów poprzez stronę www (2022 – 71, 2021 – 159, 2020 – 158),
- 372 rozmów na czacie (2022 – 368, 2021 – 606, 2020 – 553).

2.3.8. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do lokalnych i regionalnych telefonów zaufania, informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie

W całym kraju łączna liczba lokalnych telefonów zaufania prowadzonych całodobowo wyniosła 123, zaś 494 linie dostępne były w określonych godzinach funkcjonowania.

W 2023 r. przeprowadzono 81 755 rozmów i interwencji na szczeblu lokalnym. Baza telefonów dla osób doznających przemocy w rodzinie funkcjonujących na terenie kraju została zamieszczona między innymi na stronie internetowej MRiPS w zakładce: *przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/ Osoby dotknięte przemocą w rodzinie/Telefony alarmowe (interwencyjne)*.

2.3.9. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego przez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań

W jednostkach organizacyjnych Policji znajduje się 113 przyjaznych pokoi przesłuchań. W 2023 r. w pokojach tych przesłuchano 800 dzieci, w tym 475 dziewczynek oraz 325 chłopców. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę zrealizowanych przesłuchań dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań.

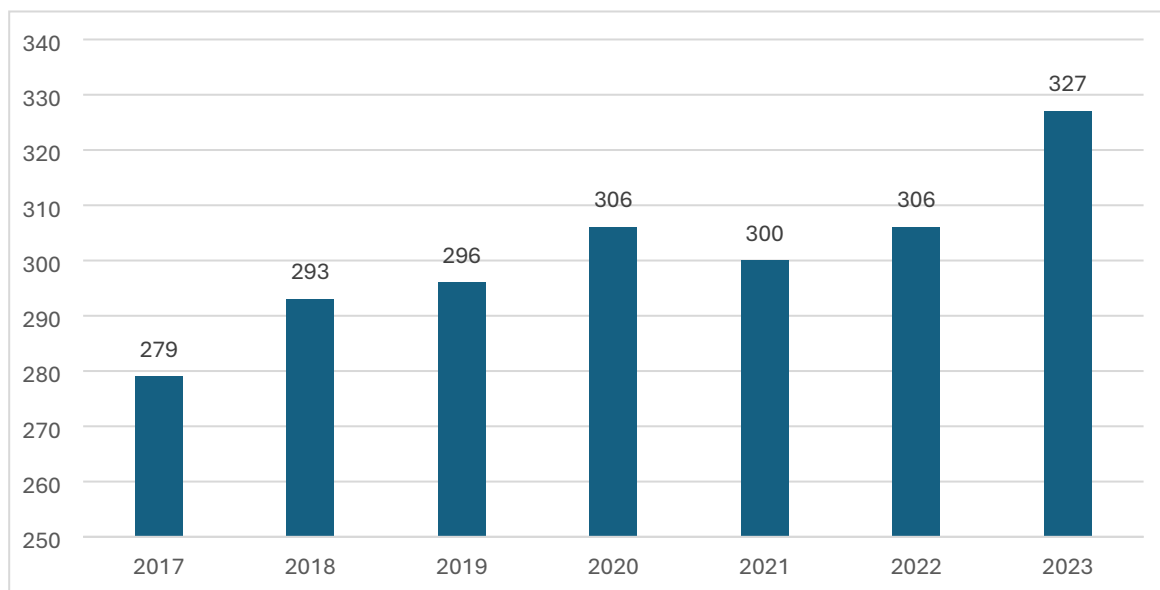
Tabela 19. Liczba zrealizowanych przesłuchań dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań w roku 2023

KWP/KSP	Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań	Liczba przesłuchanych dzieci (ogółem)	Dziewczynki	Chłopcy
Białystok	6	79	46	33
Bydgoszcz	9	78	45	33
Gdańsk	18	0	0	0
Gorzów Wlkp.	8	74	58	16
Katowice	12	260	146	114
Kielce	0	0	0	0
Kraków	4	61	34	27
Lublin	8	22	14	8
Łódź	5	1	0	1
Olsztyn	4	65	33	32
Opole	8	4	2	2
Poznań	2	29	13	16
Radom	5	61	39	22
Rzeszów	10	21	12	9
Szczecin	8	27	20	7
Wrocław	3	18	13	5
KSP	3	0	0	0
Ogółem	113	800	475	325

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego²⁴, przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych lub małoletnich świadków przestępstw w określonych rodzajach spraw odbywają się w specjalnym trybie określonym przepisami art. 185a k.p.k. (pokrzywdzony) i 185b k.p.k. (świadek).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c k.p.k. (Dz.U. poz. 1083) reguluje sposób przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego oraz warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania.

Wykres 1. Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w latach 2017–2023 na terenie sądów rejonowych i okręgowych

W 2023 roku w sądach powszechnych wzrosła liczba przyjaznych pokoi przesłuchań, których było 327 (2022 – 306, 2021 – 300, 2020 – 306, 2019 – 296, 2018 – 293, 2017 – 279, 2016 – 258, 2015 – 245, 2014 – 192, 2013 – 170), w tym 288 pokoi w sądach rejonowych i 39 w sądach okręgowych.

Uregulowania Kodeksu postępowania karnego i wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c Kodeksu postępowania karnego (Dz.U. 2023 poz. 1083) przewiduje, iż przesłuchanie w przyjaznych pokojach ma zastosowanie wobec konieczności przesłuchania dzieci do 15 roku życia oraz małoletnich pokrzywdzonych do 18 roku życia, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na ich stan psychiczny.

Zasadą jest, iż pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania lub w razie uwzględnienia wniosku dowodowego oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego.

Przesłuchanie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu. Osoba wymieniona w art. 51 § 2 Kodeksu postępowania karnego (przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje) lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego ma prawo również być

²⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37), zwana dalej „k.p.k.”.

obecna przy przesłuchaniu, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego. Jeżeli oskarżony zawiadomiony o tej czynności nie posiada obrońcy z wyboru, sąd wyznacza mu obrońcę z urzędu. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.

Przepisy Kodeksu postępowania karnego i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości są wypełnieniem wspomnianej już uprzednio dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej *ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady z 2001/220/WSiSW*, a w szczególności przepisów art. 23 (prawo do ochrony ofiar o szczególnych potrzebach w zakresie ochrony podczas postępowania karnego) i 24 (prawo do ochrony dzieci będących ofiarami podczas postępowania karnego).

Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694), która weszła w życie w dniu 5 października 2019 r.²⁵, wprowadzono instrukcyjny termin na przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a k.p.k., które powinno nastąpić niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o przesłuchanie przez sąd.

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości od 2011 roku umożliwiają badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych dzieci, zarówno w charakterze pokrzywdzonych (art. 185a k.p.k.), jak i w charakterze świadka (art. 185b k.p.k.).

Poniższa tabela przedstawia liczbę przesłuchanych dzieci w charakterze pokrzywdzonego w latach 2018–2023 w trybie art. 185a k.p.k.

Tabela 20. Liczba przesłuchanych dzieci w charakterze pokrzywdzonego w latach 2018–2023 w trybie art. 185a k.p.k.

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a kpk																	
	w sądach rejonowych						w sądach okręgowych						Razem					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
jeden raz	8560	9635	8321	9325	10251	10746	152	145	125	164	182	186	8712	9780	8446	9489	10433	10932
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	60	42	38	66	28	39	6	4	10	11	7	5	66	46	48	77	35	44
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	67	68	95	99	98	76	10	7	12	6	8	5	77	75	107	105	106	81
RAZEM	8687	9745	8454	9490	10377	10861	168	156	147	181	197	196	8855	9901	9601	9671	10574	11057

Powyższe dane wskazują na wzrost liczby przesłuchiwanym dzieci w charakterze pokrzywdzonych. W blisko 98,87 % przypadków dzieci słuchane były tylko jeden raz, zaś sporadycznie więcej razy (1,13%).

²⁵ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694).

Analiza powyższych danych jednoznacznie wskazuje, iż praktyką jest stosowanie jednorazowego przesłuchania małoletniego w toku prowadzonych postępowań.

Nadto w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) i XXVI (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece) Kodeksu karnego²⁶, małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, przesłuchuje się w trybie określonym w art. 177 § 1a k.p.k. (w trybie wideokonferencji), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego przy przesłuchaniu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Poniższa zaś tabela przedstawia liczbę przesłuchanych dzieci w charakterze świadków w latach 2017–2023.

Tabela 21. Liczba przesłuchanych dzieci w charakterze świadków w latach 2017–2023

	w trybie art. 185 b k.p.k.																				
Przesłucha no dzieci	w sądach rejonowych							w sądach okręgowych							Razem						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
jeden raz	1915	2094	2406	1897	2070	2177	2334	60	81	118	57	69	93	88	1975	2175	2524	1954	2139	2270	2422
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności , których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchani a	7	4	8	4	15	3	23	0	2	2	2	2	0	0	7	6	10	6	17	3	23
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchani a	36	24	22	32	53	47	22	3	6	16	9	4	5	3	38	30	38	41	57	52	25
RAZEM	1958	2122	2436	1933	2138	2227	2379	63	89	136	68	75	98	91	2020	2211	2572	2001	2213	2325	2470

Dane dotyczące przesłuchań w trybie art. 185 b k.p.k. są, podobnie jak w przypadku poprzedniej tabeli, wzrostowe w zakresie liczby przesłuchań dzieci słuchanych w charakterze świadków przeprowadzanych zarówno przez sądy rejonowe, jak i okręgowe. Tu także dzieci słuchane są tylko raz w blisko 98,06% przypadków. Jedynie około 1,94% to przypadki, gdy dzieci słuchane są po raz kolejny. Podsumowując powyższe dane, należy stwierdzić, że w 2023 roku przesłuchano w obu trybach 13 527 dzieci (2022 – 12 899, 2021 – 11 844, 2020 – 11 602, 2019 – 12 473, 2018 – 11 066, 2017 – 10 992, 2016 – 9 841, 2015 – 9 139) co stanowi wzrost w porównaniu do zeszłego roku.

Od 2014 roku Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi także dane dotyczące przesłuchania w ww. trybie, w podziale na płeć dzieci. Tabela numer 22 przedstawia liczbę dzieci przesłuchanych w charakterze osób pokrzywdzonych w 2023 roku w podziale na płeć.

²⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444), zwana dalej „k.k.”.

Tabela 22. Liczba dzieci przesłuchanych w charakterze osób pokrzywdzonych w 2023 roku w podziale na płeć

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a k.p.k.								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	10746	6413	4333	186	144	42	10932	6557	4375
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	39	21	18	5	5	0	44	26	18
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	76	48	28	5	4	1	81	52	29
RAZEM	10861	6482	4379	196	153	43	11057	6635	4422

łącznie zatem w sądach powszechnych, w charakterze pokrzywdzonych przesłuchano 11 057 dzieci, w tym 6 635 dziewczynki i 4 422 chłopców.

Tabela poniżej prezentuje natomiast dane dotyczące liczby przesłuchanych dzieci w podziale na płeć w charakterze świadków.

Tabela 23. Liczba przesłuchanych dzieci w podziale na płeć w charakterze świadków w roku 2023

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185b k.p.k.								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy	razem	dziewczynki	chłopcy
jeden raz	2 334	1 257	1 077	88	57	31	2 422	1 314	1 108
więcej razy z powodu wyjścia na jaw istotnych okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania	23	12	11	0	0	0	23	12	11
gdy zażądał tego podejrzany, oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania	22	11	11	3	2	1	25	13	12
RAZEM	2 379	1 280	1 099	91	59	32	2 470	1 339	1 131

Z powyższych danych wynika, że w sądach powszechnych w charakterze świadków przesłuchano 2 470 dzieci, w tym 1 339 dziewczynek i 1131 chłopców.

Podsumowując łącznie ww. dane dotyczące płci dzieci przesłuchiowanych w sądach w charakterze pokrzywdzonych i świadków należy wskazać, że na 13 527 dzieci większość w liczbie 7 974 stanowiły dziewczynki, zaś 5 553 – chłopcy.

Poniżej zamieszczono także informacje, dotyczące liczby przesłuchanych dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań, mieszczących się w sądzie, jak i poza jego siedzibą.

Tabela 24. Liczba przesłuchanych dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań mieszczących się w sądzie, jak i poza jego siedzibą w roku 2023

Przesłuchano dzieci	w trybie art. 185a k.p.k.			w trybie art. 185b k.p.k.		
	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem	w sądach rejonowych	w sądach okręgowych	razem
razem	10 861	196	11 057	2 379	91	2 470
w tym						
w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	8 582	165	8 747	1 858	78	1 936
poza sądem	1 074	13	1 087	237	4	241

Podsumowując powyższe dane należy wnioskować, że z 13 527 dzieci, przesłuchanych w 2023 roku w obu trybach (w charakterze świadków oraz pokrzywdzonych) w przyjaznych pokojach przesłuchań, 10 683 dzieci zostało przesłuchanych w pokojach przesłuchań zlokalizowanych w sądach 78, 97% (2022 – 73,6%, 2021 – 73,25%, 2020 – 83,12%, 2019 – 81,06%, 2018 – 80,3%, 2017 – 77,4%, 2016 – 66,4 %, 2015 – 52,5%), poza sądem zostało przesłuchanych 1 328 dzieci – 9,82 % (2022 – 13,24 %, 2021 – 16,88%, 2019 – 18,94%, 2018 – 19,7%, 2017 – 22,6%, 2016 – 33,6%, 2015 – 47,5%).

Zgodnie z art. 185d Kodeksu postępowania karnego przesłuchania w trybie określonym w art. 185a–185c k.p.k. przeprowadza się w odpowiednio przygotowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą.

Z przyjaznych pokoi przesłuchań umieszczonych w sądach korzystają także coraz częściej sędziowie rodzinni, wykonując czynności z udziałem małoletnich świadków lub pokrzywdzonych.

Tabela 25. Liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w sądach w roku 2023

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
2.3.9. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie	liczba przyjaznych pokoi przesłuchań w sądach		327
	liczba dzieci przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań	ogółem	10 683
		chłopcy	4 414
		dziewczynki	6 296

Jednorazowym przesłuchaniem dokonywanym przez sąd w przyjaznym pokoju przesłuchań objęci są również pokrzywdzeni przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 197–199 Kodeksu karnego) w każdym wieku. Zgodnie z obowiązującą procedurą karną przyjęcie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa zgodnie z art. 185c § 1 k.p.k. w sprawach o przestępstwa określone w art. 197–199 Kodeksu karnego, jeżeli składa je pokrzywdzony, powinno ograniczyć się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów.

Nadto, jeżeli przesłuchanie odbywa się z udziałem biegłego psychologa, należy zapewnić, na wniosek pokrzywdzonego, aby był on osobą tej samej płci co pokrzywdzony, chyba że będzie to utrudniać postępowanie. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694), która weszła w życie w dniu 5 października 2019 r., doprecyzowano sposób przesłuchiwanie pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat, w sprawach o przestępstwa określone w art. 197–199 k.k. w charakterze świadka, w taki sposób, by zrównać jego gwarancje z pokrzywdzonymi, o których mowa w art. 185a k.p.k.

W zakresie tym art. 185c k.p.k. został uzupełniony o następujące regulacje:

- pokrzywdzonego przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania;
- przesłuchanie przeprowadza się z udziałem biegłego psychologa;
- przesłuchanie przeprowadza się niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku;
- przy przesłuchaniu ma prawo być obecny również przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje lub osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego.

Dodatkowo na mocy ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 289) zmieniającej ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375, 1855, 2582 i 2600) art. 185c k.p.k. został uzupełniony o następujące regulacje:

- pokrzywdzonego przesłuchuje się w charakterze świadka tylko wówczas, gdy jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, i tylko raz, chyba że wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania, lub w razie uwzględnienia wniosku dowodowego oskarżonego, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego;
- na wniosek pokrzywdzonego należy zapewnić, aby biegły psycholog biorący udział w przesłuchaniu był osobą o wskazanej przez niego płci, chyba że będzie to utrudniać postępowanie;

w tym:

- uchylono § 3 dotyczący konieczności ponownego przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka w związku z wyjściem na jaw okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania.

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości umożliwiają badanie rzeczywistej liczby przesłuchanych pokrzywdzonych w trybie art. 183c k.p.k. z uwzględnieniem płci oraz sądu przeprowadzającego czynność procesową²⁷.

²⁷ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe – Polska MS-S5R za rok 2023 oraz MS Sądy Okręgowe – Polska MS-S5O za rok 2023.

Tabela 26. Liczba przesłuchanych pokrzywdzonych w trybie art. 183c k.p.k. z uwzględnieniem płci oraz sądu przeprowadzającego czynność procesową w 2023 r.

Przesłuchano	w trybie art. 185c § 2 k.p.k.								
	w sądach rejonowych			w sądach okręgowych			Razem		
	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni	razem	kobiety	mężczyźni
ogółem	2 959	2 776	183	138	121	17	3 097	2 897	200
w tym w przyjaznym pokoju przesłuchań w sądzie	2 427	2 275	152	107	91	16	2534	2 366	168
w tym poza sądem	252	241	11	12	11	1	264	252	12

Mając na uwadze podniesienie standardu ochrony osób składających zeznania w trybie art. 185a–185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37 z późn. zm.) w Ministerstwie Sprawiedliwości opracowano rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1078) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c Kodeksu postępowania karnego (Dz. U. poz. 1083).

Celem znowelizowanych rozporządzeń było wprowadzenie regulacji prawnych zmierzających do podniesienia standardu poziomu ochrony pokrzywdzonych oraz świadków najcięższych przestępstw, składających zeznania w trybie art. 185a–185c ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.), poprzez, przede wszystkim, wprowadzenie systemu monitorowania organizacji i wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania tej czynności procesowej. Zgodnie art. 185d § 1 k.p.k., przesłuchania w trybie określonym w art. 185a–185c k.p.k. przeprowadza się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą. Natomiast w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2020 r. w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a–185c Kodeksu postępowania karnego (Dz. U. poz. 1691), wydanym na podstawie upoważnienia ustawowego określonego w art. 185d § 2 k.p.k., wskazano warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania takich przesłuchań, w tym ich wyposażenie techniczne. Warto podkreślić, że sposób organizacji oraz wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania czynności przesłuchania pokrzywdzonych oraz świadków najcięższych przestępstw, tj. małoletnich oraz osób dorosłych pokrzywdzonych, ma niebagatelny wpływ na zapewnienie swobody wypowiedzi, poczucie bezpieczeństwa osób przesłuchiowanych czy też minimalizowanie ich dyskomfortu psychicznego związanego z udziałem w czynności dowodowej. Za niezbędne zatem należy uznać wszelkie rozwiązania, które koncentrują się na zwiększeniu poszanowania godności, stanu psychicznego i emocjonalnego ww. osób oraz zmierzają do zminimalizowania przypadków, w których to osoby pokrzywdzone i świadkowie przestępstw doświadczają wtórnej traumatyzacji, czyli ponownego narażenia na przeżycia urazowe, w związku z reakcją otoczenia na ich dramatyczne doświadczenia. Znowelizowane rozporządzenia mają na celu wprowadzenie mechanizmów kontrolujących sposób funkcjonowania pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania przesłuchań. Zakres regulacji dookreśla także sposób korzystania z ww. pomieszczeń znajdujących się poza siedzibą sądu. Zmiany w rozporządzeniach, koncentrują się na doprecyzowaniu przygotowania czynności przesłuchania m.in. poprzez określenie przebiegu wstępnej rozmowy prowadzonej ze świadkiem przed przesłuchaniem poprzez wskazanie jej celu, miejsca przeprowadzenia oraz osób mogących w niej uczestniczyć. W rozporządzeniach wprowadza się także dookreślenie obecności osoby pełnoletniej wskazanej przez świadka podczas tej czynności procesowej oraz regulacje prawne odnoszące się do sposobu wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania

przesłuchań. Wskazuje się, aby pokój przesłuchań był urządzony w sposób zapewniający świadkowi poczucie bezpieczeństwa, możliwość należytej koncentracji oraz swobodę wypowiedzi, a także aby nie znajdowały się w nim urządzenia umożliwiające bieżące śledzenie protokołu z przebiegu czynności procesowej. Dodatkowo w rozporządzeniach sprecyzowano, że pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania przesłuchania w trybie art. 185a–185d k.p.k. będą określane jako „przyjazne pokoje przesłuchań”, a na stronach internetowych sądów publikowane będą informacje, z których „przyjaznych pokoiów przesłuchań”, korzysta sąd, z podaniem ich danych teleadresowych oraz z uwzględnieniem zdjęć. Uzupełniono również katalog spraw pilnych o sprawy z rozdziału XXV ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, 1726, 1855, 2339 i 2600 oraz z 2023 r. poz. 289), co uzasadnione jest wagą i charakterem czynu zabronionego oraz potrzebami osób pokrzywdzonych tymi czynami, dla których zwykły czas trwania procedur prawnych ma charakter wtórnie traumatyzujący oraz negatywnie wpływa na sposób ich funkcjonowania.

2.3.10. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy

Zgodnie ze znowelizowanym art. 12a upp, w razie zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową pracownik socjalny zapewnia dziecku ochronę przez umieszczenie go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17), dającej gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin, o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 12b ustawy, na odebranie dziecka, o którym mowa powyżej, rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego, na podstawie którego mogą się oni domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania. Sąd ma obowiązek niezwłocznego rozpatrzenia takiego zażalenia w terminie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności odebrania dziecka, sąd zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane. Dodatkowo w przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka sąd zawiadamia o tym przełożonych osób, które dokonały odebrania.

Jak wynika ze zgromadzonych danych statystycznych, w 2023 r. na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej odebrano 1 663 dzieci, w tym: 851 chłopców i 812 dziewczynek, zaś liczba dzieci umieszczonych u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. w 2021 r. wyniosła 527, liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej – 583, a liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej – 643.

Tabela 27. Liczba dzieci odebranych na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie latach 2015–2023

Liczba dzieci odebranych przez pracownika socjalnego	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	1 158	1 214	1 123	1 130	1 303	1 217	1 335	1 172	1 663

Krajowy Program nakłada obowiązek monitorowania orzecznictwa sądów rodzinnych w zakresie zastosowania art. 12a pp²⁸.

²⁸ Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 180, poz. 1493) tj. z dnia 11 marca 2024 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 424).

Tabela 28. Zapewnienie bezpieczeństwa w trybie art.12a ustawy krzywdzonym dzieciom w roku 2023

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
2.3.10. Zapewnienie bezpieczeństwa w trybie art.12 a ustawy krzywdzonym dzieciom	liczba zażaleń do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, o którym mowa w art. 12a ustawy	112
	liczba stwierdzonych przez sąd przypadków bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka	3
	liczba zawiadomień o stwierdzeniu przez sąd bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka, przełożonych osób, które dokonały odebrania dziecka	3

2.3.11. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności lokali socjalnych

Samorządy gminne w 59 przypadkach w 2023 r. przyznały w pierwszej kolejności mieszkania socjalne osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Ponadto w gminach zostało opracowanych 120 uchwał organów samorządu terytorialnego, umożliwiających przyznanie lokali socjalnych w pierwszej kolejności osobom dotkniętym przemocą.

2.4. Monitoring skuteczności działań pomocowych

2.4.1. Monitoring pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą

W 2023 r. zanotowano niewielki wzrost liczby procedur „Niebieskie Karty”, zakończonych na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy. W 2022 r. odnotowano 46 851 takich przypadków, zaś w 2023 r. 47 836.

W 2023 r. w stosunku do 1 465 osób była monitorowana sytuacja po opuszczeniu specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, u których przemoc w rodzinie ustała.

Opracowano 375 raportów i analiz czynników sprzyjających skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i utrudniających ją.

2.4.2. Nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa

W 2023 r. przeprowadzono 150 kontroli zadań realizowanych przez samorządy w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na podstawie których stwierdzono 574 nieprawidłowości.

3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

3.1. Tworzenie i rozszerzanie oferty oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje rządowe i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie i doskonalenie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi i wdrażanie do realizacji

3.1.1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują wszelkie działania adresowane do osób stosujących przemoc w rodzinie

W Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej corocznie dokonuje się aktualizacji bazy teleadresowej podmiotów realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Baza teleadresowa jest umieszczona na stronie internetowej: www.mrpips.gov.pl w zakładce przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W 2023 r. jednostki samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi zaktualizowały bazy teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Opracowano 273 informatory zawierające dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań w szczególności korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

3.1.2. Przesyłanie informatorów zawierających aktualne bazy teleadresowe z danego powiatu, o których mowa w pkt 3.1.1., właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca

Samorządy powiatowe w 2023 r. przekazały 1 745 zaktualizowane informatory właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowym/ miejskim Policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom.

3.1.3. Rozpowszechnienie informatorów przez podmioty, o których mowa w pkt. 3.1.2, w podległych im pionach organizacyjnych

Powiatowe jednostki samorządu terytorialnego, w 2023 roku przekazały do komend miejskich Policji 4 695, zaś do komend powiatowych Policji – 4 582 informatory, zawierające dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych i zakres ich oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie / domową. Łącznie przekazano 9 277 informatorów. Informatory były przekazywane zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej. Do dnia 15 lutego 2023 r. i 15 sierpnia 2023 roku na stronach internetowych komend powiatowych Policji umieszczono 519 takich informatorów, na stronach komend miejskich Policji – 149 (łącznie 668 informatorów).

W celu uzyskania wiedzy na temat programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, jak i ich realizacji w terenie, Krajowy Program przewiduje mechanizm, za pomocą którego sędziowie pozyskują powyższe informacje prosto ze źródła.

Zgodnie z Krajowym Programem, samorząd powiatowy jest zobowiązany do ewidencjonowania podmiotów oraz organizacji pozarządowych, realizujących oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc domową, w tym programy korekcyjno-edukacyjne, i do corocznej aktualizacji na stronach internetowych powiatów ich bazy teleadresowej. Nadto, powiatowe jednostki samorządu terytorialnego opracowują informatory zawierające dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc domową. Informatory te są dwa razy w roku – do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca każdego roku – przesyłane są przez starostę powiatowego właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowym/miejskim Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom.

Prezes sądu rejonowego ma obowiązek rozpowszechnienia dwa razy w roku do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia każdego roku ww. informatorów poprzez udostępnienie ich wszystkim sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej w wersji papierowej i elektronicznej. Dodatkowo informator jest umieszczany na stronie internetowej sądu rejonowego.

Wskaźnikami przyjętymi do oceny realizacji tego zadania są: liczba przekazanych sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej aktualnych informatorów w wersji papierowej i elektronicznej oraz umieszczenie aktualnego informatora na stronach internetowych sądów rejonowych dwa razy w roku do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku.

Liczba w pierwszym wskaźniku powinna wskazywać liczbę wszystkich sędziów orzekających w sprawach karnych wraz z liczbą zespołów kuratorskiej służby sądowej w danym sądzie rejonowym. W drugim zaś, liczbę wszystkich sądów rejonowych jako potwierdzenie umieszczenia informatora na stronach internetowych sądów.

W 2023 roku powyższe informatory przekazano 2 993 sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej, zaś w 258 sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych ww. sądów.

Dla porównania, w roku 2022 powyższe informatory przekazano 2 936 sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej, zaś w 249 sądach rejonowych umieszczono je na stronach internetowych sądów rejonowych.

Tabela 29. Rozpowszechnienie wśród sędziów orzekających w sprawach karnych oraz w zespołach kuratorskiej służby sądowej w 2023 r. informatorów uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez prezesów sądów rejonowych
Rozpowszechnienie wśród sędziów orzekających w sprawach karnych oraz w zespołach kuratorskiej służby sądowej informatorów uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczba przekazanych sędziom oraz zespołom kuratorskiej służby sądowej aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej	2 993
	umieszczenie informatorów na stronach internetowych sądów rejonowych dwa razy do roku do dnia 15 lutego i do dnia 15 sierpnia każdego kolejnego roku	258

Dodatkowo należy wskazać, że w 2023 r. przekazano do prokuratur okręgowych i rejonowych 208 aktualnych baz danych uzyskanych od wojewodów, zawierających ewidencję istniejącej infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom doznającym przemocy domowej. Prokuratorom przekazano 664 aktualnych informatorów w wersji papierowej lub elektronicznej, uzyskanych od powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, zawierających dane teleadresowe podmiotów oraz organizacji pozarządowych, a także zakres realizowanych przez nie oddziaływań, w szczególności korekcyjno-edukacyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Na stronach internetowych prokuratur do dnia 15 lutego oraz do dnia 15 sierpnia 2023 roku umieszczono 110 informatorów. Łącznie w 2023 roku w prokuraturach dokonano też aktualizacji 45 stron internetowych.

3.2. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie

3.2.1. Oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym w ramach procedury „Niebieskie Karty”

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Komendę Główną Policji w 2023 r., liczba osób stosujących przemoc w rodzinie wyniosła 63 016 osób, co w stosunku do 2022 r. stanowiło wzrost o 772 osoby (1,24%), a do 2021 r. – spadek o 1 870 osób (2,82%). Zestawienie liczby osób stosujących przemoc w rodzinie w 2023 r. prezentuje poniższa tabela.

Tabela 30. Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie w 2023 r.

Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie		
1.	Kobiety	7 595
2.	Mężczyźni	55 225
3.	Nieletni	196
a)	Dziewczęta	49
b)	Chłopcy	147
4.	Ogół	63 016

Natomiast liczbę postępowań przygotowawczych związanych z przemocą w rodzinie (art 207 k.k.) przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 31. Liczba postępowań przygotowawczych związanych z przemocą w rodzinie (art 207 k.k.) w 2023 r.

Postępowania przygotowawcze, art. 207 k.k.		
1.	Liczba postępowań wszczętych	29 474
2.	Liczba postępowań zakończonych odmową wszczęcia postępowania	13 406
3.	Liczba zakończonych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą w rodzinie/domową przez sporządzenie aktu oskarżenia	12 174
4.	Liczba zakończonych postępowań w sprawach związanych z przemocą w rodzinie przez umorzenie postępowania	17 241

- 3.2.2. Uniemożliwienie kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą przez:**
- wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
 - wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
 - wydanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
 - zatrzymywanie osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie,
 - stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób co do których istnieje podejrzenie że stosują przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych w szczególności w przedmiocie dozoru Policji z zakazem kontaktowania z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, a także nakazania opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia ewentualnie tymczasowego aresztowania,
 - występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, nakazie opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,
 - opracowanie i wydawanie przez Prokuratora Generalnego zgodnie z art. 8a ustawy co najmniej raz na dwa lata wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Komendę Główną Policji, w 2023 r. dokonano zatrzymania 18 081 osób stosujących przemoc w rodzinie. W tym zakresie odnotowano wzrost w stosunku do roku 2022 (o 299 osób) oraz spadek w odniesieniu do roku 2021 (o 159 osób). W 2022 r. dokonano zatrzymania 17 782 osób, zaś w 2021 r. – 18 240 osób.

Wśród osób zatrzymanych dominującą grupę stanowili mężczyźni – zatrzymano ich 17 209 (tj. 95,18% ogólnej liczby osób zatrzymanych). Grupa zatrzymanych kobiet liczyła 861 osób, co stanowi 4,76% ogólnej liczby osób zatrzymanych. Do dnia 21 czerwca 2023 r. dokonano zatrzymania 11 nieletnich stosujących przemoc w rodzinie, grupę tę stanowili tylko chłopcy.

Tabela 32. Liczba osób zatrzymanych w 2023 r., stosujących przemoc w rodzinie

Liczba osób zatrzymanych w 2023 r.				
KWP/KSP	kobiety	mężczyźni	nieletni	ogółem
Bydgoszcz	54	1 149	0	1203
Białystok	57	1 115	0	1172
Gdańsk	39	654	0	693
Gorzów Wlkp.	27	551	1	579
Katowice	69	1 165	1	1235
Kielce	25	355	0	380
Kraków	64	1369	0	1433
Łódź	72	1328	0	1400
Lublin	56	1676	0	1732
Olsztyn	39	775	1	815
Opole	7	175	0	182
Poznań	57	1092	6	1155
Rzeszów	25	729	0	754

Szczecin	18	451	1	470
KSP	71	1 170	0	1 241
Radom	84	2 038	1	2 123
Wrocław	97	1417	0	1514
Ogółem	861	17 209	11	18 081

14 lutego 2023 r. ogłoszona została ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 289), na podstawie której Policji przyznano kolejne uprawnienia w postaci prawa wydania wobec osoby, która swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej, w rozumieniu przepisów o przeciwdziałaniu przemocy domowej, stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy:

- zakazu zbliżania się do osoby na wyrażoną w metrach odległość (zwanego dalej „zakazem zbliżania”).
- zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej (zwanego dalej „zakazem kontaktowania”),
- zakaz wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej i przebywania na tym terenie (zwanego dalej „zakazem wstępu”).

Przepisy wskazanej ustawy weszły w życie z dniem 15 sierpnia 2023 r. Istotnym jest, że obok funkcjonującego od 2020 r. uprawnienia policjanta do wydania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (zwanego dalej „nakazem i zakazem”), które są już stosowane tylko łącznie, są to kolejne narzędzia, zwiększające bezpieczeństwo osoby doznającej przemocy domowej.

Analizując dane liczbowe w zakresie wydanych przez policjantów środków, należy wskazać, że w 2023 r. policjanci wydali łącznie 12 212 nakazów i zakazów oraz zakazów, zaś w roku 2022 łącznie wydano ich 4 960.

Tabela 33. Liczba wydanych przez policjantów nakazów i zakazów oraz zakazów 2023 r.

KWP/KSP	01.01. – 14.08.2023 r.			15.08. – 31.12.2023 r.				suma
	nakaz	zakaz	nakaz i zakaz	nakaz i zakaz	zakaz zbliżania	zakaz kontaktowania	zakaz wstępu	
Bydgoszcz	1	5	352	241	236	177	31	1043
Białystok	7	10	326	193	116	82	10	744
Gdańsk	1	7	98	78	71	54	9	318
Gorzów Wlkp.	10	16	87	112	54	48	5	332
Katowice	2	13	169	350	360	288	54	1236
Kielce	0	4	126	59	43	20	5	257
Kraków	19	41	162	210	197	147	32	808
Łódź	6	26	254	305	295	248	76	1210
Lublin	3	10	270	165	156	121	20	745
Olsztyn	5	21	175	189	96	61	12	559
Opole	1	3	47	47	34	16	4	152
Poznań	3	7	85	82	80	51	3	311
Rzeszów	1	5	178	156	130	94	23	587

Szczecin	8	15	75	52	49	38	12	249
KSP	2	32	368	427	462	424	88	1 803
Radom	3	19	444	303	199	142	36	1146
Wrocław	5	17	210	212	138	110	20	712
Suma	77	251	3 426	3181	2 716	2121	440	12 212

Na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 marca 2023 r., o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 535), które weszły w życie z dniem 22 czerwca 2023 r., Policja została zobowiązana przez ustawodawcę do powiadamiania komórki organizacyjnej Komendy Wojewódzkiej Policji albo Komendy Stołecznej Policji, właściwej w sprawach wydawania pozwoleń na broń, o fakcie wszczęcia wobec osoby stosującej przemoc domową posiadającej broń palną procedury „Niebieskie Karty”.

Ponadto zobowiązana została do odebrania broni osobie stosującej przemoc domową w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia osoby doznającej przemocy domowej. Powyższe odbywa się na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2022 r. poz. 2516).

Tabela 34. Liczba przypadków odebrania broni oraz złożenia zawiadomienia o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” wobec osoby stosującej przemoc domową w 2023 r.

KWP/KSP	zawiadomienie WPA o wszczęciu procedury NK	Przypadki odebrania broni:			
		ogółem	w przypadku zatrzymania osoby w związku ze stosowaniem przez nią przemocy domowej	w związku z wydaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu	w związku z powiadomieniem sądu
Bydgoszcz	3	0	0	0	0
Białystok	3	6	4	2	0
Gdańsk	7	1	1	0	0
Gorzów Wlkp.	0	2	1	1	0
Katowice	2	3	1	1	1
Kielce	3	1	0	1	0
Kraków	11	5	3	2	0
Łódź	4	3	2	1	0
Lublin	2	6	2	4	0
Olsztyn	3	1	0	1	0
Opole	1	2	2	0	0
Poznań	8	5	4	0	1
Rzeszów	5	7	4	3	0
Szczecin	124	4	2	1	1
KSP	12	10	6	4	0
Radom	2	3	2	1	0
Wrocław	12	6	4	2	0
Suma	202	65	38	24	3

Zgodnie z informacją przekazaną przez Ministerstwo Sprawiedliwości, na gruncie obowiązujących przepisów prawnych izolacja sprawcy przemocy domowej jest możliwa na każdym etapie postępowania przygotowawczego. W fazie postępowania przygotowawczego co do zasady organem podejmującym decyzje w zakresie środka zapobiegawczego jest prokurator. Środki zaskarżenia na decyzję prokuratora rozpoznaje sąd. Najsurowszy środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania jest stosowany przez sąd, a prokurator posiada jedynie uprawnienie do złożenia wniosku o zastosowanie tego środka. W czasie postępowania jurysdykcyjnego decyzje w zakresie środków zapobiegawczych są podejmowane przez sąd.

W stosunku do sprawców przemocy domowej najistotniejszymi środkami zapobiegawczymi są:

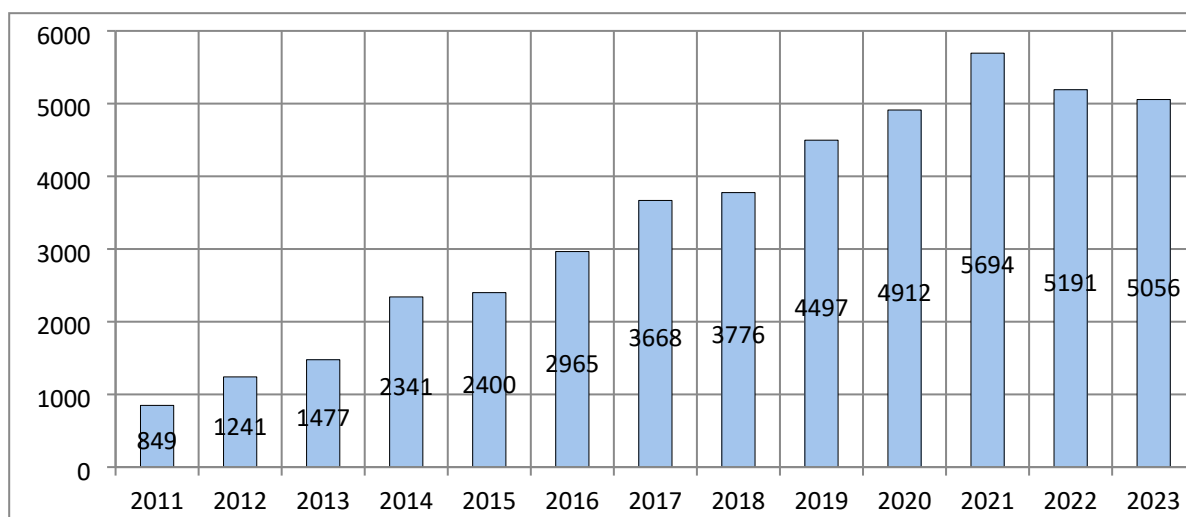
- tymczasowe aresztowanie,
- dozór Policji z zakazem kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną (art. 275 § 2 k.p.k.),
- dozór Policji w miejsce niezastosowanego tymczasowego aresztowania, na podstawie art. 275 § 3 k.p.k.,
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego (art. 275a k.p.k.).

Nowelizacja do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 2010 roku²⁹ wprowadziła do Kodeksu postępowania karnego przepis art. 275a, przewidujący środek zapobiegawczy w postaci nakazania oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy groził popełnieniem takiego przestępstwa.

Powyższy środek jest stosowany na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, jeżeli nie ustały przesłanki jego stosowania może na wniosek prokuratora, przedłużyć jego stosowanie na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące (art. 275a § 4 k.p.k.).

W 2023 roku, wg danych uzyskanych z Prokuratury Krajowej, liczba podejrzanych, wobec których zastosowano ww. środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275a § 1 k.p.k.), wyniosła 5 056 (w roku 2022 – 5 191, w 2021 – 5 694, w 2020 – 4 912³⁰).

Wykres 2. Liczba podejrzanych, wobec których zastosowano ww. środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w latach 2011–2023

²⁹ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 218).

³⁰ Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej (z Departamentu Postępowania Przygotowawczego).

Podane powyżej dane statystyczne wskazują, iż ten rodzaj środka zapobiegawczego jest stosowany często w praktyce prokuratorskiej. W 2023 r., podobnie jak w roku poprzednim odnotowano spadek liczbowy wydawanych postanowień, co można uzasadnić wejściem w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 956), dalej: „ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r.”, która zaczęła obowiązywać z dniem 30 listopada 2020 r. Powyższą ustawą do polskiego porządku prawnego zostały wprowadzone kompleksowe rozwiązania cywilnoprawne, pozwalające na szybką izolację osoby doznającej przemocy domowej od sprawcy przemocy. W tym celu ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. znowelizowała przepisy siedmiu ustaw. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.), wprowadzono odrębne postępowanie w trybie nieprocesowym w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (dodany został dział I a w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II normujący to postępowanie).

Dodatkowo w Ministerstwie Sprawiedliwości opracowano kolejną ustawę – z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289), która wprowadziła dalsze wzmocnienie ochrony osób doznających przemocy domowej przez kompleksową regulację instytucji nie tylko prawa cywilnego, ale również karnego, uzupełniając rozwiązania wprowadzone ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. Istotą tej nowelizacji jest rozszerzenie zakresu ochrony osób doznających przemocy domowej poprzez dodanie nowych instrumentów ochrony oraz usprawnienie postępowania w tych sprawach i zwiększenie skuteczności już funkcjonujących unormowań.

Fundamentalną zmianą zawartą w tej ustawie jest rozszerzenie katalogu instrumentów cywilnoprawnych stosowanych wobec sprawców przemocy domowej, stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia innych członków rodziny, których celem jest efektywne izolowanie sprawcy przemocy od osoby tej przemocy doznającej nie tylko w miejscu zamieszkania i jego bezpośrednim otoczeniu, ale we wszystkich miejscach, zwłaszcza związanych z jej życiową aktywnością.

Są to:

- zakaz zbliżania się na określoną w metrach odległość przez osobę stosującą przemoc domową do osoby doznającej takiej przemocy,
- zakaz kontaktowania się osoby stosującej przemoc domową z osobą doznającą przemocy domowej,
- oraz zakaz wstępu osoby stosującej przemoc domową na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej lub jej miejsca pracy oraz przebywania przez osobę stosującą przemoc domową na tym terenie.

Wszystkie powyższe zakazy mogą być wydawane bezzwłocznie w czasie przeprowadzanej interwencji przez Policję i Żandarmerię Wojskową wobec sprawcy przemocy w wypadku, gdy stwarza on zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników. W przyjętych rozwiązaniach chodzi o to, by sprawca przemocy nie mógł zbliżyć się do osoby krzywdzonej i na nią oddziaływać; tym samym osobie krzywdzonej wprowadzone regulacje mają kompleksowo zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Podobnie jak w przypadku nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do tego mieszkania, wprowadzane zakazy: zbliżania, kontaktowania się i wstępu obowiązują 14 dni. W tym czasie osoba krzywdzona może skorzystać z odpowiedniej pomocy (psychologicznej, materialnej, prawnej) i wystąpić do sądu z żądaniem wydania przez sąd bezterminowego nakazu opuszczenia mieszkania, zakazu zbliżania się do mieszkania lub zakazu zbliżania, kontaktowania się, wstępu. W postępowaniu sądowym – na wniosek osoby doznającej przemocy – możliwe jest udzielenie zabezpieczenia poprzez przedłużenie lub modyfikowanie wydanych przez Policję lub Żandarmerię Wojskową nakazu i zakazów. W postępowaniu sądowym osoba doznająca przemocy domowej może żądać dodatkowo wydania wobec swojego krzywdziciela zakazu wstępu i przebywania w miejscach, w których zwykle lub regularnie przebywa. W wyjątkowych wypadkach sąd może określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się np. w kwestiach dotyczących rodziny, małoletnich dzieci czy w sprawach losowych. Dodatkowo, w wypadku, gdy osoba stosująca przemoc nie stwarza zagrożenia dla życia lub zdrowia członków rodziny, ale nęka osobę bliską za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami

poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność, sąd może również wydać zakaz kontaktowania się. Aby zagwarantować prawidłową realizację zakazu wstępu, w ustawie przewidziany został obowiązek zawiadomienia dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej, artystycznej, do której uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, osoby zarządzającej obiektem sportowym, w którym ta osoba uprawia sport lub pracodawcę tej osoby o wydanym zakazie. W celu właściwej ochrony dzieci, tak w wypadku, gdy są bezpośrednio dotknięte zachowaniami przemocowymi, jak i gdy są świadkami takich zachowań wobec swoich najbliższych, wprowadzony został obowiązek powiadomienia właściwego sądu opiekuńczego, który będzie musiał wnikliwie zbadać ich sytuację i wszcząć odpowiednie postępowania opiekuńcze, aby je chronić.

Prokuratura składała także do sądu wnioski o przedłużenie nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy (art. 275a § 1 i 4 k.p.k.). Z danych Prokuratury Krajowej wynika, że w 2023 roku zostało złożonych 668 (2022 – 978, 2021 – 1 415, 2020 – 1 445, 2019 – 231, 2018 – 162, 2017 – 151, 2016 – 103, 2015 – 72, 2014 – 64) tego rodzaju wniosków.

Z dostępnych danych statystycznych wynika, iż przez cały 2023 rok sądy w postępowaniu sądowym wydały ogólnie 3 574 decyzji w sprawie zastosowania środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego (2022 – 3 185, 2021 – 3 806, 2020 – 2 673, 2019 – 2 695, 2018 – 2 353, 2017 – 2 251, 2016 – 1 868), nadto wydano 668 postanowień w zakresie przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd nakazu opuszczenia na dalszy okres czasu (2022 – 773, 2021 – 752, 2020 – 515, 2019 – 329, 2018 – 330, 2017 – 232, 2016 – 199). Powyższe dane uwzględniają również liczbę środków zapobiegawczych, które wpłynęły do sądu wraz z aktem oskarżenia.

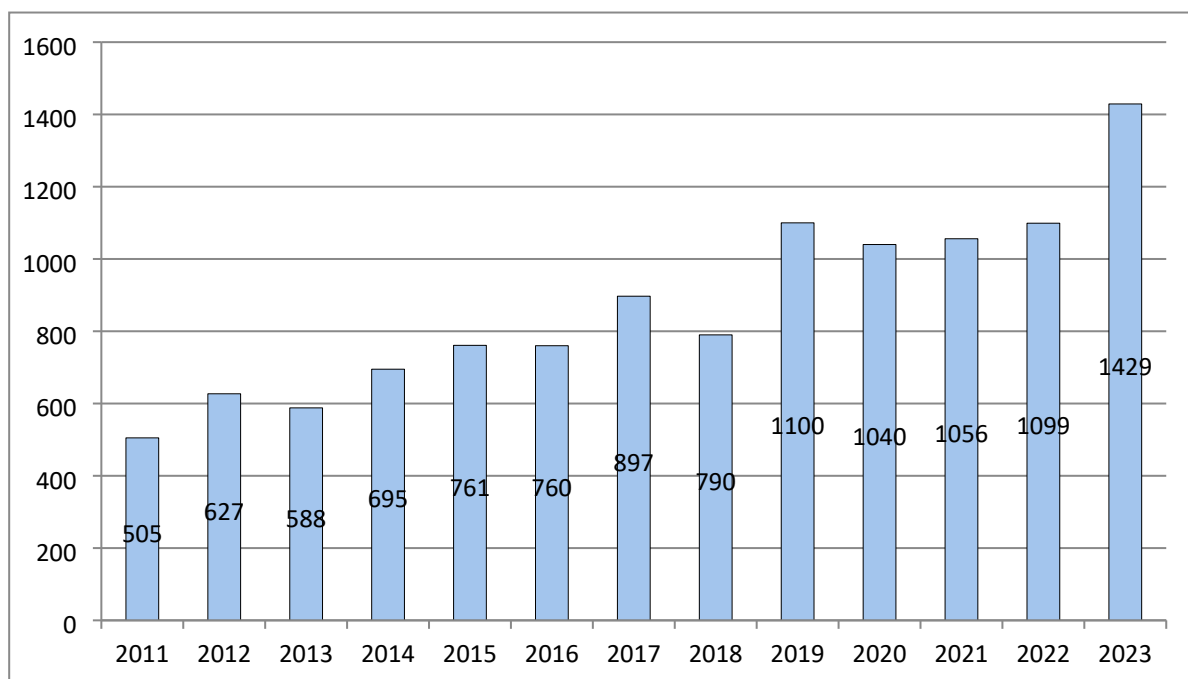
Zgodnie z obowiązującymi przepisami, prokurator już po złożeniu aktu oskarżenia może wnioskować do sądu o zastosowanie tego rodzaju środków zapobiegawczych w czasie trwania postępowania rozpoznawczego przed sądem.

Z danych Prokuratury Krajowej³¹ wynika ponadto, że w roku 2023:

- liczba podejrzanych o przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, wobec których zastosowano dozór Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 k.p.k.) – wyniosła 1 429 (2022 – 1 099, 2021 – 1 056, 2020 – 1 040, 2019 – 1 100, 2018 – 790, 2017 – 897, 2016 – 760, 2015 – 761, 2014 – 695, 2013 – 588, 2012 – 627, 2011 – 505).

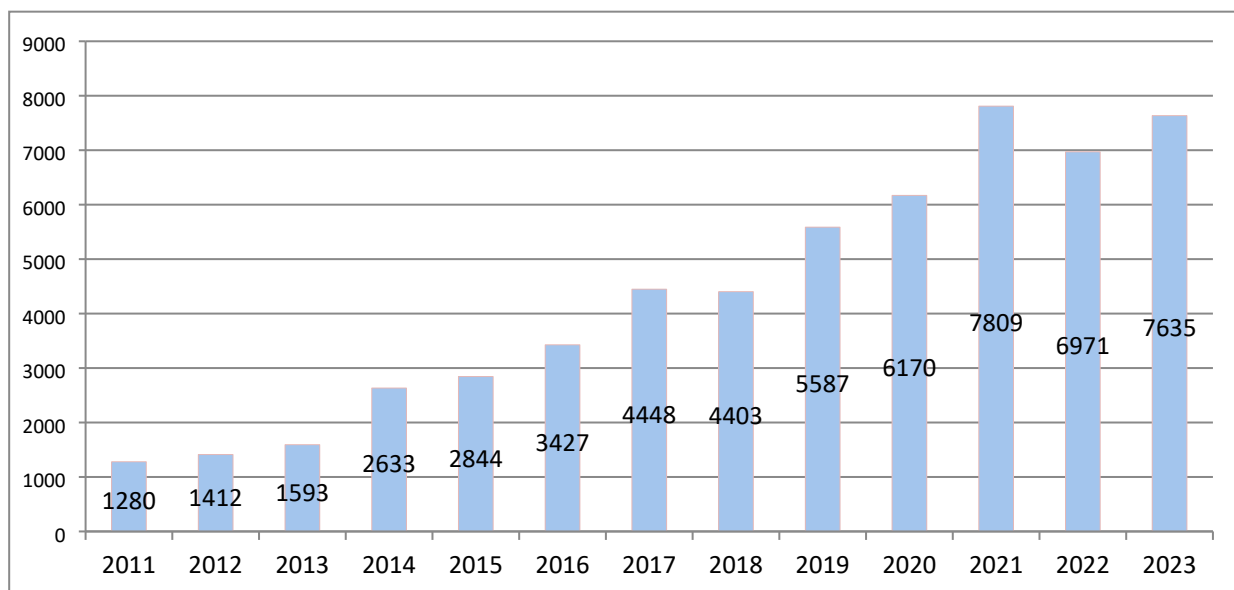
³¹ Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej (z Departamentu Postępowania Przygotowawczego).

Wykres 3. Liczba podejrzanych o przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, wobec których zastosowano dozór Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 275 § 3 k.p.k.) w latach 2011–2023

— liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym (art. 275 § 2 k.p.k.) wyniosła 7 635 (2022 – 6 971, 2021 – 7 809, 2020 – 6 170, 2019 – 5 587, 2018 – 4 403, 2017 – 4 448, 2016 – 3 427, 2015 – 2 844, 2014 – 2 633, 2013 – 1 593, 2012 – 1 412, 2011 – 1 280, 2010 – 891)

Wykres 4. Liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których zastosowano dozór Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym (art. 275 § 2 k.p.k.) w latach 2011–2023

- liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa, wobec których prokurator skierował wnioski do sądu o zastosowanie tymczasowego aresztowania – 2 853 (2022 – 2 784, 2021 – 3 216, 2020 – 3 440, 2019 – 3 043, 2018 – 2 274, 2017 – 2 625, 2016 – 1 862, 2015 – 1 479, 2014 – 2 285, 2013 – 1 753, 2012 – 1 745, 2011 – 2 002, 2010 – 1 800),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych w wyniku złożenia ww. wniosków – 2 703 (2022 – 2 594, 2021 – 2 985, 2020 – 3 230, 2019 – 2 897, 2018 – 2 146, 2017 – 2 503, 2016 – 1 759, 2015 – 1 398, 2014 – 2 174, 2013 – 1 635, 2012 – 1 679, 2011 – 1 895, 2010 – 1 699),
- liczba osób tymczasowo aresztowanych wobec których prokurator skierował do sądu wnioski o przedłużenie trwania tymczasowego aresztowania – 788 (2022 – 851, 2021 – 981, 2020 – 1 072, 2019 – 903, 2018 – 810, 2017 – 813, 2016 – 464, 2015 – 350, 2014 – 459),
- w 2023 r. prokuratorzy wniesli przeciwko 12 907 osobom o zarzucane im przestępstwa przemocy domowej: 13 277 aktów oskarżenia, 503 wniosków wskazanych w art. 335 § 1 k.p.k., 449 wniosków w trybie art. 335 § 2 k.p.k. oraz 346 wniosków o warunkowe umorzenie postępowanie w stosunku do sprawców przestępstw zakwalifikowanych jako przemoc domowa w 2023 roku, sąd uwzględnił 1 305 wniosków prokuratury w zakresie tymczasowego aresztowania.

Jak już wspomniano uprzednio, nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego sąd zastosował jako środek zapobiegawczy ogółem w 3 574 przypadkach, a nadto 668 postanowień dotyczyło przedłużenia nakazu zastosowanego przez prokuratora lub sąd na dalsze okresy (art. 275a § 4 k.p.k.).

Tabela 35. Liczba podjętych przez sąd decyzji o uwzględnieniu wniosków prokuratora w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
3.2.2	liczba podjętych przez sąd decyzji o uwzględnieniu wniosków prokuratora o:	zastosowanie nakazania opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	3 574
		przedłużenie nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym na dalsze okresy	668
		zastosowanie tymczasowego aresztowania	1 305

- występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków karnych lub probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się z pokrzywdzonym lub zbliżania się do niego, nakazie opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

Krajowy Program jako wskaźniki omawianego zadania, wymienia działania prokuratora w postępowaniu rozpoznawczym (wnioski do sądu w trybie art. 335 § 1 k.p.k. oraz 335 § 2 k.p.k.) oraz działania kuratora sądowego w postępowaniu wykonawczym.

Wnioski prokuratora w trybie art. 335 § 1 i § 2 k.p.k. do sądu mogą dotyczyć m.in. orzeczenia środków karnych lub obowiązków probacyjnych wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc domową.

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych środków karnych o czyny stanowiące przemoc domową³²:

- obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b k.k.) – 27 (2022 – 20, 2021 – 4, 2020 – 6, 2019 – 16, 2018 – 3, 2017 – 13, 2016 – 38, 2015 – 10, 2014 – 14),
- zakazu kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b k.k.) – 309 (2022 – 174, 2021 – 200, 2020 – 138, 2019 – 143, 2018 – 137, 2017 – 154, 2016 – 118, 2015 – 140, 2014 – 69),
- zakazu zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b k.k.) – 309 (2022 – 145, 2021 – 136, 2020 – 124, 2019 – 89, 2018 – 151, 2017 – 135, 2016 – 169, 2015 – 112, 2014 – 66),
- nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e k.k.) – 130 (2022 – 74, 2021 – 88, 2020 – 77, 2019 – 83, 2018 – 92, 2017 – 87, 2016 – 106, 2015 – 148, 2014 – 62).

Wnioski prokuratora do sądu w zakresie orzeczenia wobec oskarżonych o czyny stanowiące przemoc domową obowiązków probacyjnych:

- powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 k.k.) – 5 (2022 – 2, 2021 – 7, 2020 – 11, 2019 – 21, 2018 – 30, 2017 – 30, 2016 – 29, 2015 – 15, 2014 – 14),
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a k.k.) – 50 (2022 – 107, 2021 – 100, 2020 – 52, 2019 – 107, 2018 – 105, 2017 – 116, 2016 – 129, 2015 – 106, 2014 – 98),
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a k.k.) – 48 (2022 – 50, 2021 – 91, 2020 – 82, 2019 – 115, 2018 – 78, 2017 – 83, 2016 – 116, 2015 – 81, 2014 – 39),
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b k.k.) – 22 (2022 – 43, 2021 – 68, 2020 – 70, 2019 – 84, 2018 – 57, 2017 – 51, 2016 – 91, 2015 – 94, 2014 – 91),
- uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6b k.k.) – 70 (2022 – 73, 2021 – 82, 2020 – 154, 2019 – 213, 2018 – 240, 2017 – 315, 2016 – 396, 2015 – 411, 2014 – 369).

Na uwagę zasługuje, iż skierowanie wniosku w trybie art. 335 par. 1 k.p.k. wpływa na kształt orzecznictwa, jego struktury, rodzajów kar i ich wymiaru. Konsensualny sposób kończenia spraw sądowych, poprzez zastosowanie instytucji wniosku prokuratora o wydanie wobec sprawcy wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary lub środka karnego (art. 335 § 1 k.p.k. i art. 335 § 2 k.p.k.), a także wniosek oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego (art. 387 § 1 k.p.k.) skraca długość postępowania przed sądem oraz umożliwia rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie. Na uwagę zasługuje także instytucja prawa karnego w postaci art. 338a k.p.k. która umożliwia oskarżonemu, któremu zarzucono przestępstwo zagrożone karą nieprzekraczającą 15 lat pozbawienia wolności, przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy, złożenie wniosku o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego, orzeczenie przepadku lub środka kompensacyjnego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego.

W 2023 roku sądy, uwzględniając wnioski prokuratora z art. 335 § 1 i 2 k.p.k. za przestępstwo znęcania, skazały w 2023 r. 526 osób (2022 – 636, 2021 – 1079, 2020 – 1 302, 2019 – 1608, 2018 – 2048, 2017 – 2629, 2016 – 3204, 2015 – 3 744, 2014 – 3 672; 2013 – 3 256), a z art. 387 § 1 k.p.k. – 1 578 osób (2022 – 1908, 2021 – 2639, 2020 – 2 344, 2019 – 2369, 2018 – 2286, 2017 – 2148, 2016 – 1593, 2015 – 2 512, 2014 – 2 966, 2013 – 2 585), oraz z art. 338a k.p.k. – 22 osób (2022 – 17, 2021 – 20, 2020 – 13, 2019 – 17, 2018 – 16, 2017 – 12, 2016 – 21, 2015 – 6), co łącznie stanowi w 2023 – 2126 skazań (2022 – 2561, 2021 – 3 738, 2020 – 3649, 2019 – 3 994, 2018 – 4350, 2017 – 4 789, 2016 – 4 818, 2015 – 6 262, 2014 – 6 638, 2013 – 5 841). Wszystkich skazań w 2023 r. było 7767 (z art. 207§ 1). Tym samym zakończeń postępowania w trybach konsensualnych wskazanych w art. 335§ 1 i 2, k.p.k., art. 387 § 1 k.p.k. oraz 338a

³² Dane uzyskane z Prokuratury Krajowej

k.p.k było 27,37% wszystkich skazań z art. 207 § 1 k.k. (2022 – 27,59%, 2021 – 35,48%, 2020 – 36,22%, 2019 – 35,35%, 2018 – 38,65%, 2017 – 43,46 %, 2016 – 52,40 %, 2015 – 52,41%, 2014 – 52,27%, 2013 – 49,1%).

Powyższe dane świadczą o nieznacznym spadku w stosunku do roku 2022 odsetka spraw z art. 207 § 1 k.k., które kończą się wyrokiem skazującym, zapadłym w wyniku uwzględnienia wniosku w trybie konsensualnym, w szczególności przy zastosowaniu instytucji wskazanej w art. 335 § 1 i 2, k.p.k., art. 387 § 1 k.p.k., art. 338a k.p.k. na płaszczyźnie art. 207 § 1 k.k.

Wobec sprawców stosujących przemoc domową, skazanych uprzednio na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, można w okresie próby stosować (nakładać, modyfikować bądź uchylać) obowiązki probacyjne.

W razie sprawowania dozoru nad sprawcą stosującym przemoc domową, kurator sądowy ma uprawnienie do składania do sądu wniosków w tej sprawie w toku postępowania wykonawczego. Sąd może taki wniosek uwzględnić i wydać postanowienie w sprawie nałożenia obowiązku bądź też wniosku nie uwzględnić.

W 2023 r. zawodowi kuratorzy sądowi dla dorosłych składali do sądu wnioski w sprawie:

- powstrzymania się od przebywania w określonych miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 k.k.) – 2 wnioski wniesione, sąd rozpoznał i uwzględnił 1 wniosek;
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a k.k.) – 4 wnioski wniesione, sąd rozpoznał i uwzględnił 3 wnioski;
- powstrzymania się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a k.k.) – 5 wniosków wniesionych, sąd rozpoznał i uwzględnił 4 wnioski;
- opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b k.k.) – 5 wniosków wniesionych, sąd uwzględnił 3 wnioski.

Tabela 36. Zapobieganie kontaktowaniu się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: występowanie do sądu o zastosowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych, polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w 2023 r.

	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wykazana przez	
			sądy powszechne	zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.2.2. Zapobiegania kontaktowania się osób stosujących przemoc w rodzinie z osobami dotkniętymi przemocą poprzez: występowanie do sądu o zastosowanie	liczba wniosków kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd w postępowaniu wykonawczym środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach		2
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym		4
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego		5
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym		5

wobec osób stosujących przemoc w rodzinie środków probacyjnych polegających na obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, kontaktowania się lub zbliżania do pokrzywdzonego, zakazie przebywania w określonych miejscach, opuszczenia przez sprawcę lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	liczba orzeczeń sądowych uwzględniających wnioski kuratorów sądowych o zastosowanie przez sąd środków probacyjnych polegających na:	obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach	1	
		obowiązku powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym	3	
		obowiązku powstrzymywania się od zbliżania do pokrzywdzonego	4	
		obowiązku opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	3	

3.2.3. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w szczególności:

- w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do: kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w przedmiocie władzy rodzicielskiej
- w zakresie prawa cywilnego w przedmiocie zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia

Analizując dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy domowej, należy mieć świadomość, że przemoc domowa wykracza zakresem przedmiotowym poza ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się nad osobami najbliższymi z art. 207 k.k.³³. Przestępstwo znęcania się jest najczęstszym przykładem przemocy domowej, jednakże nie odzwierciedla całości tego zjawiska, a jedynie jego część.

Kodeks karny w art. 115 zawiera tzw. słowniczek ustawowy, w którym doprecyzowano niektóre pojęcia użyte w treści aktu prawnego. W słowniczku tym jednak nie znajduje się definicja przemocy domowej ani nawet pojęcia samej przemocy. Definicja ta zawarta jest w upp, w art. 2 ust. 1 pkt 1. Tzw. definicja legalna pojęcia „przemocy domowej” odgrywa istotną rolę przy ocenie, czy dany czyn stypizowany w Kodeksie karnym nosi znamiona tego typu zjawiska.

Przemoc domowa, według ww. przepisu upp „to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,

³³ Sprawozdanie MS-S6r w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej.

- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

W związku z szeroką definicją przemocy domowej, która wyczerpuje ustawowe znamiona różnych przestępstw, w celu właściwego opisanego danych statystycznych obrazujących zakres oddziaływania organów postępowania przygotowawczego oraz rozpoznawczego na to zjawisko, niezbędne jest wskazanie rodzaju czynów zabronionych, które składają się na zjawisko przemocy domowej.

W sądowych formularzach statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości uwzględniono typy i dane dotyczące przestępstw, które mogą zostać zakwalifikowane jako przemoc domowa, wg art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, są to m.in.:

art. 148 § 1–5 k.k.	- zabójstwo;
art. 148a	- przyjęcie zlecenia zabójstwa człowieka w zamian za udzieloną lub obiecaną korzyść majątkową lub osobistą;
art. 156 § 1–3 k.k.	- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu człowieka;
art. 157 k.k.	- inny uszczerbek na zdrowiu człowieka;
art. 189 k.k.	- pozbawienie wolności;
art. 190 k.k.	- groźba karalna;
art. 190a	- uporczywe nękanie (stalking);
art. 191 k.k.	- przemoc lub groźba bezprawna w celu zmuszenia do określonego zachowania;
art. 191a k.k.	- utrwalanie i rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby;
art. 193 k.k.	- mir domowy;
art. 197 k.k.	- zgwałcenie;
art. 198 k.k.	- wykorzystanie bezradności, upośledzenia;
art. 199 k.k.	- nadużycie zależności;
art. 200 § 1 – 5 k.k.	- obcowanie płciowe z małoletnim;
art. 201 k.k.	- kazirodztwo;
art. 202 § 1 – 4c k.k.	- prezentowanie treści pornograficznych;
art. 203 k.k.	- doprowadzenie przemocą innej osoby do uprawiania prostytucji;
art. 207 k.k.	- znęcania się;
art. 208 k.k.	- rozpijanie małoletnich;
art. 267 § 1 k.k.	- nielegalne uzyskanie informacji;
art. 278 § 1	- kradzież;
art. 279 § 1	- kradzież z włamaniem;
art. 280	- rozbój;
art. 282	- wymuszenie rozbójnicze;
art. 284 § 1 k.k.	- przywłaszczenie;
art. 286 § 1 k.k.	- oszustwo;
art. 288 § 1 k.k.	- naruszenie integralności rzeczy.

Z liczby wszystkich osób skazanych za ww. przestępstwa sądowe formularze statystyczne wyodrębniają osoby skazane za czyny stanowiące przemoc domową.

Dane statystyczne uzyskane w zakresie właściwości sądów rejonowych w analogicznym układzie za rok 2023 przedstawia tabela 37.

Tabela 37. Dane statystyczne w zakresie właściwości sądów rejonowych w roku 2023

Rodzaje przestępstw	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności		Grzywna samoistna	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postępow.	Uniewinniono	Kara mieszana
			ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem						
Ogółem, w tym z art.:	13 780	11 177	7 583	4573	1 054	2 325	1 460	751	366	213
156 § 2	4	4	4	3	-	-	-	-	-	-
156a § 1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
156a § 2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
157 § 1	148	109	59	33	28	21	27	8	4	1
157 § 2 w zw. z § 4	192	134	44	23	52	38	49	5	2	-
189	7	6	3	1	1	2	-	1	-	-
190	546	451	187	49	149	111	30	53	12	4
190a § 1	217	192	144	88	24	20	2	21	2	4
190a § 2	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-
190a § 3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
191	29	25	12	7	10	3	2	2	-	-
191a	10	7	5	2	2	-	1	2	-	-
191b § 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
191b § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
193	19	17	4	-	8	5	-	1	1	-
197 § 1	98	92	81	6	-	-	-	3	3	11
197 § 2	6	6	6	4	-	-	-	-	-	-
198	6	6	6	2	-	-	-	-	-	-
199	5	5	5	2	-	-	-	-	-	-
200 § 1	86	78	71	5	-	1	-	-	8	- 6
200 § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
200 § 3	3	3	1	1	-	2	-	-	-	-
200 § 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
200 § 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
201	5	4	4	1	-	-	1	-	-	-
202 § 1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
202 § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
202 § 3	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-

202 § 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
202 § 4a	95	82	57	38	-	24	9	3	1	1
202 § 4b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
202 § 4c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
203	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
207 § 1	9 692	7 767	5 707	3 666	400	1 507	1 103	540	280	151
207 § 1a	686	649	574	373	5	58	5	16	15	12
207 § 2	11	11	11	3	-	-	-	-	-	-
207 § 3	22	20	15	1	-	-	-	1	1	5
208	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-
267 § 1	8	6	-	-	6	-	-	2	-	-
278 § 1	51	43	15	4	15	12	-	7	1	1
279 § 1	29	24	18	8	2	2	-	5	-	2
280	6	6	6	1	-	-	-	-	-	-
282	6	6	6	-	-	-	-	-	-	-
284 § 1	18	12	4	3	4	4	3	3	-	-
286 § 1	7	5	1	1	1	3	1	-	1	-
288 § 1	42	30	15	9	7	8	3	7	1	-
inne	1 716	1 369	512	239	338	504	223	71	33	15

Z wyżej przedstawionych danych wynika, że spośród przestępstw kwalifikujących się jako przemoc domowa najpowszechniejsze w 2023 roku, podobnie jak w latach poprzednich, było przestępstwo znęcania się oraz przestępstwo gróźb karalnych.

Dane statystyczne w zakresie właściwości sądów okręgowych w takim układzie za rok 2023 przedstawia tabela 38³⁴.

Tabela 38. Rodzaje przestępstw w Kodeksie karnym w roku 2023

Rodzaje przestępstw w w Kodeksie karnym	Osądzeni ogółem	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności		Grzywna obok pozbawienia wolności (ogółem)	Ograniczenie wolności	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono o postęp.	Uniewinniono	Kara mieszana
			ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem						
Ogółem, w tym z art.:	197	155	149	16	2	0	0	32	10	0
148 § 1	68	39	37	0	0	0	0	26	3	0
148 § 2	7	6	5	0	0	0	0	1	0	0
148 § 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
148 § 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

³⁴ Dane pochodzą z MS Sądy Okręgowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2023 rok.

156 § 1 i 3	28	28	28	5	2	0	0	0	0	0
197 § 3	40	33	33	2	0	0	0	1	6	0
197 § 4	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
inne	52	47	44	9	0	0	0	4	1	0

W 2023 r. w trzech sprawach z art. 148 zapadł wyrok dożywotniego pozbawienia wolności. Poniżej przedstawione zaś zostały dane w zakresie liczby i płci osób skazanych oraz osób pokrzywdzonych poszczególnymi rodzajami przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc domowa wg art. 2 ust. 1 pkt 1 upp.

Zgodnie z wymogami Krajowego Programu, od 2014 roku jest określana płeć osób skazanych.

Ze zgromadzonych danych wynika, że kobiety jako sprawcy czynów kwalifikujących się jako przemoc w rodzinie wg art. 2 ust. 1 pkt 1 upp, stanowią znacznie mniejszy odsetek niż mężczyźni.

W przypadku ww. przestępstw, kwalifikujących się jako przemoc domowa, osobami doznającymi przemocy domowej są najczęściej kobiety.

Mierniki przyjęte w Krajowym Programie prezentuje poniższa tabela zbiorcza³⁵.

Tabela 39. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych, w szczególności w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc domowej w roku 2023

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
3.2.2. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych, w szczególności prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc domowej	liczba osób oskarżonych o stosowanie przemocy domowej	osądzeni	Ogółem	13 977
			w tym art. 207 k.k.	10 411
		skazani	ogółem	11 332
			w tym kobiety	731
			w tym mężczyźni	10 601
			w tym art. 207 k.k.	8 447
			w tym kobiety	461
			w tym mężczyźni	7 986
		uniewinnieni	Ogółem	376
			w tym art. 207 k.k.	296
		warunkowo umorzone postępowanie	Ogółem	1 460
			w tym art. 207 k.k.	1 108

³⁵ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych 3.2.3

		umorzono postępowanie	Ogółem	783
			w tym art. 207 k.k.	557
	liczba osób stosujących przemoc domową, wobec których orzeczono kary	grzywny	Ogółem	1 054
			w tym art. 207 k.k.	405
		ograniczenia wolności	Ogółem	2 325
			w tym art. 207 k.k.	1 565
		pozbawienia wolności	Ogółem	7 732
			w tym art. 207 k.k.	6 307
		w tym pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem	Ogółem	4 589
			w tym art. 207 k.k.	4 043
	liczby orzeczonych środków karnych i probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	środki karne	41
			w tym wobec kobiet	2
			w tym wobec mężczyzn	39
			środki probacyjne	41
			w tym wobec kobiet	4
			w tym wobec mężczyzn	37
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	środki karne	2 366
			w tym wobec kobiet	75
			w tym wobec mężczyzn	2 291
			środki probacyjne	484
			w tym wobec kobiet	28
			w tym wobec mężczyzn	456
		zakaz zbliżania się do określonych osób	środki karne	3 117
			w tym wobec kobiet	96
			w tym wobec mężczyzn	3 021
			środki probacyjne	365
			w tym wobec kobiet	11

			w tym wobec mężczyzn	354
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego o wspólnie z pokrzywdzonym	środki karne	1 039
			w tym wobec kobiet	22
			w tym wobec mężczyzn	1 017
			środki probacyjne	257
			w tym wobec kobiet	8
			w tym wobec mężczyzn	249
		uczestnictw o w programach korekcyjno-edukacyjnych	środki probacyjne	536
			w tym wobec kobiet	66
			w tym wobec mężczyzn	470
- prawa rodzinnego i opiekuńczego w sprawie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	266
			liczba dzieci	500
		pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	42
			liczba dzieci	80
- prawa cywilnego w sprawie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba wniosków do sądu w sprawie zobowiązania do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia			2 602
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia			1 300
	liczba eksmisji z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie			478

- **Znamiona ustawowe czynu z art. 207 § 1 k.k.**

Przestępstwo znęcania się nad osobami najbliższymi zostało opisane w Kodeksie karnym w art. 207 jako jeden typ podstawowy (art. 207 § 1 k.k.) oraz trzy typy kwalifikowane (art. 207 § 1a, 2 i 3 k.k.); na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 773), która weszła w życie w dniu 13 lipca 2017 r., zmieniono treść art. 207 § 1 k.k. i dodano art. 207 § 1a k.k.

Należy jednak wskazać, że przepis ten może dotyczyć także przestępstw, które nie będą kwalifikowane jako przemoc w rodzinie, z uwagi na fakt, że czyn ten może obejmować także zachowania polegające na znęcaniu się np. nad osobami obcymi (niebędącymi osobami najbliższymi). Mogą to być osoby obce, pozostające w stosunku zależności od sprawcy, osoby małoletnie, bądź też osoby nieporadne z uwagi na stan psychiczny lub fizyczny.

Typ podstawowy przestępstwa znęcania się z art. 207 § 1 k.k. ma następujące znamiona ustawowe (przesłanki):

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne;
- nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy.

Ustawodawca przewidział za takie zachowanie sankcję w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Kolejnym typem dodanym na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 773), jest przestępstwo z art. 207 § 1a k.k., określający typ kwalifikowany w przypadku znęcania się nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, który zagrożony jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

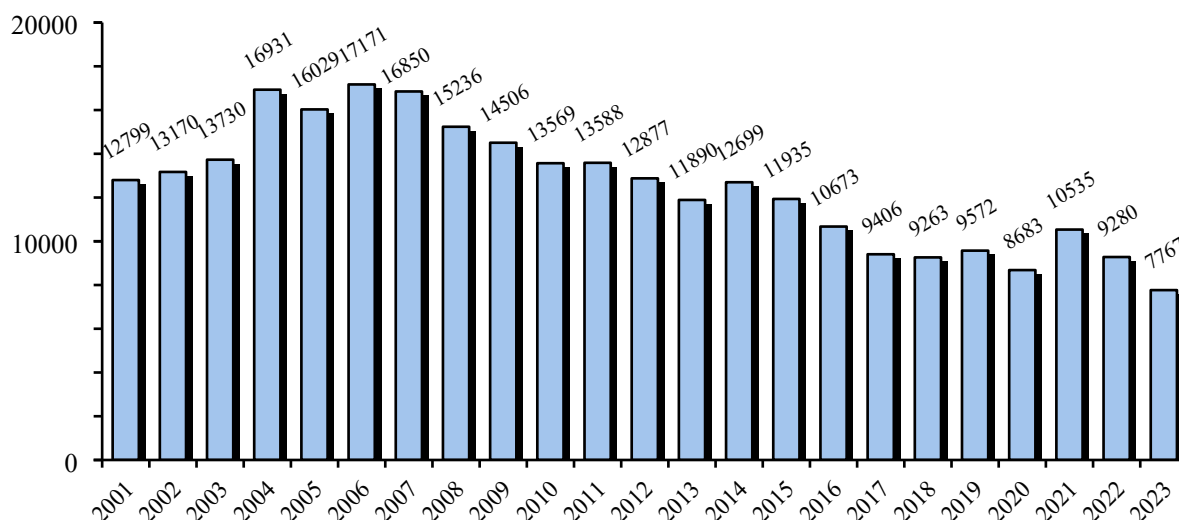
Kolejnym typem jest przestępstwo kwalifikowane znęcania się z art. 207 § 2 k.k., charakteryzujące się dodatkową przesłanką, a mianowicie wystąpieniem szczególnego okrucieństwa. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Ostatnim typem kwalifikowanym z art. 207 § 3 k.k. jest przestępstwo znęcania się, w wyniku którego doszło do targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie. Sankcją jest kara pozbawienia wolności od lat 2 do 15.

Poniższy wykres przedstawia dane o liczbie osób skazanych z art. 207 § 1 k.k. przez sądy rejonowe³⁶, dotyczą czyny zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc domowa.

Wykres 5. Orzecznictwo sądów w zakresie przestępstwa znęcania się z art. 207 k.k., zakwalifikowanego wyłącznie jako przemoc domowa w latach 2001–2023

³⁶ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2023 rok

W zakresie trzech kwalifikowanych typów tego przestępstwa z art. 207 § 1a § 2 i § 3 k.k., liczba skazań w stosunku do roku 2022 znacznie wzrosła – z 46 skazań łącznie w 2022 roku do aż 680 skazań w 2023 r.

W zakresie art. 207 § 1a – znęcania się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny – odnotowano w 2023 r. liczbę skazań na poziomie 649.

W 2023 r. w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie osądzono z art. 207 § 1 k.k. ogółem 9 692 osób.

Z tego:

- 7 767 – skazano;
- 280 – uniewinniono;
- w stosunku do 1 103 – warunkowo umorzono postępowanie;
- w stosunku do 540 – umorzono postępowanie;
- 843 – tymczasowo aresztowano przed wyrokiem.

W 2023 r. w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie skazano z art. 207 § 1 k.k. ogółem: 7 767 osób, z tego wymierzono:

- 151 – kary mieszane (2022 – 187, 2021 – 204, 2020 – 182, 2019 – 203, 2018 – 186, 2017 – 171);
- 400 – kary grzywny (samoistnych) (2022 – 421, 2021 – 448, 2020 – 371, 2019 – 351, 2018 – 360, 2017 – 283);
- 1 507 – kar ograniczenia wolności (2022 – 1739, 2021 – 1 958, 2020 – 1 726, 2019 – 1 911, 2018 – 1716, 2017 – 1505);
- 5 707 – kar pozbawienia wolności (2022 – 6 932, 2021 – 7 882, 2020 – 6 404, 2019 – 7 102, 2018 – 6 998, 2017 – 7170)

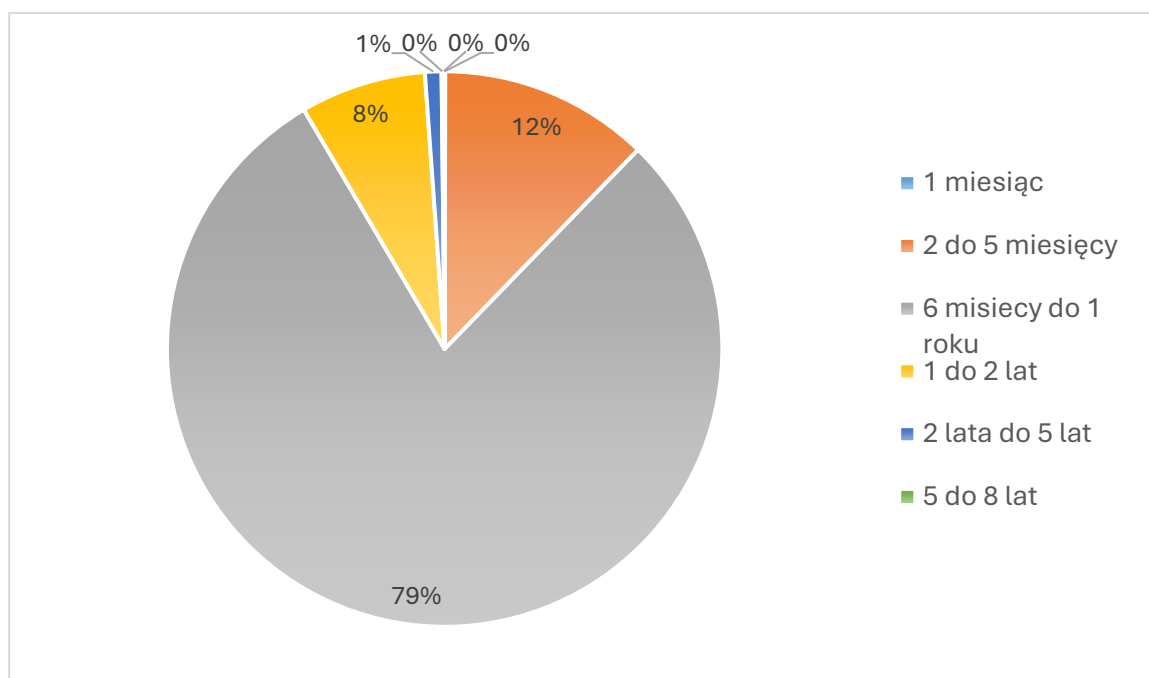
w tym:

- 2 041 – bezwzględnych (2022 – 2 576, 2021 – 2911, 2020 – 2 486, 2019 – 1 929, 2018 – 2 361, 2017 – 1927),
- 3 666 (2022 – 4356, 2021 – 4 971, 2020 – 3 918, 2019 – 5 173, 2018 – 4 637, 2017 – 5 243) – z warunkowym zawieszeniem wykonania.

Z powyższych danych wynika, że największy odsetek wszystkich kar za stosowanie przemocy w rodzinie stanowi kara pozbawienia wolności z warunkowym jej zawieszeniem.

Wymierzając karę pozbawienia wolności za czyn z art. 207 § 1 k.k., sądy stosowały ją w dolnych granicach ustawowego zagrożenia.

Wykres 6. Stosunek procentowy wymiaru kary pozbawienia wolności orzekanej w Sądach Rejonowych w Polsce w 2023 roku z art. 207 § 1 k.k.

W 2023 r. zapadły:

- 2 wyroki pozbawienia wolności w wymiarze 1 miesiąca;
- 698 wyroków pozbawienia wolności w wymiarze 2 do 5 miesięcy;
- 4 524 wyroków pozbawienia wolności w wymiarze 6 miesięcy do 1 roku;
- 418 wyroków pozbawienia wolności powyżej 1 roku do 2 lat;
- 55 wyroków pozbawienia wolności powyżej 2 lat do 5 lat;
- 4 wyroki pozbawienia wolności powyżej 5 lat do 8 lat;
- 6 wyroki powyżej 8 lat pozbawienia wolności.

Od 2014 r. gromadzone są informacje dotyczące płci sprawców przestępstw wskazane przez sądy powszechne, w tym z art. 207 k.k. i tak w 2023 osób skazanych było 8 447, z tego:

- 461 kobiet;
- 7 986 mężczyzn.

Wśród osób pokrzywdzonych przestępstwem z art. 207 § k.k. w 2023 roku było:

- 9 949 kobiet;
- 2 349 mężczyzn,
- 2 907 małoletnich, w tym:
- 1 404 dziewczynek;
- 1 503 chłopców.

W związku z faktem, że przestępstwo znęcania się może dotyczyć także i czynów wykraczających poza granice przemocy zdefiniowanej jako przemoc wobec osób najbliższych (np. znęcanie się nad osobami pozostającymi w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy bądź nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny), należy mieć na uwadze, że nieznaczna część przedstawionych wyżej danych będzie dotyczyła pokrzywdzonych, które nie są osobami najbliższymi bądź wspólnie zamieszkującymi ze sprawcą, ale zostały uznane za przemoc domową.

- Środki karne stosowane przez sądy powszechne

Od dnia 1 sierpnia 2010 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, wprowadzono środki karne mające zastosowanie wobec sprawców w rodzinie, tj. nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e k.k. w zw. z art. 41a k.k.) oraz zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego (art. 39 pkt 2b k.k. w zw. z art. 41a k.k.).

Od 1 stycznia 2014 r. rozpoczęto gromadzenie ww. danych w odniesieniu wyłącznie do sprawców przemocy domowej. Nowe dane statystyczne wskazują zatem na zastosowanie następujących środków karnych wyłącznie wobec osób skazanych za czyny zakwalifikowane jako przemoc domowa³⁷:

- obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b k.k.) – 41 osób wobec kobiet – 2, wobec mężczyzn – 39 (2022 – 42 osoby, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn – 41, 2021 – 38 osób, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn – 37, 2020 – 46 osób, wobec kobiet – 0, wobec mężczyzn – 46, 2019 – 45 osoby, wobec kobiet – 2, wobec mężczyzn – 43, 2018 – 31 osób, wobec kobiet – 1, wobec mężczyzn – 30, 2017 – 35, wobec kobiet – 3, wobec mężczyzn – 31),
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b k.k.) – 2 366, wobec kobiet – 75, wobec mężczyzn – 2 291, (2022 – 2 191, wobec kobiet – 64, wobec mężczyzn – 2 127, 2021 – 1 966, wobec kobiet – 61, wobec mężczyzn – 1 905, 2020 – 1 277, wobec kobiet – 30, wobec mężczyzn – 1 247, 2019 – 1 021, wobec kobiet – 27, wobec mężczyzn – 994, 2018 – 762, wobec kobiet – 21, wobec mężczyzn – 741, 2017 – 666, wobec kobiet – 21, wobec mężczyzn – 645),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b k.k.) – 3 117, wobec kobiet – 96, wobec mężczyzn – 3 021 (2022 – 2 948, wobec kobiet – 88, wobec mężczyzn – 2 860, 2021 – 2 762, wobec kobiet – 78, wobec mężczyzn – 2 684, 2020 – 1 953, wobec kobiet – 40, wobec mężczyzn – 1 913, 2019 – 1 605, wobec kobiet – 31, wobec mężczyzn – 1 574, 2018 – 1 205, wobec kobiet – 28, wobec mężczyzn – 1 177, 2017 – 995, wobec kobiet – 19, wobec mężczyzn – 976),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e k.k.) – 1 039, wobec kobiet – 22, wobec mężczyzn – 1 017 (2022 – 1 093, wobec kobiet – 22, wobec mężczyzn – 1 071, 2021 – 1 080, wobec kobiet – 24, wobec mężczyzn – 1 056, 2020 – 823, wobec kobiet – 15, wobec mężczyzn – 808, 2019 – 829, wobec kobiet – 13, wobec mężczyzn – 816, 2018 – 604, wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 596, 2017 – 507 wobec kobiet – 10, wobec mężczyzn – 497).

Tabela 40. Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków karnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	41
			w tym wobec kobiet	2
			w tym wobec mężczyzn	39
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	2366
			w tym wobec kobiet	75
			w tym wobec mężczyzn	2291
		zakaz zbliżania	ogółem	3117

³⁷ Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych

		się do określonych osób	w tym wobec kobiet	96
			w tym wobec mężczyzn	3021
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	1039
			w tym wobec kobiet	22
			w tym wobec mężczyzn	1017

- **Obowiązki probacyjne stosowane przez sądy powszechne**

Od 1 stycznia 2014 r. gromadzone są dane odnośnie do obowiązków probacyjnych orzekanych wobec osób skazanych prawomocnie za czyny zakwalifikowane jako przemoc domowa. Poniżej przedstawiono dane dotyczące wszystkich obowiązków probacyjnych, orzekanych wyłącznie wobec osób skazanych za stosowanie przemocy domowej.

Tytułem obowiązków probacyjnych w 2023 r. w sądach powszechnych orzeczono:

- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 k.k.) 41; wobec kobiet – 4, wobec mężczyzn – 37, (2022 – 40; wobec kobiet – 4, wobec mężczyzn – 36, 2021 – 69; wobec kobiet – 5, wobec mężczyzn – 64, 2020 – 60; wobec kobiet – 6, wobec mężczyzn – 54, 2019 – 59; wobec kobiet – 7, wobec mężczyzn – 52, 2018 – 59;; wobec kobiet – 3, wobec mężczyzn – 56, 2017 – 77; wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 69),
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6a k.k.) – 536; wobec kobiet – 66, wobec mężczyzn – 470 (2022 – 547; wobec kobiet – 67, wobec mężczyzn – 480 2021 – 627; wobec kobiet – 67, wobec mężczyzn – 560; 2020 – 521; wobec kobiet – 42, wobec mężczyzn – 479, 2019 – 616; wobec kobiet – 51, wobec mężczyzn – 565, 2018 – 656; wobec kobiet – 43, wobec mężczyzn – 613, 2017 – 703; wobec kobiet – 40, wobec mężczyzn – 663),
- powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a k.k.) – 484; wobec kobiet – 28, wobec mężczyzn – 456 (2022– 502; wobec kobiet – 28, wobec mężczyzn – 474, 2021– 614; wobec kobiet – 19, wobec mężczyzn – 595 2020 – 460; wobec kobiet – 10, wobec mężczyzn – 450, 2019– 438; wobec kobiet – 16, wobec mężczyzn – 422, 2018– 533; wobec kobiet – 22, wobec mężczyzn – 511, 2017 – 554; wobec kobiet – 26, wobec mężczyzn – 528),
- powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a k.k.) – 365; wobec kobiet – 11, wobec mężczyzn – 354 (2022– 397; wobec kobiet – 15, wobec mężczyzn – 382, 2021 – 469; wobec kobiet – 12, wobec mężczyzn – 457, 2020 – 372; wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 364, 2019 – 374; wobec kobiet – 16, wobec mężczyzn – 358, 2018– 346; wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn, 2017 – 313; wobec kobiet – 11, wobec mężczyzn – 302),
- nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b k.k.) – 257; wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 249 (2022– 274; wobec kobiet – 13, wobec mężczyzn – 261, 2021– 394; wobec kobiet – 8, wobec mężczyzn – 386, 2020 – 3212; wobec kobiet – 4, wobec mężczyzn – 308, 2019 – 328; wobec kobiet – 10, wobec mężczyzn – 318, 2018 – 362; wobec kobiet – 7, wobec mężczyzn – 355, 2017 – 497; wobec kobiet – 14, wobec mężczyzn – 370).

Tabela 41. Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie prawa karnego w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa karnego, w odniesieniu do kar, środków karnych, probacyjnych i innych oddziaływań, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	liczby orzeczonych środków probacyjnych	obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach	ogółem	41
			w tym wobec kobiet	4
			w tym wobec mężczyzn	37
		zakaz kontaktowania się z określonymi osobami	ogółem	484
			w tym wobec kobiet	28
			w tym wobec mężczyzn	456
		zakaz zbliżania się do określonych osób	ogółem	365
			w tym wobec kobiet	11
			w tym wobec mężczyzn	354
		nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym	ogółem	257
			w tym wobec kobiet	8
			w tym wobec mężczyzn	249
		uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	536
			w tym wobec kobiet	66
			w tym wobec mężczyzn	470

- **Wykonywanie kary pozbawienia wolności wobec sprawców przemocy w rodzinie w zakładach karnych – dane ogólne o populacji osób pozbawionych wolności z art. 207 k.k.**

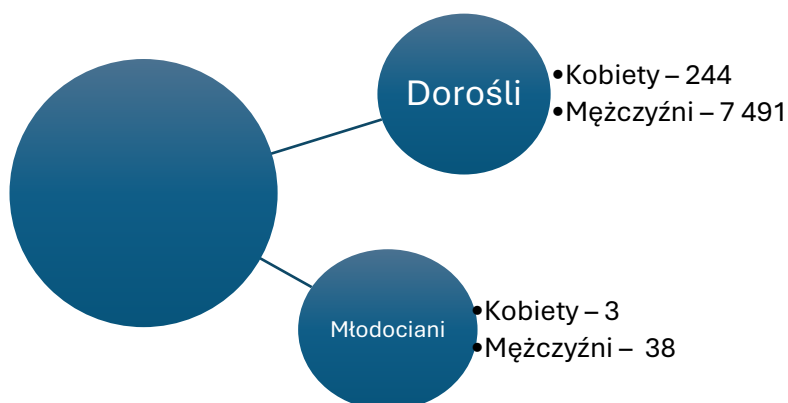
Kodeks karny wykonawczy³⁸ nie wyróżnia sprawców przemocy domowej jako odrębnej kategorii skazanych, wymagających stosowania określonych środków oddziaływania, poza wymienionymi w art. 67 § 3 k.k.w. Jednak więziennictwo jako istotny podmiot polityki społecznej państwa wykonuje szereg zadań wynikających z innych ustaw, w tym programów krajowych. Jednym z nich jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W celu opisanie obszaru pracy związanej z realizacją ww. regulacji przedstawione zostaną dane liczbowe obrazujące populację osób skazanych z art. 207 k.k.

Według danych z dnia 31 grudnia 2023 r. we wszystkich zakładach karnych i aresztach śledczych przebywało ogółem 7 109 osoby (6 427 skazanych oraz 1 314 tymczasowo aresztowanych), wobec których wykonywano łącznie 7 779 orzeczeń z art. 207 k.k. Jeśli zaś byśmy wzięli pod uwagę liczbę wszystkich osób, które odbywały karę z art. 207 k.k. na przestrzeni całego roku 2023 (tj. przebywały w

³⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny wykonawczy (tj. z dnia 16 listopada 2022 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 127, zwana dalej „k.k.w”).

izolacji chociaż przez 1 dzień w 2023 r.), to wartość ta wynosi 10 243 osób. Średni wymiar kary wśród populacji skazanych z art. 207 k.k., przebywających w 2023 roku w zakładach karnych, wyniósł 17,32 miesiąca (w tym mediana: 12 miesięcy).

Rys.1 Osadzeni z art. 207 k.k. przebywający w izolacji penitencjarnej wg grup i płci

Charakteryzując powyższą populację skazanych, warto również przytoczyć dane obrazujące udzielanie im warunkowych przedterminowych zwolnień. W przypadku skazanych z art. 207 w 2023 r., warunkowych przedterminowych zwolnień tej grupie osadzonych udzielono 184 osadzonym (8 kobiet, 176 mężczyzn).

Dane o aktualnej liczbie skazanych prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 k.k., przebywającymi na terenie jednostek penitencjarnych (według stanu na dzień 31.12.2023 r.), w stosunku do ogólnej liczby osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, podległych poszczególnym okręgowym inspektoratom Służby Więziennej (OISW), prezentuje tabela 42.

Tabela 42. Liczba skazanych, prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 k.k. (orzeczenia wykonane, wykonywane i wprowadzone do wykonania) według stanu na dzień 31.12.2023 w stosunku do liczby wszystkich osadzonych w jednostkach podległych OISW

OISW	Liczba skazanych prawomocnymi orzeczeniami z art. 207 k.k. (orzeczenia wykonane, wykonywane i wprowadzone do wykonania), według stanu na dzień 31.12.2023 w stosunku do liczby wszystkich osadzonych w jednostkach podległych OISW		
	Osadzeni ogółem	Skazani z art. 207 k.k.	Udział osadzonych z art. 207 k.k. w ogóle osadzonych (%)
Bydgoszcz	7778	520	6,69
Katowice	7565	409	5,41
Koszalin	7671	611	7,97
Kraków	4837	340	7,03
Lublin	5762	678	11,77
Łódź	7063	514	7,28
Olsztyn	7214	726	10,06
Opole	7814	521	6,67
Poznań	7556	633	8,38
Rzeszów	5248	620	11,81
Warszawa	6459	299	4,63
RAZEM	74 967	5 871	Średnia 7,97%

Liczba skazanych prawomocnym orzeczeniem z art. 207 k.k. w porównaniu do poprzedniego roku utrzymała się w 2023 r. na podobnym poziomie; średni odsetek tej szczególnej populacji w stosunku do pozostałych osadzonych przyjął wartość 7,97%. Wysokie wartości tego wskaźnika występują w jednostkach podległych okręgowym inspektoratom Służby Więziennej w Rzeszowie, Lublinie oraz Olsztynie (od 10,06% do 11,81% ogółu osadzonych).

a. Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w sprawie władzy rodzicielskiej

Krajowy Program nakłada obowiązek monitorowania orzecznictwa sądów rodzinnych w zakresie władzy rodzicielskiej.

Zgodnie z art. 109 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego³⁹, jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd opiekuńczy wyda odpowiednie zarządzenia. Zgodnie zaś z art. 111 kro, sąd opiekuńczy jest władny pozbawić władzy rodzicielskiej, jeżeli władza ta nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swe obowiązki względem dziecka.

Przyczyną zarówno ograniczenia, jak i pozbawienia władzy rodzicielskiej może być zatem przemoc domowa stosowana bezpośrednio wobec dziecka, jak i wobec domowników.

Z sądowych danych statystycznych wynika, że w 2023 roku sąd opiekuńczy w sprawie:

- ograniczenia władzy rodzicielskiej wydał ze względu na stosowanie przemocy domowej 266 orzeczeń (2022 – 278, 2021 – 207, 2020 – 10 085, 2019 – 301, 2018 – 328, 2017 – 464), dotyczących 500 dzieci (2020 – 16 666, 2019 – 521, 2018 – 629, 2017 – 875).
- pozbawienia władzy rodzicielskiej wydał ze względu na stosowanie przemocy domowej – 42 orzeczeń (2022 – 40, 2021 – 31, 2020 – 6989, 2019 – 67, 2018 – 53, 2017 – 76), dotyczących 80 dzieci (2020 – 9156, 2019 – 90, 2018 – 135, 2017 – 161).

Tabela 43. Liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik			Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie prawa rodzinnego i opiekuńczego w sprawie władzy rodzicielskiej	liczba orzeczeń w zakresie władzy rodzicielskiej z uwagi na stosowanie przemocy w rodzinie	ograniczenie władzy rodzicielskiej (art. 109 § 2 kro)	liczba orzeczeń	266
			liczba dzieci	500
		pozbawienie władzy rodzicielskiej (art. 111 kro)	liczba orzeczeń	42
			liczba dzieci	80

b. Orzecznictwo sądów powszechnych w zakresie prawa cywilnego w sprawie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji

³⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (tj. z dnia 7 grudnia 2023 r. Dz.U. z 2023 r. poz. 2809), zwana dalej „kro”.

Ustawa o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego⁴⁰, która weszła w życie 16 listopada 2011 roku, wprowadziła istotne zmiany w zakresie postępowania egzekucyjnego, mające na celu wzmocnienie ochrony osób doznających przemocy domowej.

Ustawa ta dokonała zmiany brzmienia przepisu art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego⁴¹, zwanego dalej: „kpc”, i wprowadziła rozwiązania sprzyjające szybszemu odizolowaniu sprawcy przemocy domowej od osoby pokrzywdzonej. Nowelizacja do ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego wprowadziła przepis art. 25d przewidujący, że sprawcy przemocy domowej nie przysługuje pomieszczenie tymczasowe. Brak tego uprawnienia ma istotne znaczenie przy wykonywaniu eksmisji przez organ egzekucyjny. Zgodnie bowiem z art. 1046 § 5¹ kpc w brzmieniu wprowadzonym ww. ustawą, jeżeli dłużnikowi nie przysługuje prawo do tymczasowego pomieszczenia, komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, wskazanej na wniosek komornika przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu.

W 2023 r. przeprowadzono 478 eksmisji z uwagi na przemoc domową (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego). Dla porównania liczba eksmisji z uwagi na przemoc domową bez prawa do lokalu socjalnego w 2022 r. wynosiła 456.

Celem wzmocnienia ochrony osób doznających przemocy domowej, wprowadzono ustawą o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie regulację przewidzianą w art. 11a.

Przepis art. 11a ust. 1 stanowi, że jeżeli osoba stosująca przemoc domową wspólnie zajmująca mieszkanie swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba doznająca tej przemocy może żądać, aby sąd zobowiązał ją do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

W 2023 r. do sądów rejonowych wpłynęło 2602 spraw w trybie art. 11a ww. ustawy (2022- 2101, 2021- 1890, 2020 – 1346, 2019-1510, 2018-1596, 2017-1454, 2016-1562, 2015- 1406, 2014 – 1152, 2013 – 1114, 2012 – 730, 2011 – 197, 2010 – 353). Sądy wydały w 2023 r. 1300 orzeczeń zobowiązujących osobę stosującą przemoc domową do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny, przy czym w (2022 – 1052, 2021-858, 2020 – 545, 2019- 690, 2018-698, 2017-696, 2016 – 7052015- 571, 2014 – 487, 2013 – 387, 2012 – 268, 2011 – 49, 2010 – 138).

Tabela 44. Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa cywilnego w sprawie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji w 2023 r.

⁴⁰ Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 roku o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 224, poz. 1342).

⁴¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460), zwana dalej „kpc”.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez sądy powszechne
3.2.3 Orzecznictwo sądów powszechnych, w zakresie prawa cywilnego w sprawie nakazu opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lokalu zajmowanego wspólnie z osobą najbliższą, a także eksmisji	liczba eksmisji z uwagi na przemoc w rodzinie (opróżnienie lokalu mieszkalnego bez prawa do lokalu socjalnego)	478
	liczba złożonych do sądu cywilnego wniosków o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	2 602
	liczba orzeczeń dotyczących zobowiązania osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania zajmowanego wspólnie z innym członkiem rodziny	1 300

Należy przypomnieć, że w celu zapewnienia efektywnej pomocy osobom doznającym przemocy domowej w Ministerstwie Sprawiedliwości został opracowany rządowy projekt ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – *Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 956), dalej: „ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r.”, która weszła w życie z dniem 30 listopada 2020 r. Powyższą ustawą do polskiego porządku prawnego zostały wprowadzone kompleksowe rozwiązania cywilnoprawne pozwalające na szybką izolację osoby doznającej przemocy domowej od sprawcy przemocy. W tym celu ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. znowelizowała przepisy siedmiu ustaw. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.), wprowadzono odrębne postępowanie w trybie nieprocesowym w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (dodany został dział Ia w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II, normujący to postępowanie). W postępowaniu w tych sprawach przewidziano szereg uproszczeń, mających na celu ułatwienie dochodzenia roszczeń tego rodzaju i przyśpieszenie rozpoznania spraw oraz gwarancji prawidłowej ochrony interesów osoby doznającej przemocy domowej. Są to m.in.: możliwość złożenia wniosku do sądu na urzędowym formularzu, zwolnienie wnioskodawcy od kosztów sądowych, obowiązek doręczenia przez sąd odpisu wniosku prokuratorowi oraz zawiadamiania go o terminach rozprawy, możliwość dokonywania doręczeń pism przez sąd za pośrednictwem policji, określenie terminów do wydania orzeczenia przez sąd, udzielanie zabezpieczenia, natychmiastowa wykonalność postanowienia wydanego w sprawie.

Policji i Żandarmerii Wojskowej (w stosunku do żołnierzy zawodowych) zostało przyznane uprawnienie do wydania wobec sprawcy przemocy domowej, stwarzającemu zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników, nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, niezależnie od tego, czyją własność stanowi wspólnie zajmowane mieszkanie. Legalność i prawidłowość wydania tych nakazów i zakazów została poddana następnej kontroli sądu. W celu zapewnienia respektowania orzeczeń sądu oraz decyzji Policji i Żandarmerii Wojskowej spenalizowano zachowanie polegające na niezastosowaniu się do wydanego przez Policję, Żandarmerię Wojskową lub sąd nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub do zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, poprzez wprowadzenie w ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – *Kodeks wykroczeń* (Dz.U. z 2023 r. poz. 2119), dalej: „k.w.”, nowego typu wykroczenia zagrożonego karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny (art. 66b k.w.). Ponadto w sprawach tych wykroczeń wprowadzono przyspieszony tryb ich rozpoznania. Co istotne, wprowadzone regulacje mogą być stosowane wobec wszystkich członków rodziny – tj. małżonka, wstępnych, zstępnych, rodzeństwa, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osób pozostających w stosunku przysposobienia oraz ich małżonków, osób pozostających we wspólnym pożyciu, a także innych osób wspólnie

zamieszkujących lub gospodarujących. Można ww. unormowania stosować również w wypadku, gdy osoba doznająca przemocy lub stosująca przemoc wyprowadziły się ze wspólnie zajmowanego mieszkania w związku z zaistniałymi aktami przemocy domowej albo gdy zamieszkują w tym mieszkaniu okresowo lub przebywają nieregularnie.

Należy również przypomnieć, że celem kolejnej opracowanej w Ministerstwie Sprawiedliwości ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289) było dalsze wzmocnienie ochrony osób doznających przemocy domowej przez kompleksową regulację instytucji nie tylko prawa cywilnego, ale również karnego, która ma uzupełnić rozwiązania wprowadzone ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r.

Istotą nowelizacji jest rozszerzenie zakresu ochrony osób doznających przemocy domowej poprzez dodanie nowych instrumentów ochrony oraz usprawnienie postępowania w tych sprawach i zwiększenie skuteczności już funkcjonujących unormowań.

Fundamentalną zmianą zawartą w ustawie jest rozszerzenie katalogu instrumentów cywilnoprawnych stosowanych wobec sprawców przemocy domowej, stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia innych członków rodziny, których celem jest efektywne izolowanie sprawcy przemocy od osoby tej przemocy doznającej nie tylko w miejscu zamieszkania i jego bezpośrednim otoczeniu, ale we wszystkich miejscach, zwłaszcza związanych z jej życiową aktywnością.

Są to:

- zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc domową do osoby doznającej takiej przemocy na określoną w metrach odległość,
- zakaz kontaktowania się osoby stosującej przemoc domową z osobą doznającą przemocy domowej,
- oraz zakaz wstępu osoby stosującej przemoc domową na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, lub jej miejsca pracy, i zakaz przebywania tamże.

Wszystkie powyższe zakazy mogą zostać wydane bezzwłocznie przez Policję i Żandarmerię Wojskową w czasie przeprowadzanej interwencji wobec sprawcy przemocy w wypadku, gdy stwarza on zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników. W przyjętych rozwiązaniach chodzi o to, by sprawca przemocy nie mógł zbliżyć się do osoby krzywdzonej i nie mógł na nią oddziaływać, tym samym osobie krzywdzonej regulacje mają kompleksowo zapewnić poczucie bezpieczeństwa.

Podobnie jak w wypadku nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do tego mieszkania, wprowadzane zakazy: zbliżania, kontaktowania i wstępu obowiązują 14 dni. W tym czasie osoba krzywdzona może skorzystać z odpowiedniej pomocy (psychologicznej, materialnej, prawnej) i wystąpić do sądu z żądaniem wydania przez sąd bezterminowego nakazu opuszczenia mieszkania, zakazu zbliżania się do mieszkania lub zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu. W postępowaniu sądowym – na wniosek osoby doznającej przemocy – możliwe jest udzielenie zabezpieczenia poprzez przedłużenie lub modyfikowanie wydanych przez Policję lub ŻW nakazu i zakazów.

W postępowaniu sądowym osoba doznająca przemocy domowej może żądać dodatkowo wydania wobec swojego krzywdziciela zakazu wstępu i przebywania w miejscach, w których zwykle lub regularnie przebywa. W wyjątkowych wypadkach sąd może określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się np. w kwestiach dotyczących rodziny, małoletnich dzieci czy w sprawach losowych.

Dodatkowo w wypadku, gdy osoba stosująca przemoc nie stwarza zagrożenia dla życia lub zdrowia członków rodziny, ale nęka osobę bliską za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność sąd może również wydać zakaz kontaktowania się.

Aby zagwarantować prawidłową realizację zakazu wstępu, w ustawie przewidziany został obowiązek zawiadomienia dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej, artystycznej, do której uczęszcza

osoba doznająca przemocy domowej, osoby zarządzającej obiektem sportowym, w którym ta osoba uprawia sport lub pracodawcę tej osoby o wydany zakazie.

W celu właściwej ochrony dzieci, tak w wypadku, gdy są bezpośrednio dotknięte zachowaniami przemocowymi, jak i gdy są świadkami takich zachowań wobec swoich najbliższych, wprowadzony został obowiązek powiadomienia właściwego sądu opiekuńczego, który będzie musiał wnikliwie zbadać ich sytuację i wszcząć odpowiednie postępowania opiekuńcze, aby je chronić.

3.2.4. Działanie i współpraca służb w zakresie monitorowania zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie, w tym wymiana informacji między nimi

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Ministerstwo Sprawiedliwości, należy wskazać, że z 3 666 skazanych w 2023 roku z art. 207 § 1 k.k. na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, pod dozór kuratora oddano 3260 osób, co stanowi aż 88,92% wszystkich skazanych na tę karę⁴². Od kilku lat widoczny jest stały poziom liczby i odsetka sprawców, których sądy oddają pod dozór kuratora sądowego (2022 – 88,15%, 2021 – 88,81%, 2020 – 88,36%, 2019 – 87,33%, 2018 – 86,6%, 2017 – 85,18%, 2016 – 79,8%, 2015 – 74,1%, 2014 – 73,1%, 2013 – 72,4%, 2012 – 72,2%, 2011 – 69,7%, 2010 – 67%, 2009 – 62%). Ma to ogromne znaczenie z uwagi na możliwości skutecznego oddziaływania na skazanych w okresie próby, w celu resocjalizacji sprawców, przejawiającej się jako zmiana postaw skazanych i ograniczenie ich powrotności do przestępstwa.

Dodać także trzeba, że skazany pod dozorem kuratora jest w okresie próby stale monitorowany, a ewentualne zmiany zachowania mogą skutkować zaostrzeniem kontroli (nałożeniem nowych, bardziej restrykcyjnych obowiązków probacyjnych), bądź jej złagodzeniem (uchyleniem lub zmianą obowiązków probacyjnych) przez sąd. Kurator sądowy ma bowiem obowiązek odpowiednio reagować i proponować sądowi, poprzez właściwe wnioski, elastyczny sposób oddziaływania na sprawcę przemocy domowej.

Dla oddziaływania na sprawców przemocy domowej istotnym jest uregulowanie przewidziane w ww. art. 12d upp. Przepis ten przewiduje obligatoryjne zarządzenie wykonania kary albo odwołanie warunkowego zwolnienia na skutek złożonego przez kuratora wniosku, dotyczącego skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny. Z danych statystycznych za rok 2023⁴³ wynika, że kuratorzy na podstawie ww. przepisu złożyli:

- 51 (2022 – 56, 2021 – 78, 2020 – 89, 2019 – 137, 2018 – 52, 2017 – 81, 2016 – 117, 2015 – 147, 2014 – 180, 2013 – 329, 2012 – 284) wniosków o odwołanie warunkowego zwolnienia; uwzględnionych przez sąd było 38 (2022 – 51, 2021 – 60, 2019 – 101, 2018 – 48, 2017 – 55, 2016 – 99, 2015 – 109, 2014 – 148, 2013 – 241, 2012 – 187) oraz
- 332 (2022 – 385, 2021 – 435, 2020 – 514, 2019 – 662, 2018 – 368, 2017 – 671, 2016 – 787, 2015 – 1132, 2014 – 1298, 2013 – 1805, 2012 – 1859) wniosków o zarządzenie wykonania zawieszanej kary pozbawienia wolności; 199 wniosków zostało uwzględnionych (2022 – 290, 2021 – 276, 2020 – 298, 2019 – 433, 2018 – 285, 2017 – 483, 2016 – 787, 2015 – 755, 2014 – 784, 2013 – 1186, 2012 – 1168).

Tym samym ogólna liczba wniosków złożonych przez kuratorów sądowych w trybie art. 12d ww. ustawy wyniosła 383 (2022 – 441, 2021 – 513, 2020 – 603, 2019 – 799, 2018 – 420, 2017 – 752, 2016 – 904, 2015 – 1279, 2014 – 1478, 2013 – 2134, 2012 – 2143, 2011 – 1315, 2010 – 372 wnioski), w tym 237 (2022 – 362, 2019 – 534, 2018 – 333, 2017 – 538, 2016 – 629, 2015 – 864, 2014 – 932, 2013 – 1 427, 2012 – 1 355, 2011 – 667, 2010 – 200) zostało uwzględnionych.

Tabela 45. Liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu w roku 2023

⁴² Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osądzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej (za 2023 rok oraz za lata wcześniejsze).

⁴³ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2023.

Rodzaj działania	Wskaźnik			Zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.2.4. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o:	zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności (art. 12d ustawy)	złożone	332
			uwzględnione przez sąd	199
		odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy)	złożone	51
			uwzględnione przez sąd	38

3.3. Realizowanie wobec osób stosujących przemoc w rodzinie programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy)

3.3.1. Opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (art. 6 ust. 6 pkt 3 ustawy)

Zgodnie z art. 6 ust. 6 pkt 3 upp, do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności opracowanie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2023 r. samorządy województw opracowały łącznie 15 ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ramowe programy powinny stanowić swego rodzaju wytyczne do realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jako zadanie zlecone powiatowi i wskazane byłoby, aby uwzględniały informacje dotyczące np. liczby programów, ram programowych, ram czasowych, liczebności grupy, form ich prowadzenia, kwalifikacji osób realizujących programy itd. Zadanie to nie zostało jeszcze przez wszystkie samorządy województwa zrealizowane, ponieważ dotychczas samorządy opierały się na wytycznych, sformułowanych w poprzedniej wersji Programu. Wszystkie samorządy województw muszą dokonać rozeznania potrzeb na własnym terenie celem opracowania ramowych programów, gdyż w art. 6 ust. 6 pkt 2 upp podkreślono kreatywną rolę samorządu województwa, nakładając na niego obowiązki polegające na inspirowaniu i promowaniu nowych dróg i sposobów rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie. Należy podkreślić, iż nowe rozwiązania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinny być dostosowane do specyfiki regionu, co z pewnością rodzi konieczność dokładnej analizy i zbadania problemu w danym regionie. Zadania te ze względu na swój charakter wpisują się w rolę samorządu województwa, polegającą na tworzeniu i prowadzeniu polityki rozwoju województwa. Realizacja zadań wskazanych w art. 6 ust. 6 ustawy powinna stanowić integralny element polityki rozwoju województwa i być uwzględniona w określonej przez samorząd województwa strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2018 r. poz. 913, z późn. zm.).

3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych (art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy)

Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym. Na terenie Polski zostało zrealizowanych 540 edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Tabela 46. Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w latach 2016–2023

Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	9 666	9 101	8 765	8 880	7 288	8 209	3 470	3 795

Ministerstwo Sprawiedliwości zauważyło, że korelacja problemu przemocy i agresji z uzależnieniami (głównie problemem alkoholowym) jest powszechnie znana. Praca ze skazanymi z art. 207 k.k., jest więc wyraźnie ukierunkowana na rozpoznanie, diagnozę i leczenie problemów związanych z ewentualnym uzależnieniem, a w dalszej kolejności pracą nad korektą zachowań skazanych związanych z przemocą. Zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r., w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy domowej, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne), osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia. Dopiero po ukończeniu takiej terapii można rozpocząć oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

Oddziaływania wobec skazanych sprawców przemocy domowej koncentrują się wokół kilku propozycji programowych. W wielu jednostkach prowadzi się programy według modelu z „Duluth”. Jest to program przeznaczony dla sprawców przemocy, składający się z 2 sesji indywidualnych oraz 24 grupowych. Zbliżonym do tych założeń jest także program „PARTNER”. Programy według metody z „Duluth” realizowane są w jednostkach regularnie już od wielu lat. Od kilku lat w Służbie Więziennej pojawiła się nowa propozycja – program „STOP PRZEMOCY – DRUGA SZANSA”. Dzięki środkom pozyskanym w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF), udało się opracować zupełnie nowy program, związany z przeciwdziałaniem przemocy. Jest to propozycja oparta m.in. na założeniach terapii skoncentrowanej na rozwiązywaniu problemów (BSFT) oraz nauce komunikacji bez przemocy (Nonviolent Communication – NVC), prowadzona w formie spotkań grupowych przez okres 3 miesięcy.

Poza tymi propozycjami realizowanych jest szereg autorskich programów konstruowanych i prowadzonych przez funkcjonariuszy, a także przez podmioty zewnętrzne. Dane szczegółowe, dotyczące liczby realizowanych programów, prezentuje poniższa tabela.

Tabela 47. Liczba programów przeznaczonych dla skazanych sprawców przemocy w rodzinie w roku 2023

OISW	Liczba programów przeznaczonych dla skazanych sprawców przemocy w rodzinie		
	ROK 2023		
	Programy realizowane przez kadrę Służby Więziennej	Programy realizowane przez podmioty pozawięzienne	RAZEM
Bydgoszcz	9	1	10
Katowice	9	5	14
Koszalin	30	3	33
Kraków	9	3	12
Lublin	30	1	31
Łódź	16	2	18
Olsztyn	9	10	19
Opole	58	5	63
Poznań	52	0	52
Rzeszów	7	1	8
Warszawa	8	3	11
RAZEM	237	34	271

W 2023 r. wobec populacji skazanych sprawców przemocy domowej zrealizowano łącznie 271 programów edukacyjno-korekcyjnych. W tej liczbie zdecydowaną większość (237) stanowią programy realizowane przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Należy jednak zauważyć, iż populacja skazanych sprawców przemocy domowej jest również łatwo dostępną i tym samym „atrakcyjną” grupą osób, wobec których podmioty pozawięzienne mogą realizować oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Stąd w wielu jednostkach penitencjarnych ofertę programową kadry więziennej dodatkowo wzbogaca oferta podmiotów pozawięziennych pracujących ze sprawcami przemocy.

Tabela 48. Liczba programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w roku 2023

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.2. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w jednostkach penitencjarnych	liczba programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	271

3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych przez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tym przedmiocie

Na szczególną uwagę spośród obowiązków probacyjnych zasługuje obowiązek uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych. Ze względu na cele ww. oddziaływań i możliwość uzyskania poprzez ich zastosowanie pożądanych zmian w zachowaniu sprawcy, jak również dostępność programów, w jakich sprawcy przemocy mogliby uczestniczyć zarówno w warunkach wolnościowych, jak i izolacyjnych, potrzeba stosowania tego środka probacyjnego nie powinna budzić wątpliwości.

Z danych statystycznych za rok 2023 wynika, że w celu ochrony osób doznających przemocy domowej, w tym umożliwienia sprawcom przemocy domowej zmiany swojego dotychczasowego zachowania, kuratorzy sądowi złożyli do sądu 29 wniosków (2022 – 31, 2021 – 42, 2020 – 23, 2019 – 59, 2018 – 108, 2017 – 126, 2016 – 211, 2015 – 291, 2014 – 326, 2013 – 408, 2012 – 358) w sprawie nałożenia na

skazanego sprawcę przemocy domowej obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych.

Należy przy tym zauważyć, iż spośród 29 wniosków w sprawie nałożenia na skazanego sprawcę przemocy domowej obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, rozpatrzonych przez sądy w 2023 r., uwzględnionych zostało 21 wniosków⁴⁴.

Tabela 49. Liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Zespoły kuratorskiej służby sądowej
3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tej sprawie	liczba wniosków kuratorów sądowych do sądu o zastosowanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w toku postępowania wykonawczego	29

a. Działania Służby Więziennej

W więziennictwie od 2012 r. wprowadzono nowe sposoby postępowania dotyczące sprawców przemocy, przebywających w izolacji penitencjarnej, a ubiegających się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Funkcjonariusze, którzy (m.in. do wniosków o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia), sporządzają opinie o skazanych z art. 207 k.k., składają również propozycje do sądu penitencjarnego, by w sytuacji udzielenia takiego zwolnienia nałożyć obowiązek uczestniczenia w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w warunkach wolnościowych, jeżeli nie zostali oni objęci takimi oddziaływaniami w warunkach izolacji penitencjarnej. Na stronach intranetowych (dostępnych wyłącznie dla pracowników Służby Więziennej) umieszczone są aktualne wykazy podmiotów, realizujących takie programy w warunkach wolnościowych. W wyżej wymienionych opiniach wskazuje się konkretne adresy miejsc, gdzie sprawca może znaleźć dla siebie ofertę pomocy.

Nadmienić należy, iż w ramach zadań przypisanych więziennictwu w Krajowym Programie, jednym z raportowanych wskaźników jest także liczba wniosków dyrektorów jednostek penitencjarnych do sądu penitencjarnego, o nałożenie ww. obowiązku. W 2023 r., złożono 732 takich wniosków (2022 – 697, 2021 – 767, 2020 – 811, 2019 – 1038, 2018 – 1127, 2017 – 1171), z których sąd zaakceptował 61. Warto dodać, iż wskaźnik w postaci liczby wniosków obejmuje także wnioski składane dla skazanego więcej niż jeden raz, jeżeli sąd penitencjarny nie przychylił się do udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia za pierwszym razem.

Tabela 50. Liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych składanych w 2023 r. do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym

Rodzaj działania	Wskaźnik	Centralny Zarząd Służby Więziennej
------------------	----------	------------------------------------

⁴⁴ Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2023.

3.3.3. Zwiększanie udziału osób skazanych przez sąd za przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych poprzez wzrost liczby wniosków kierowanych do sądu w tej sprawie	liczba wniosków dyrektorów zakładów karnych do sądu penitencjarnego o nałożenie obowiązku uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych po odbyciu kary, w przypadku udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, jeżeli skazany nie został objęty takim programem w trakcie pobytu w zakładzie karnym	732
--	--	-----

3.3.4. Zapewnienie dostępu do programów korekcyjno-edukacyjnych w każdym powiecie przez całoroczną dostępność miejsc w realizowanych programach

W 2023 r. w 84 powiatach dostępność uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych była całoroczna. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej systematycznie zwiększa środki finansowe przeznaczone na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych.

3.3.5. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń

Jak już wspomniano powyżej, wobec sprawców przemocy domowej sąd może orzec obowiązek probacyjny w postaci uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych na podstawie art. 72 § 1 pkt 6b k.k., zarówno na etapie wyrokowania, jak i w czasie późniejszym, tj. w okresie próby.

Dotychczas gromadzono dane statystyczne dotyczące liczby wszystkich orzeczonych obowiązków korekcyjno-edukacyjnych na etapie wyrokowania, bez dodatkowego wyróżnienia liczby obowiązków orzekanych wobec sprawców przemocy w rodzinie. Dane te gromadzone są od kilku lat i na ich podstawie można ukazać trend wzrostowy zastosowania ww. środka probacyjnego. W 2023 r. sądy orzekły 536 tego rodzaju obowiązków (2022 – 571, 2021 – 627, 2020 – 521, 2019 – 666, 2018 – 824, 2017 – 795, 2016 – 1092, 2015 – 1063, 2014 – 981, 2013 – 578)⁴⁵. W zakresie odbywających karę pozbawienia wolności osadzonych sprawców przemocy w rodzinie należy wskazać wysoką liczbę osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w warunkach izolacyjnych. W 2023 r. liczba uczestników biorących udział w oddziaływaniach wobec sprawców przemocy wyraźnie wzrosła w porównaniu do 2022 r i wynosiła 6247 (2022 – 5810, 2021 – 5 015, 2020 – 4 273, 2019 – 5 049, 2018 – 4 722, 2017 – 4 103, 2016 – 5 726, 2015 – 4 995), zaś 5704 (2021– 4 493, 2020 – 3936, 2019 – 4 442, 2018 – 4 527, 2017 – 4 774, 2016 – 5 362, 2015 – 4 705) je ukończyło. Warto przypomnieć, iż w jednostkach penitencjarnych zasadniczo realizuje się programy edukacyjno-korekcyjne, które mogą trwać od 3 do 6 miesięcy. Nie bez znaczenia w tym wypadku były obowiązujące obostrzenia epidemiczne, których celem była minimalizacja ryzyka zakażenia wśród populacji osób pozbawionych wolności. Dodać należy, że w 2023 r. objęto pomocą psychologiczną także 100 skazanych, doświadczających przemocy domowej jeszcze przed osadzeniem ich w zakładach karnych. Jak wspomniano wcześniej, zwykle problem przemocy współwystępuje z innymi deficytami, które mają istotny wpływ na generowanie zachowań przestępczych. Elementy oddziaływań programowych na sprawców przestępstw z art. 207 k.k. zawarte są również w ofercie programowej skierowanej do osób uzależnionych. Liczba osadzonych obejmowanych takimi propozycjami, systematycznie wzrasta.

⁴⁵ Dane pochodzą z MS Sądy Rejonowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osadzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za 2023 rok oraz z MS Sądy Okręgowe – Polska MS-S6 Sprawozdanie w sprawie osób osadzonych w pierwszej instancji według właściwości rzeczowej za rok 2023.

Tabela 51. Liczba skazanych, uczestniczących w programach dla sprawców przemocy (oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i innych) w jednostkach podległych OISW w 2023 r.

OISW	Liczba skazanych, uczestniczących w programach dla sprawców przemocy (oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i innych) w jednostkach podległych OISW					
	Liczba osób, które przystąpiły do programów			Liczba osób, które ukończyły programy		
	RAZEM	w tym kobiet	w tym mężczyzn	RAZEM	w tym kobiet	w tym mężczyzn
Bydgoszcz	634	80	554	588	72	516
Katowice	207	45	162	172	44	128
Koszalin	512	0	512	465	0	465
Kraków	183	0	183	160	0	160
Lublin	562	0	562	494	0	494
Łódź	1290	11	1279	1207	11	1196
Olsztyn	245	6	239	218	5	213
Opole	818	0	818	735	0	735
Poznań	1310	71	1239	1237	58	1179
Rzeszów	284	0	284	249	0	249
Warszawa	202	31	171	179	31	148
RAZEM	6247	244	6003	5704	221	5483

Tabela 52. Liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wykazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.5. Monitoring orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wykonania tego typu orzeczeń	liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	6247
		kobiety	244
		mężczyźni	6003
	liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	5704
		kobiety	221
		mężczyźni	5483

Tabela 53. Liczba uczestników wybranych programów, wpisujących się w realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakładach karnych i aresztach śledczych w latach 2010–2023

Rok	Programy edukacyjno-korekcyjne skierowane do skazanych sprawców przemocy
2010	3 609
2011	4 230
2012	4 067
2013	4 138
2014	4 681
2015	4 995
2016	5 362

2017	4 774
2018	4 722
2019	5 049
2020	4 454
2021	5 015
2022	5 810
2023	6 247

Z przedstawionych informacji wynika, że liczba osadzonych obejmowanych programami, wpisujących się w realizację Krajowego Programu, systematycznie wzrasta.

3.3.6. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

W 2023 r. liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wyniosła ogółem 3 795 osób, w tym 523 kobiety; 3 272 mężczyzn. Na terenie Polski 207 podmiotów realizowało programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Szczegółowe informacje na temat programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zostały zawarte w rodzaju działań 3.3.2.

Natomiast programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie ukończyło ogółem 2 097 osób (w tym 323 kobiety; 1 774 mężczyzn).

Tabela 54. Monitoring udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w 2023 r.

Wskaźnik		Wartość wskaźnika wykazana przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	3 795
	kobiety	523
	mężczyźni	3 272
liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	ogółem	2 097
	kobiety	323
	mężczyźni	1 774

3.3.7. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie, przez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego

Jak wynika z danych statystycznych, w 2023 r. liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie, wyniosła 221 osób (w tym 20 kobiet; 201 mężczyzn).

W ramach tego zadania Centralny Zarząd Służby Więziennej dokonuje analizy liczby osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które następnie w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone, z uwagi na popełnienie czynu podobnego. Analiza danych w tym zakresie za 2023 r. przedstawia tabela poniżej.

Tabela 55. Liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone w 2023 roku z uwagi na popełnienie czynu podobnego

Rodzaj działania	Wskaźnik		Wartość wskaźnika wykazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
3.3.7. Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego	liczba osób osadzonych, poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym, które w ciągu 3 lat zostały ponownie osadzone w 2023 roku z uwagi na popełnienie czynu podobnego	ogółem	43
		kobiety	2
		mężczyźni	41

3.4. Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań

3.4.1. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest zadaniem wynikającym z Krajowego Programu. Samorządy gminne i powiatowe rozpoczęły jego realizację już w 2015 r. Takie programy w 2023 r. zostały uruchomione przez 141 podmiotów realizujących programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do programów przystąpiło ogółem 1 124 osób, w tym 247 kobiet i 877 mężczyzn. Ukończyło je ogółem 744 osób, w tym 193 kobiet i 551 mężczyzn. Programy te skierowane są do osób stosujących przemoc, u których zauważono konieczność realizacji pogłębionych działań terapeutycznych lub psychologicznych, a tym samym uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych okazało się niewystarczającą formą oddziaływań. Ponadto programy psychologiczno-terapeutyczne oprócz oddziaływań edukacyjnych obejmują również praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli.

Tabela 56. Liczba realizowanych programów psychologiczno-terapeutycznych w latach 2016–2023

Liczba realizowanych programów psychologiczno-terapeutycznych	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	142	177	203	120	143	152	132	141

3.4.2. Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Z danych statystycznych wynika, że w 2023 r. osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów psychologiczno-terapeutycznych powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie, było ogółem 54, w tym 7 kobiety i 47 mężczyzn.

3.5. Realizowanie programów wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, zmierzających do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych oddziaływaniami korekcyjno-edukacyjnymi lub psychologiczno-terapeutycznymi.

3.5.1. Opracowanie i realizacja oddziaływań edukacyjnych lub/i wspierających dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny lub psychologiczno-terapeutyczny

W 2023 roku liczba programów dla osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych w gminach wyniosła 37, w programach tych uczestniczyło 551 osób. Natomiast liczba programów dla osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych w powiatach, wyniosła 40 i uczestniczyło w nich łącznie 435 osób.

4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów, realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.1. Podnoszenie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz osób realizujących te zadania.

4.1.1. Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego.

Program szkolenia podstawowego przygotowuje policjanta (teoretycznie i praktycznie) do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, na stanowisku policjanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patroloво-interwencyjnych i oddziałów prewencji Policji.

W 2023 r. odbyło się 16 edycji szkolenia, w których łącznie uczestniczyło 3 929 funkcjonariuszy Policji;

— *kurs specjalistyczny z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (PPwR/PPWD)*

Program kursu specjalistycznego przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych związanych z koordynacją działań w ramach procedury zapobiegania przemocy w rodzinie/domowej oraz prowadzenia doskonalenia zawodowego lokalnego z tego zakresu. W 2023 r. odbyło się 9 edycji kursu, w której łącznie uczestniczyło 176 funkcjonariuszy Policji;

— *kurs specjalistyczny dla dzielnicowych (Dz)*

Kurs specjalistyczny przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych na stanowisku dzielnicowego. W 2023 r. odbyło się 11 edycji kursu, w których łącznie uczestniczyło 319 funkcjonariuszy Policji. Kształcenie zawodowe, realizowane w systemie szkolnictwa branżowego oraz w formach pozaszkolnych, o których mowa w przepisach prawa oświatowego dotyczących kształcenia ustawicznego, przebiega w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w tych zawodach.

Zgodnie z podstawami programowymi kształcenia w zawodach z branży opieki zdrowotnej (asystentka stomatologiczna, higienistka stomatologiczna, opiekun medyczny, ortoptystka, protetyk słuchu, technik dentystyczny, technik elektrokardiolog, technik masażysta, technik sterylizacji medycznej, terapeuta zajęciowy) oraz branży pomocy społecznej (opiekunka środowiskowa, opiekun w domu pomocy społecznej, opiekun osoby starszej, asystent osoby niepełnosprawnej, opiekunka dziecięca), słuchacze zdobywają wiedzę i umiejętności m.in. dotyczące podejmowania właściwych działań w przypadku podejrzenia występowania przemocy (adekwatnych do danej sytuacji).

W odniesieniu do zawodów: opiekun w domu pomocy społecznej, opiekun osoby starszej, opiekunka dziecięca, opiekunka środowiskowa i asystent osoby niepełnosprawnej, istnieje również możliwość

nabycia wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych, właściwych dla wymienionych zawodów, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

W 2023 r. Ośrodek Rozwoju Edukacji przeprowadził kolejną edycję kursu e-learningowego pn. *Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec dziecka oraz wdrożenie procedury „Niebieskie Karty” w oświacie*. Odbiorcami szkolenia była grupa specjalistów z ośrodków doskonalenia nauczycieli i z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz specjaliści szkolni. Szkolenie ukończyły 833 osoby.

Celem szkolenia było dostarczenie wiedzy z zakresu przeciwdziałania przemocy wobec dziecka w rodzinie oraz zapoznanie z obowiązkami pracowników oświaty, wynikającymi z zapisów prawnych i procedury „Niebieskie Karty”.

Szkolenie dotyczyło następujących zagadnień:

- a) problemu przemocy w rodzinie i zjawiska przemocy wobec dzieci;
- b) prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- c) reagowania na podejrzenie przemocy w rodzinie.

Dodatkowo informacje dla wszystkich zainteresowanych, dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym podejmowania działań interwencyjnych, dostępne są na stronie www.ore.edu.pl w zakładkach „Niebieskie karty w oświacie” oraz „Agresja i przemoc”. Strona została przygotowana z myślą o potrzebach dyrektorów szkół i placówek, nauczycieli, specjalistów oraz rodziców.

Na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji udostępniono:

- informacje o czynnikach ryzyka i czynnikach chroniących sprzyjających występowaniu i zapobiegającym agresji i przemocy;
- materiały dla nauczycieli, w tym scenariusze zajęć dla uczniów i rodziców, regulacje prawne dotyczące tej problematyki;
- poradnik dla pracowników oświaty na temat zjawiska przemocy w rodzinie pt. „Prawne aspekty przemocy w rodzinie”, z przykładowo wypełnionymi formularzami Niebieska Karta A i B oraz wzorami pism procesowych;
- poradnik „Przemoc w rodzinie – działania pracowników oświaty”, stanowiący kompendium na temat zjawiska przemocy, rozpoznawania jego symptomów, nawiązywania kontaktu z rodzicami, udzielania wsparcia i pomocy dziecku i rodzinie. Poradnik zawiera kwestionariusze oceny ryzyka występowania przemocy w rodzinie oraz algorytmy postępowania;
- scenariusz szkolenia pn. „Procedura »Niebieskie Karty« w oświacie”. Materiał to pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty. Do scenariusza dołączono następujące pozycje: „Przewodnik dla pracowników oświaty”; „Postępowanie w związku z wystąpieniem przemocy wobec dziecka”; „Poradnik trenera”;
- scenariusz szkolenia pn. „Kontakt z dzieckiem w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie”. Jest to pomoc dydaktyczna dla osób realizujących szkolenia dla pracowników oświaty. Do scenariusza dołączono prezentację w programie Power Point oraz „Poradnik trenera”, który zawiera:
 - ✓ podstawowe informacje dotyczące przemocy w rodzinie;
 - ✓ omówienie sytuacji ujawnienia przemocy wobec dziecka;
 - ✓ istotne aspekty rozmowy na temat bezpieczeństwa w rodzinie – zarówno z dzieckiem młodszym, jak i ze starszym;
 - ✓ praktyczne wskazówki dotyczące oceny stopnia bezpieczeństwa dziecka;
 - ✓ aspekty etyczne, związane z reagowaniem na ujawnienie przez dziecko doświadczenia bycia poddanym przemocy;
- materiał edukacyjny pn. „Ujawnienie przez dziecko wykorzystywania seksualnego pracownikowi oświaty” – scenariusz szkolenia dla pracowników oświaty. W materiale przedstawiono zagadnienie wykorzystywania seksualnego, charakterystykę postawy sprawców i ofiar. Publikacja, oprócz scenariusza dla trenera, zawiera prezentację Power Point;

- scenariusz szkolenia pn. „Dziecko niepełnosprawne oraz chore przewlekłe a przemoc w rodzinie. Rozpoznanie”. Poradnik stanowi część pierwszą kompleksowego narzędzia szkoleniowego dla osób prowadzących działania edukacyjne w zakresie problematyki rozpoznawania przemocy;
- scenariusz szkolenia pn. „Dziecko niepełnosprawne oraz chore przewlekłe a przemoc w rodzinie. Interwencja”. Druga część poradnika dotyczy interwencji w sytuacji podejrzenia lub ujawnienia przemocy domowej.

Działaniem z zakresu agresji i przemocy seksualnej wśród dzieci i młodzieży, na przykładzie wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii, przybliżeniem jego skali oraz czynników ryzyka agresji i przemocy wśród wychowanków, rozpoznawaniem problemu agresji i przemocy seksualnej, zagrożeń, konsekwencji przemocy oraz jej skutków, sposobów reagowania na sytuacje agresji i przemocy seksualnej oraz opracowywania i stosowania procedur działania i poszerzeniem wiedzy dotyczącej profilaktycznych i prewencyjnych działań szkoły w obszarze agresji i przemocy, było XXI Spotkanie informacyjno-konsultacyjne dla wizytatorów ds. specjalnych potrzeb edukacyjnych z Kuratoriów Oświaty, zorganizowane we współpracy z Państwową Komisją do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15 lat (PKDP). W spotkaniu stacjonarnym wzięło udział 33 wizytatorów. Podczas spotkania omówiono m.in. aspekty prawne ochrony dzieci przed przemocą seksualną oraz cele i założenia narzędzia do zbadania potrzeb edukacyjnych w zakresie ochrony dzieci przed wykorzystaniem seksualnym, przygotowywanego przez PKDP.

W ramach doskonalenia kadr systemu oświaty w zakresie określania problemu, poszerzania wiedzy na temat sposobów funkcjonowania uczniów doświadczających kryzysu, zaprezentowania narzędzi służących rozpoznawaniu potrzeb ucznia w sytuacji trudnej, kryzysowej, traumatycznej, zwiększania kompetencji w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych, omówienia działań wspierających na poziomie szkoły i jej roli w budowaniu strategii antykryzysowej zorganizowano szkolenia:

- „Uczeń w sytuacji kryzysowej – wspierająca rola szkoły” – wydano 37 zaświadczeń;
- „Uczeń w sytuacji kryzysowej – przyczyny, symptomy, wybrane sposoby reagowania” – wydano 77 zaświadczeń.

Zwiększenie kompetencji uczestników w zakresie rozpoznawania problemu oraz reagowania w sytuacjach kryzysowych, omówienie działań wspierających na poziomie szkoły wobec sytuacji kryzysowej uczniów oraz roli szkoły w budowaniu strategii antykryzysowej na terenie szkoły:

- „Uczeń w sytuacji kryzysowej – działania wspierające na poziomie szkoły” – wydano 81 zaświadczeń.

Ośrodek Rozwoju Edukacji także wspierał merytoryczne pracowników oświaty w zakresie skutecznego przeciwdziałania agresji i przemocy rówieśniczej, w ramach szkoleń:

- „Interwencja w sytuacji przemocy rówieśniczej. Metoda Wspólnej Sprawy wg Kena Rigbiego. Edycja VII” – przeprowadzono dwa szkolenia e-learningowe, wydano łącznie 552 zaświadczenia oraz stacjonarne warsztaty – wydano 19 zaświadczeń;
- „Trening Pewności Siebie. Program dla dzieci doświadczających przemocy rówieśniczej” – stacjonarne warsztaty, wydano 22 zaświadczenia.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Ministerstwo Zdrowia liczba zawodów, do których podstaw programowych wprowadzono treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie wynosi 2, są to:

- lekarze,
- lekarze dentyści.

Realizując powyższe działanie, prowadzono programy skierowane do:

- lekarzy (elementy: kształcenia dotyczące wyżej wymienionego celu: „4.1.1. Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki

przemocy w rodzinie do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego” w dziedzinie:

- medycyny rodzinnej,
- medycyny pracy,
- pediatrii,
- położnictwa i ginekologii,
- medycyny sądowej;
- studentów w trakcie kształcenia na kierunku:
 - lekarskim,
 - lekarsko-dentystycznym.

Dodatkowo pielęgniarki w ramach standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu pielęgniarki, określonego w załączniku 4 *rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza denty, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego* (Dz. U. z 2021 r. poz. 755), uzyskują wiedzę i umiejętności w zakresie problematyki relacji człowiek – środowisko społeczne i mechanizmów funkcjonowania człowieka w sytuacjach trudnych.

Położne w ramach standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu położnej, określonego w załączniku 5 ww. rozporządzenia, przygotowane są do rozpoznawania przemocy domowej oraz dokonywania interwencji w sytuacji kryzysu w rodzinie, jak też rozpoznawania środowiska zagrożonego problemem przemocy w rodzinie i udzielania ofiarom profesjonalnej pomocy, działań medycznych i prawnych w przypadku przemocy wobec dziewczynki i kobiet.

- 1) liczba osób odbywających kształcenie zawodowe uwzględniające treści dotyczące zapobiegania przypadkom przemocy w rodzinie, rozpoznawania ich oraz reagowania na nie

W związku z faktem, że standard kształcenia zawiera treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy domowej, lecz nie określono, na którym roku w danej uczelni są one realizowane, poniższe zestawienie prezentuje liczby studentów kierunku lekarskiego i lekarsko-dentystycznego.

Tabela 57. Liczba studentów kierunku lekarskiego – stan na 31.12.2023 r.

kierunek lekarski	Jednolite studia magisterskie prowadzone w formie stacjonarnej i niestacjonarnej w języku polskim						Jednolite studia magisterskie prowadzone w formie stacjonarnej/niestacjonarnej w języku innym niż język polski					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
rok studiów												
suma	7 981	6 278	5 702	5 445	5 223	4 768	1 213	1 173	1 054	1 047	1 061	1 156

Tabela 58. Liczba studentów kierunku lekarsko-dentystycznego – stan na 31.12.2023 r.

kierunek lekarsko- dentystyczny	Jednolite studia magisterskie prowadzone w formie stacjonarnej i niestacjonarnej w języku polskim					Jednolite studia magisterskie prowadzone w formie stacjonarnej/niestacjonarnej w języku innym niż język polski				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
rok studiów										
suma	1 041	919	970	961	960	166	156	135	131	196

W związku z faktem, że lekarz przystępujący do szkolenia specjalizacyjnego w każdej dziedzinie medycyny nabywa w ramach szkolenia z orzecznictwa lekarskiego wiedzę na temat systemu zabezpieczenia społecznego w razie choroby i jej następstw, w tym realizowanego w ramach systemu wspierania osób z niepełnosprawnościami, należy także wskazać liczbę lekarzy w trakcie szkolenia specjalizacyjnego, która na dzień 31.12.2023 wynosiła: 28 245 lekarzy i lekarzy dentystów.

- 2) liczba przeprowadzonych szkoleń zawodowych obejmujących treści dotyczące zapobiegania przemocy w rodzinie, rozpoznawania jej oraz reagowania na nią

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 maja 2023 r. w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentystów (Dz.U. z 2023 r. poz. 975) liczba specjalizacji lekarskich w Polsce wynosi: 77, zaś liczba specjalizacji lekarsko-dentystycznych wynosi 9.

- 3) liczba uczestników szkoleń

Pielęgniarki i położne mają możliwość aktualizowania swojej wiedzy i umiejętności zawodowych w tym zakresie w ramach różnych rodzajów kształcenia podyplomowego. Poniżej przedstawiamy liczbę osób, które w 2023 r. ukończyły kurs/specjalizację, obejmującą wyżej wspomniane zagadnienia:

- szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego dla pielęgniarek – 880 osób,
- szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego dla położnych – 369 osób,
- szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie pielęgniarstwa ginekologiczno-położniczego dla położnych – 1 494 osób,
- kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego dla pielęgniarek – 439 osób,
- kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego dla położnych – 23 osoby,
- kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa środowiska nauczania i wychowania dla pielęgniarek – 78 osób.

Ponadto, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 991), absolwent szkoły policealnej kształcącej w takich zawodach, jak: asystentka stomatologiczna, higienistka stomatologiczna, opiekun medyczny, ortoptystka, protetyk słuchu, technik dentystyczny, technik elektroradiolog, technik masażysta, technik sterylizacji medycznej, będzie posiadał wiedzę i umiejętności, dotyczące przestrzegania zasad postępowania w przypadku podejrzenia występowania przemocy, a absolwent szkoły policealnej kształcącej w zawodzie terapeuty zajęciowy – wiedzę i umiejętności dotyczące określania symptomów występowania przemocy wobec podopiecznego.

W poniżej tabeli zostały przedstawione dane statystyczne uzyskane z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, dotyczące liczby osób, które zdały egzamin zawodowy w ww. zawodach po ukończeniu kształcenia w systemie oświaty w 2023 r.

Tabela 59. Liczba osób, które zdały egzamin zawodowy po ukończeniu kształcenia w systemie oświaty w 2023 r. Dane uzyskane z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (stan na dzień 1 stycznia 2024 r.).

Zawody medyczne	Liczba osób
asystentka stomatologiczna	2 972
technik elektroradiolog	691
higienistka stomatologiczna	2 641
opiekun medyczny	7 947
ortoptystka	91
protetyk słuchu	168

technik dentystyczny	452
technik masażysta	3 898
technik sterylizacji medycznej	5 023
terapeuta zajęciowy	2 197

Tabela 60. Wskaźniki przedstawione przez szkolnictwo artystyczne, dane za 2023 r.

Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Opis
Liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści tematycznych do programów kształcenia zawodowego	126	Decyzje o realizacji treści antyprzemocowych w programach wychowawczych i szkolnych, programach profilaktyki podejmowali dyrektorzy szkół, rady pedagogiczne, rady rodziców w 124 szkołach artystycznych i bursach
Liczba zrealizowanych działań antyprzemocowych w ramach szkolnych programów profilaktyki (załącznik 1)	5 495	Działania profilaktyczne, dotyczące rozpoznawania i zapobiegania przemocy w rodzinie, realizowane były w ramach strategii informacyjnych, edukacyjnych, alternatywnych i interwencyjnych przez psychologów i pedagogów szkolnych
Liczba osób objętych treściami programowymi	12 159	Nauczyciele szkół artystycznych, uczniowie i ich rodzice objęci działaniami profilaktycznymi i poradnianymi

Tabela 61. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania przypadkom przemocy w rodzinie, rozpoznawania ich i reagowania na nie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja w roku 2023

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez
		MKiDN
4.1.1. Wprowadzenie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego i ich realizacja	liczba podjętych decyzji dotyczących wprowadzenia treści dot. zapobiegania, rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do programów kształcenia zawodowego	126
	liczba realizowanych programów - Lekcje artystycznego przedmiotu głównego, obowiązkowe zajęcia artystyczne, lekcje wychowawcze, pogadanki, interaktywne wykłady, projekty, debaty, szkolenia, zebrania rady pedagogicznej i in. - Warsztaty psychologiczne, treningi umiejętności psychospołecznych lub inne	5 495

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez
		MKiDN
	formy uwzględniające wykorzystanie aktywizujących metod pracy i in. • Programy ogólnopolskie, akcje charytatywne, kampanie społeczne, wolontariat, pikniki edukacyjne, happeningi, akcje ogólnoszkolne – festyny, turnieje, pikniki, konkursy tematyczne i in. • Musicales profilaktyczne, spektakle teatrów profilaktycznych, koncerty instrumentalno-wokalne poświęcone tej problematyce, tematyczne popisy w ramach klasy/sekcji, instalacje artystyczne, wystawy i in. • Filmy edukacyjne, komiksy, kalendarze, broszury, ulotki, plakaty, gazetki tematyczne. tworzenie wydarzeń na Facebooku, info na stronie internetowej szkoły i in. • Zebrania z rodzicami, warsztaty dla rodziców • Konsultacje, porady, spotkania terapeutyczne, rozmowy wspierające, mediacje, spotkania interdyscyplinarnej grupy roboczej, uruchomienie procedury Niebieskie Karty, kontakty z sądami rodzinnymi i in. • Formy zadań diagnostycznych – obserwacja, wywiad kwestionariuszowy/focusowy, standaryzowane testy psychologiczne/pedagogiczne, kwestionariusze ankiet-sondaż diagnostyczny klasowy/ogólnoszkolny, skrzynki zaufania, tzw. „Skrzynki korczakowskie”, Szkolny Klub Psychologa, badanie dokumentów szkolnych (ewaluacja zewnętrzna/wewnętrzna, protokoły rad pedagogicznych/kontroli, analiza dzienników i in).	
	liczba osób objętych treściami programowymi	12 159

Jak wynika z powyższego zestawienia, w 126 ogólnokształcących szkołach artystycznych zrealizowano 5 495 zadań odnoszących się do przeciwdziałania przemocy domowej, o zróżnicowanej treści i formie, w których udział wzięło łącznie 12 159 osób (uczniów, nauczycieli, rodziców).

W wyniku analizy ilościowej ustalono, iż w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 roku w szkolnictwie artystycznym wdrożono 42 procedury „Niebieskie Karty” w 41 szkołach (27 muzycznych, 13 plastycznych i 1 baletowej), w których objęto pomocą psychologiczno-pedagogiczną łącznie 65 uczniów.

W 126 ogólnokształcących szkołach artystycznych przeprowadzono działania wpisujące się w następujące formy: edukacyjna, artystyczna, psychologiczna, ogólnoszkolna/ogólnopolska, informacyjna. Ogółem zrealizowano 5 495 zadań o zróżnicowanej treści i formie, w których udział wzięło 12 159 uczestników – uczniów, ich rodziców i nauczycieli. Działania te realizowane były przez nauczycieli przedmiotów artystycznych i ogólnokształcących, wychowawców, psychologów i pedagogów szkolnictwa artystycznego oraz edukatorów zewnętrznych. Specjaliści szkolni w głównej mierze odpowiadali za przeprowadzenie form psychologicznych oraz wspólnie z nauczycielami za realizację form edukacyjnych, informacyjnych i ogólnoszkolnych. Natomiast za formy artystyczne odpowiadali przede wszystkim nauczyciele przedmiotów artystycznych – muzycznych i plastycznych, którzy współdziałali również z psychologami i pedagogami szkolnymi. Upowszechnianie treści dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie odbywa się głównie poprzez stronę szkoły, Facebook oraz dzienniki elektroniczne.

Szczegółowy wykaz zrealizowanych zajęć oraz wskaźników liczbowych zamieszczono w poniżej tabeli.

Tabela 62. Wykaz zrealizowanych zajęć oraz wskaźników w 2023 r.

Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe realizowane treści
Formy edukacyjne <i>wykład, pogadanka, debata, projekt, szkolenie)</i>	2 294	W stosunku do uczniów: Jak reagować jako świadek i jako ofiara – pogadanka/instruktaż Przemoc dotyka każdego z nas – gazetka Procedura „Niebieskie Karty” – zajęcia warsztatowe i film edukacyjny Prawa człowieka i prawa dziecka – Klasowy kodeks przeciwko przemocy Program MOPS – Bezpieczny Parasol Rodzaje przemocy, jak radzić sobie w trudnych sytuacjach i gdzie szukamy pomocy? – prelekcja Przemoc fizyczna i psychiczna w środowisku pozaszkolnym – pogadanka Rodzina – konflikty i ich rozwiązywanie – lekcja wychowawcza Przeciwdziałanie przemocy i agresji Portal Gov.pl – pogadanka, burza mózgów „Nie zgadzamy się na przemoc wobec dzieci” – projekcja spotu wizerunkowego Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę W stosunku do nauczycieli: Prawo rodzinne w kontekście realizacji obowiązków nauczyciela Procedury „Niebieskie Karty” – omówienie podczas Rady Pedagogicznej i Zespołu Wychowawczego Jak reagować, gdy dziecko zgłasza przemoc? Jak rozmawiać z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie? – szkolenie Udział wybranych nauczycieli w szkoleniach: „Odpowiedzialność nieletnich, przemoc rówieśnicza, przemoc, cyberprzemoc oraz inne zagrożenia – reagowanie w sytuacjach trudnych” Współpraca szkoły z Policją – podejmowanie skutecznej interwencji w placówkach oświatowych Seminarium „Pomoc osobom poszkodowanym przestępstwem oraz ochrona ofiar przestępczości domowej” Webinar – „Przyczyny zachowań opozycyjno-buntowniczych”

		Konferencja – „Zachowania samobójcze dzieci i młodzieży, przyczyny zapobieganie i profilaktyka”; Kampania Białej Wstążki pod hasłem „Twoja bierność wspiera przemoc”. Kampania 19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży W stosunku do rodziców: Obowiązki i prawa wynikające ze sprawowania władzy rodzicielskiej Policja a interwencja dotycząca „Niebieskiej Karty” Rola dzielnicowego w podejmowaniu działań Gdzie zgłosić przemoc? – pedagogizacja rodziców Prowadzenie poradnictwa służącego wzmacnianiu właściwych metod opiekuńczo-wychowawczych stosowanych przez rodziców Wzmacnianie umiejętności rodzicielskich – skuteczne rozwiązywanie problemów wychowawczych i budowanie zdrowych granic Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie – wykład: Wychowanie bez karania
Formy ogólnoszkolne program, projekt ogólnopolski, kampania społeczna, akcja charytatywna, wolontariat, piknik, festyn, turniej, konkurs edukacyjny itp.	387	Akcje wolontariackie w Domu Opieki Społecznej Kampania Białych Serc. Europejski solidarny protest przeciwko przemocy Udział w Festiwalu „Pełnia Życia” (Centrum Marka Edelmana) Miejska gra terenowa – Zostań superbohaterem – reaguj na przemoc Projekt Bezpieczny Parasol – bezpośrednie zapoznanie uczniów z instytucjami pomocowymi Kampania społeczna – Nie bij mnie mamo! „19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży” „Maraton listów” Amnesty International Ogólnopolska akcja „Nie bij mnie, kochaj mnie”. Ogólnopolska kampania społeczna – Rozmawiaj, reaguj PROJEKT SOCJALNY „EDUKACYJNY CZERWIEC – NIE JESTEŚ SAM” – RZESZÓW PRZECIWKO PRZEMOCY – kampania społeczna Policji Udział całej społeczności szkolnej w WAMA Film Festiwal, w projekcji filmów: „Silent Twins”, A. Smoczyńskiej oraz „Chleb i Sól” D. Kocura oraz w spotkaniach z reżyserami Szósta Edycja Konkursu Wiedzy Psychologicznej Uniwersytetu Wrocławskiego – konkurs „Stop agresji i przemocy” Udział w akcji „Miś – nie bij mnie, kochaj mnie”, przemarsz ulicami miasta celem zwrócenia uwagi na problem przemocy wobec dzieci
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści
Formy artystyczne (musical/teatr profilaktyczny, tematyczny koncert/spektakl profilaktyczny, instalacja artystyczna/happening, wernisaż, wystawa itp.)	416	Plakat uczniów „Dlaczego nie słyszymy głosu dzieci z niesprawnościami, skrzywdzonymi seksualnie?” – prezentowany na debacie naukowej w 18.11.2023 w czasie Europejskiego Dnia Ochrony Dzieci przed Wykorzystywaniem Seksualnym i Niegodziwym Traktowaniem w Celach Seksualnych „Bezpieczny Internet w komiksie” Zajęcia profilaktyczne „Rymujemy nie hejtujemy” – układanie rymowanek do znanych linii melodycznych – warsztaty muzyczne

		„Muzyka jak forma terapii” – wyjście do placówki opiekuńczo-wychowawczej „Stop przemocy” – konkurs na znak graficzny i plakat Koncert „Rodzinne muzykowanie” Prawa dziecka – wystawa prac plastycznych „Muzyka łągodzi obyczaje” – popisy sekcyjne Muzyka łączy ludzi – rodzinie i bezpiecznie (popisy klasowe) Wystawa prac wychowanków pt. „Stop przemocy w rodzinie” Koncert na rzecz przeciwdziałania przemocy wśród kobiet „Co zamiast przemocy” – happening profilaktyczny, Happening profilaktyczny „Grudziądzki dialog profilaktyczny” Piknik Olsztyn Street Art Garden organizowany przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Rodzinie im. ks. Juliana Żołnierkiewicza ARKA – współtworzenie wielkoformatowej pracy Zbiorowe malowanie obrazu, z wykorzystaniem technik street-artu podczas działań plenerowych w łęgajtach, organizowanych przez Federację FOSA Plener malarsko-rzeźbiarski (stacjonarny) „Portret Rodzinny” Wystawa prac plastycznych „Stop agresji i przemocy”. Koncert solidarnościowy z doznającymi agresji – koncert muzyki ukraińskiej „Od serca do serca”
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści
Formy psychologiczne warsztaty/szkolenia psychologiczne, treningi umiejętności psychospołecznych itp.	1 358	W stosunku do uczniów: Trenujemy kroki kontroli złości – warsztaty Trening umiejętności psychospołecznych – jak wyciszać zachowania agresywne Radzenie sobie z uczuciami i emocjami – rozpoznawanie emocji i odpowiednie ich wyrażanie – warsztaty Asertywne rozwiązywanie konfliktów, Mówienie NIE – odmawianie oraz akceptowanie czyjegoś NIE – warsztaty Porozumienie bez przemocy – trenowanie komunikowania się w duchu zrozumienia, empatii i jasnych komunikatów Prośzenie o pomoc i pomaganie innym – warsztaty Rozmowy z psychologiem i pedagogiem szkolnym na temat relacji w rodzinie; Rysunek rodziny – projekcyjne narzędzie psychologiczne do diagnozy przemocy w rodzinie „Bezpieczna rodzina” – warsztaty Program profilaktyczny ARS – jak dbać o miłość Zajęcia z programu Spójrz Inaczej – „Radzenie sobie w sytuacjach trudnych”, „Rozumienie i właściwe wyrażanie uczuć pojawiających się w sytuacjach trudnych”, „Przyjaźń w życiu człowieka”, „Relacje interpersonalne”, „Relacje w grupie rówieśniczej” „Kto się ze mną pobawi” W stosunku do nauczycieli: Radzenie sobie z trudnymi zachowaniami uczniów Uważność nauczyciela w kontekście agresji rówieśniczej oraz przemocy w rodzinie Rozmowy indywidualne z wychowawcami – jak rozpoznać ofiarę przemocy w rodzinie Pierwsza pomoc emocjonalna w kryzysie – szkolenie z psychologiem Specyfika pracy z trudnymi rodzicami – profilaktyka kryzysów, radzenie sobie z brakiem zrozumienia, oporem i agresją, Jak reagować w sytuacji dostrzeżenia problemów rodzinnych dziecka. Jak rozmawiać z dzieckiem, które zgłasza zachowania przemocowe w rodzinie. Rozpoznawanie symptomów

		doświadczania przemocy domowej przez dziecko. Rola procedury Niebieskiej Karty – szkolenia Porozumienie bez przemocy – szkolenie dla nauczycieli Szkolenie Rady Pedagogicznej „Mobbing, nękanie, dyskryminacja i inne formy nieprawidłowych zachowań interpersonalnych” Udział w szkoleniu „Wczesne wykrywanie syndromu dziecka krzywdzonego. Dziecko jako ofiara przemocy – diagnoza i formy pomocy” Zapoznanie z wiedzą dotyczącą obowiązków pracowników oświaty wynikających z zapisów prawnych i procedury „Niebieskie Karty” Projekt „KROK w LEPSZE ŻYCIE” – współpraca z Terenowym Komitetem Ochrony Praw Dziecka Webinary na temat NVC (Porozumienia bez Przemocy) w relacji uczeń – nauczyciel W stosunku do rodziców: Prawa dziecka w sytuacjach kryzysu w rodzinie „Pozytywne wzmocnienia w procesie wychowawczym”, „Asertywne rozwiązywanie konfliktów”, „Porozumienie bez przemocy” - trenowanie komunikowania się w duchu porozumienia, empatii i jasnych komunikatów Konsultacje indywidualne z psychologiem, pedagogiem dla rodziców – udzielanie porad, wskazówek; trening umiejętności wychowawczych; jak zrozumieć własne dziecko; problemy wieku dorastania; instytucje pomocowe w sytuacjach kryzysowych Konsultacje dotyczące wsparcia socjalnego i bytowego w sytuacjach kryzysowych Udział rodziców w cyklu warsztatów realizowanych w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej „Wychowanie bez porażek” Pogadanki na temat „Przemocy w rodzinie”, „Stylów rodzicielskich” Spotkania z rodzicami uczniów sprawiających trudności szkolne Wsparcie psychologiczne rodzica objętego „Niebieską Kartą” Trening Umiejętności Rodzicielskich – Fundacja MAM – cykl spotkań Udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej Warsztaty w ramach projektu „Zdrowie w (mojej) głowie”: „Jak rozumieć się w rodzinie”, poszerzające świadomość potencjalnych zagrożeń i rozwijające kompetencje rodzicielskie w zakresie komunikacji i radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, Pedagogizacja rodziców – „Agresja i jej formy”
Forma zadania	Liczba zadań	Przykładowe treści
Formy informacyjne broszura, ulotka, film edukacyjny, plakat, komiks edukacyjny, kalendarz, gazetka tematyczna	1 040	Profilaktyka – baza teleadresowa instytucji pomagających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie Projekt Bezpieczny Parasol – bezpośrednie zapoznanie uczniów z instytucjami pomocowymi, materiały edukacyjne Gdzie zgłosić przemoc? Gdzie szukać pomocy w sytuacji doświadczania przemocy – materiały informacyjne Konsekwencje prawne stosowania przemocy wobec dzieci Gazetka tematyczna „Instytucje pomocowe”, broszura „Gdzie szukać pomocy?”

		Czym jest „Niebieska Karta”? – broszura, ulotki Schemat przebiegu procedury Niebieskiej Karty z Sanepidu i Policji, Rozpowszechnianie informacji dotyczących procedury Niebieskiej Karty (kontakt poprzez dziennik elektroniczny) Przemoc dotyka każdego z nas – gazetka „Uwierz w rodzinę” – gazetka tematyczna „Międzynarodowy Dzień Tolerancji” – plakat „Dzień Praw Człowieka” – gazetka tematyczna „Jak być dla siebie lepszym” – gazetka Udostępnianie ulotek, przykładowa tematyka: „To jest czas na zmianę”, „Przemoc to niemoc”, „Przyjmij pomocną dłoń” Udostępnianie broszur informacyjno-edukacyjnych typu: „Stop przemocy w rodzinie”, „Przemoc w rodzinie – problem do rozwiązania”, „Bezpieczni od przemocy domowej” Film edukacyjny: „Jak pokonać złość?” Procedury interwencji w przypadku krzywdzenia dzieci (Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę) – plakat Apel Twojego Dziecka (Fundacja Dzieci Niczyje) – plakat Uwaga dziecko! Realizacja procedury „Niebieskie Karty” w sytuacji przemocy w rodzinie wobec dziecka (Fundacja DDS) – broszura Informacje na stronie szkoły, informacja o dostępności Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Broszura edukacyjna ORE – „Przemoc w rodzinie – działania pracowników oświaty”
Ogółem	5495	

Tabela 63. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form edukacyjnych w 2023 r.

Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form edukacyjnych		
Lp.	Specjalista	Liczba
1.	Nauczyciel	83
2.	nauczyciel-wychowawca bursy	20
3.	specjalista szkolny (psycholog, pedagog, lekarz)	101
4.	specjalista pozaszkolny	36
5.	policjant (strażnik miejski)	40
6.	inny specjalista	24

Tabela 64. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form artystycznych w 2023 r.

Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form artystycznych		
Lp.	Specjalista	Liczba
1.	nauczyciel przedmiotów artystycznych	59
2.	specjalista szkolny (psycholog, pedagog, lekarz)	34

3.	specjalista pozaszkolny	3
4.	policjant (strażnik miejski)	0
5.	nauczyciel-wychowawca bursy	9
6.	inny specjalista	18

Tabela 65. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form psychologicznych w 2023 r.

Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form psychologicznych		
Lp.	Specjalista	Liczba
1.	Specjalista szkolny (psycholog, pedagog)	104
2.	Specjalista pozaszkolny	32
3.	Pracownik socjalny	6
4.	Policjant (strażnik miejski)	19
5.	Inny specjalista	15

Tabela 66. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form ogólnoszkolnych/ogólnopolskich w 2023 r.

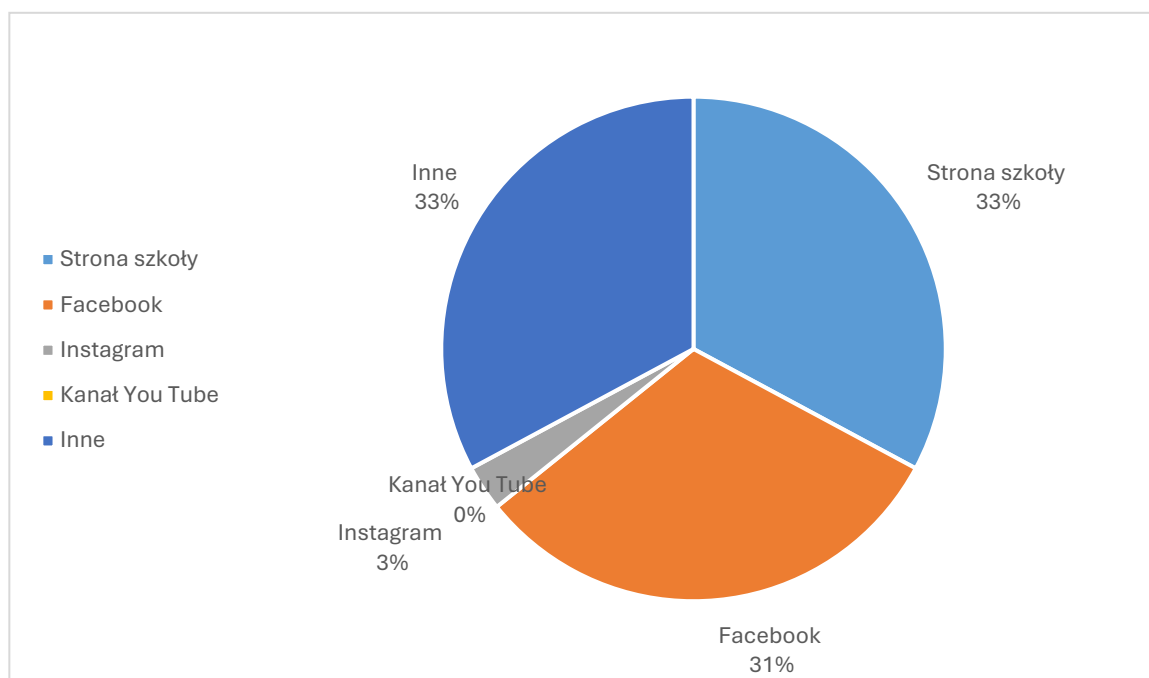
Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form ogólnoszkolnych/ogólnopolskich		
Lp.	Specjalista	Liczba
1.	nauczyciel	61
2.	nauczyciel-wychowawca bursy	10
3.	specjalista szkolny (psycholog, pedagog)	48
4.	specjalista pozaszkolny	8
5.	pracownik socjalny	1
6.	policjant (strażnik miejski)	5
7.	inny specjalista	10

Tabela 67. Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form informacyjnych w 2023 r.

Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie form informacyjnych		
Lp.	Specjalista	Liczba

1.	nauczyciel	64
2.	nauczyciel-wychowawca bursy	21
3.	specjalista szkolny (psycholog, pedagog)	92
4.	specjalista pozaszkolny	8
5.	pracownik socjalny	4
6.	policjant (strażnik miejski)	16
7.	inny specjalista	7

Wykres 7. Kanały informacyjne

Realizacja Krajowego Programu należała do ustawowych zadań Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr wymiaru sprawiedliwości z zagadnień objętych tematyką sprawozdania. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, w ramach właściwości, w roku 2023, zrealizowała następujące zadania szkoleniowe dotyczące problematyki przeciwdziałania przemocy domowej.

Szkolenie wstępne aplikantów aplikacji sędziowskiej i aplikacji sędziowskiej uzupełniającej oraz aplikantów aplikacji prokuratorskiej i aplikacji prokuratorskiej uzupełniającej:

1) aplikacja sędziowska:

- w ramach zajęć dla XIV rocznika aplikacji sędziowskiej (AS)

- Zajęcia typu G: Prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, przeciwko rodzinie i opiece (4 zjazd XIV rocznika AS) – przeszkolono 170 aplikantów;
- Zajęcia typu G: Prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności (6 zjazd XIV rocznika AS) – przeszkolono 170 aplikantów;

2) aplikacja uzupełniająca sędziowska:

- w ramach zajęć dla III i IV rocznika aplikacji uzupełniającej sędziowskiej (AUS)

- a) Zajęcia typu G: Prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, przeciwko rodzinie i opiece. przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, czci i nietykalności cielesnej, rodzinie i opiece (5 zjazd IV rocznika AUS) – przeszkolono 51 aplikantów;
- b) Zajęcia typu G: Prawo karne materialne – przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności (7 zjazd IV rocznika AUS) – przeszkolono 51 aplikantów;
- c) Zajęcia typu G: Zagadnienia prawa rodzinnego i opiekuńczego – władza rodzicielska, piecza zastępcza, zarząd majątkiem dziecka, rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, sprawy o odebranie dziecka, uregulowanie i wykonywanie kontaktów z dzieckiem, przysposobienie, opieka i kuratela, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, sprawy rozpoznawane na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego i ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (23 zjazd III rocznika AUS) – przeszkolono 52 aplikantów.

3) Aplikacja prokuratorska:

- w ramach zajęć dla XII i XIII i XIV rocznika aplikacji prokuratorskiej (AP):

- a) przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece oraz wybrane zagadnienia ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.
- b) przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (11 zjazd XIII rocznika AP) – przeszkolono 69 aplikantów;
- c) prawa ofiary przestępstwa, które obejmują zagadnienia kompensaty państwowej, jak również najważniejsze uprawnienia pokrzywdzonego, w tym wynikające z aktów prawa międzynarodowego (4 zjazd XIV rocznika AP) – przeszkolono 69 aplikantów;
- d) opieka nad małoletnim. Kuratela i jej rodzaje. Odebranie osoby pozostającej pod opieką. Postępowanie wykonawcze w sprawach opiekuńczych. Postępowania niesporne z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli, zwłaszcza w sprawie zarządzeń opiekuńczych, pieczy zastępczej i odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa rodzinnego. Zagadnienia postępowania toczącego się w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (22 zjazd XII rocznika AP) – przeszkolono 82 aplikantów;

4) Aplikacja uzupełniająca prokuratorska:

- w ramach zajęć dla III i IV rocznika aplikacji uzupełniającej prokuratorskiej (AUP)

- a) Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece oraz wybrane zagadnienia ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (12 zjazd III rocznika AUP) – przeszkolono 46 aplikantów;
- b) Prawa ofiary przestępstwa, które obejmują zagadnienia kompensaty państwowej, jak również najważniejsze uprawnienia pokrzywdzonego, w tym wynikające z aktów prawa międzynarodowego (4 zjazd IV rocznika AUP – przeszkolono 46 aplikantów;
- c) Opieka nad małoletnim. Kuratela i jej rodzaje. Odebranie osoby pozostającej pod opieką. Postępowanie wykonawcze w sprawach opiekuńczych. Postępowania niesporne z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli, zwłaszcza w sprawie zarządzeń opiekuńczych, pieczy zastępczej i odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa rodzinnego. Zagadnienia postępowania toczącego się w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (22 zjazd III rocznika AUP) – przeszkolono 46 aplikantów.

Tabela 68. Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania przemocy w rodzinie, rozpoznawania jej oraz reagowania na jej przypadki do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego w roku 2023

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez	
		Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury	sądy okręgowe (w zakresie aplikantów kuratorskich)
4.1.1. Wprowadzanie i realizowanie treści dotyczących zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie do podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz programów doskonalenia zawodowego	liczba programów doskonalenia zawodowego, do których wprowadzono treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie	10 łącznie, w tym: 2 – szkolenie wstępne aplikantów (aplikanci aplikacji sędziowskiej i uzupełniającej sędziowskiej oraz aplikacji prokuratorskiej i uzupełniającej prokuratorskiej); 8 – szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości (sędziowie, asesory sądowi, referendarze sądowi, asystenci sędziów, prokuratorzy, asesory prokuratury, asystenci prokuratora, zawodowi kuratorzy sądowi).	109
	liczba realizowanych programów	16 łącznie, w tym: 4 – szkolenie wstępne aplikantów (program aplikacji sędziowskiej, aplikacji uzupełniającej sędziowskiej, aplikacji prokuratorskiej, aplikacji uzupełniającej prokuratorskiej); 12 – programy poszczególnych szkoleń ustawicznych i innych, w tym w ramach współpracy z UNICEF i współpracy międzynarodowej.	78
	liczba osób odbywających kształcenie zawodowe uwzględniające treści dotyczące zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na przypadki przemocy w rodzinie	585 aplikantów aplikacji sędziowskiej i uzupełniającej sędziowskiej, aplikantów aplikacji prokuratorskiej i uzupełniającej prokuratorskiej (170 aplikantów IX rocznika AS, 51 aplikantów IV rocznika	221

		AUS, 52 aplikantów III rocznika AUS, 69 aplikantów XIII rocznika AP, 69 aplikantów XIV rocznika AP, 82 aplikantów XII rocznika AP, 46 aplikantów III rocznika AUP, 46 aplikantów IV rocznika AUP); 1177 osób przeszkolonych w ramach szkoleń ustawicznych i innych).	
--	--	---	--

4.2. Wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

4.2.1. Opracowywanie i wydawanie wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (art. 8a ustawy)

W 2023 roku w postępowaniach karnych stosowane były wytyczne Prokuratora Generalnego wydane w dniu 6 grudnia 2022 roku nr 1/2022.

4.2.2. Opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy)

W 2023 roku opracowano 42 materiały instruktażowe, zalecenia i procedury postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania.

4.2.3. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy między służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdym województwie, poprzez:

- tworzenie, prowadzenie i aktualizację bazy danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie poszczególnych służb na poziomie województwa oraz umieszczenie jej na stronach internetowych sądów;
- nawiązanie współpracy pomiędzy takimi osobami w celu wypracowania wspólnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- przeprowadzanie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb

W 2023 roku wszystkie komendy wojewódzkie/Komenda Stołeczna Policji oraz Komenda Główna Policji na swoich stronach internetowych umieściły bazę danych osób nadzorujących i koordynujących działanie służb na terenie danego województwa.

Realizacja działania 4.3.2. przez Ministerstwo Zdrowia odbywało się poprzez:

- a) Szkolenie dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych ds. przeciwdziałania przemocy domowej

W dniach 9–10.10.2023 r. i 8–9.11.2023 r. przeprowadzono dwie edycje szkolenia on-line dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych ds. przeciwdziałania przemocy domowej. Szkolenie trwało 12 godzin dydaktycznych i składało się z dwóch modułów: „Ochrona osób

doznających przemocy domowej w świetle obowiązującego prawa z uwzględnieniem perspektywy psychologicznej” oraz „Oddziaływania na osoby stosujące przemoc domową w świetle uwarunkowań prawno-karnych oraz z uwzględnieniem perspektywy psychologicznej”. Wzięło w nim udział prawie 200 osób. Szkolenie prowadzili specjaliści z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej.

b) Szkolenie dla osób pracujących z członkami rodzin z problemem uzależnień i przemocy

W dniach 19–20.09.2023 r. odbyło się 12-godzinne szkolenie online dla osób pracujących z dziećmi z rodzin z problemem uzależnień i przemocy domowej. W szkoleniu wzięło udział prawie 80 osób. Podczas szkolenia uczestnicy wysłuchali wykładów pt.: „Rodzina z problemem uzależnień ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci w rodzinie”, „Przemoc domowa – charakterystyka zjawiska”, „Dziecko krzywdzone – konsekwencje doznawania przemocy domowej”, „Jak pracować z dzieckiem i jego rodzicami, gdy podejrzewamy, że dziecko jest krzywdzone?”, „Zasady interwencji i pomocy w sytuacji podejrzenia przemocy wobec dziecka” oraz „Ochrona prawna i interwencja w sytuacji krzywdzenia dziecka i współpraca z sądem rodzinnym i organami ścigania”. Szkolenie prowadzili certyfikowani specjaliści w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

c) Konferencja naukowa

W dniach 15–17.11.2023 r. w Warszawie odbyła się III konferencja naukowa z cyklu „Przemoc domowa – perspektywa psychologiczna, społeczna i prawna”. W czasie konferencji 28 przedstawicieli różnych uczelni i ośrodków akademickich, jak również Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, prezentowało najnowsze badania dotyczące różnych aspektów problematyki przemocy domowej. Celem konferencji był m.in. poznanie projektów badawczych dotyczących zjawiska przemocy domowej realizowanych w Polsce, zwłaszcza przez ośrodki akademickie, wymiana doświadczeń między osobami zawodowo zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy domowej, a także integracja środowisk akademickich i praktyków działających w tym obszarze. Nad programem konferencji pracowali eksperci, specjalizujący się w zagadnieniach dotyczących problematyki przemocy domowej, którzy zostali członkami Rady programowej konferencji. W omawianym okresie odbyły się dwa posiedzenia Rady programowej. We wrześniu br. do ponad 100 uczelni/institutów/wydziałów o profilu humanistycznym zostało wysłane pismo z zaproszeniem do zgłaszania abstraktów i uczestnictwa w konferencji.

W IV kwartale 2023 r. kontynuowano przygotowania do konferencji: odbyło się kolejne posiedzenie członków Rady Programowej, podczas którego dokonano analizy złożonych abstraktów wystąpień, opracowano ostateczną wersję programu konferencji, wystąpiono do Rektora Uniwersytetu SWPS o objęcie patronatem konferencji, przygotowano materiały konferencyjne dla uczestników. W czasie konferencji 28 przedstawicieli różnych uczelni i ośrodków akademickich prezentowało najnowsze badania dotyczące różnych aspektów problematyki przemocy domowej. W konferencji wzięło udział 98 osób.

d) Narada dla osób odpowiedzialnych na szczeblu województw za koordynację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej

Narada odbyła się w dniach 4–5.12.2023 r. i została zorganizowana przez Studio Profilaktyki Społecznej Adam Rynkiewicz z Krakowa. Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom odpowiedzialne było za przygotowanie bazy teleadresowej przedstawicieli realizujących zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej na szczeblu województw, opracowanie programu narady oraz poprowadzenie spotkania.

W naradzie wzięło udział 55 osób realizujących zadania na szczeblu województw w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Narada miała na celu przede wszystkim zaprezentowanie przedstawicielom województw zmian i obszarów problemowych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w związku z wejściem w życie nowych przepisów do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz aktów wykonawczych.

W naradzie w roli prelegentów wzięli udział między innymi przedstawiciele Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Komendy Głównej Policji. Podczas narady odbyły się

wykłady, panele dyskusyjne, warsztaty dotyczące zmian w prawie w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

Od 2011 roku, Ministerstwo Sprawiedliwości we współpracy z Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej, Komendą Główną Policji oraz Prokuraturą Generalną, opracowuje Bazę danych osób nadzorujących lub koordynujących w Urzędach Wojewódzkich, Sądach Okręgowych, Jednostkach Penitencjarnych, Komendach Wojewódzkich Policji, Prokuraturach Apelacyjnych oraz Kuratoriach Oświaty pracę służb wykonujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ośrodków świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, placówek specjalistycznego poradnictwa oraz placówek zapewniających miejsca noclegowe.

Baza danych przeznaczona jest dla instytucji państwowych i samorządowych, w tym m.in. kuratorów sądowych, policjantów, pracowników socjalnych, prokuratorów, zajmujących się zadaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Istotą i podstawowym celem ww. bazy danych jest, aby osoby wyznaczone do nadzoru lub koordynacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej znały się i miały ze sobą kontakt, a nadto współpracowały ze sobą, wymieniając informacje oraz umożliwiając podległym służbom właściwe współdziałanie. Krajowy Program przewiduje włączenie tejże bazy danych, pod nową nazwą: Baza danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa, do działań programowych, z uwagi na fakt, że jest przydatnym narzędziem dla wszystkich służb realizujących zadania z zakresu ustawy.

Realizatorem tego działania jest Minister Sprawiedliwości z udziałem partnerów na szczeblu centralnym, wojewódzkim i okręgowym. Baza danych jest bowiem umieszczona na stronach internetowych sądów apelacyjnych i okręgowych, a dodatkowo także na stronach internetowych urzędów wojewódzkich, wojewódzkich komend Policji, prokuratur oraz poszczególnych zakładów karnych. Jej umieszczenie i coroczna aktualizacja jest jednocześnie przyjętym wskaźnikiem realizacji tego działania w Krajowym Programie.

W 2023 roku baza ta została umieszczona na stronach 10 sądów apelacyjnych oraz 40 sądów okręgowych, w tym na 45 stronach internetowych prokuratur dokonano też aktualizacji ww. informacji.

Istotą powyższego działania jest nawiązanie współpracy przez kuratora okręgowego z osobami nadzorującymi lub koordynującymi inne służby na terenie województwa/okręgu i podejmowanie z nimi wspólnych działań (spotkań, konferencji, szkoleń), w celu zacieśnienia współpracy pomiędzy służbami bądź instytucjami.

Realizacją tego wskaźnika jest wskazanie liczby spotkań, szkoleń, konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej, w których udział wzięli sędziowie bądź kuratorzy sądowi z obszaru właściwości sądu okręgowego w danym roku kalendarzowym. W 2023 roku sądy wskazały na 7 120 (2022 – 6346, 2021 – 3 863) tego rodzaju inicjatyw w całej Polsce. Dodatkowo również prokuratorzy uczestniczyli w 2023 r. w 685 interdyscyplinarnych spotkaniach, konferencjach, szkoleniach oraz seminariach organizowanych lokalnie, jak i w skali ogólnopolskiej, poświęconych problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 69. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez		
		PK	sądy apelacyjne	sądy okręgowe (kuratorzy okręgowi)

4.2.3. Podejmowanie działań zmierzających do nawiązania i wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	umieszczanie i aktualizacja na stronach internetowych właściwych instytucji baz danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa	45	10	40
	liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem sędziów lub kuratorów sądowych, w tym okręgowych, prokuratorów	685	0	

4.3. Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.3.1. Diagnozowanie potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Analiza potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykazała konieczność przeprowadzenia na terenie Polski łącznie 1 941 szkoleń. W szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wzięło udział 32 673 osób.

4.3.2. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne opracowane na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych,
- Służby Więziennej,
- Żandarmerii Wojskowej,
- innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych/grup roboczych (art. 6 ust. 6 pkt 4 ustawy)

Podmioty odpowiedzialne za realizację szkoleń dla pracowników „pierwszego kontaktu” realizują je na podstawie opracowanych wytycznych, o których mowa w punkcie 4.2.1., dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W 2023 r. odbyło się 128 szkoleń, podczas których łącznie zostało przeszkolonych 4 901 pracowników pierwszego kontaktu, w tym: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – 2 825, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – 129, Policji – 497, oświaty – 485, ochrony zdrowia – 75, prokuratorów – 7; kuratorów sądowych – 381, służby więziennej – 10, Żandarmerii Wojskowej – 20, innych podmiotów – 472.

Szkolenia w większości województw dotyczyły głównie budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie na bazie współpracy zespołów interdyscyplinarnych, jak również przy uwzględnieniu takich zagadnień, jak: realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, mediacji, pomocy osobom pokrzywdzonym, pracy z rodziną wieloprotblemową, pracy z dzieckiem krzywdzonym, pracy z ofiarami przemocy w rodzinie, w tym z osobami starszymi i niepełnosprawnymi, diagnozowania przemocy w rodzinie, pogłębiania wiedzy na temat kompetencji służb w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz prowadzenia dokumentacji i

ochrony danych osobowych w ramach „Niebieskiej Karty”, prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy.

Tabela 70. Liczba pracowników pierwszego kontaktu, uczestniczących w szkoleniach w latach 2015–2023

Liczba pracowników pierwszego kontaktu uczestniczących w szkoleniach	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	3 404	2 946	2 742	3 567	4 061	2 769	3 580	3 215	4 905

4.3.3. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja

W 2023 r. w ramach organizowanego przez Policję doskonalenia lokalnego odbyło się 2 430 szkoleń związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej. W szkoleniach tych uczestniczyło 49 598 policjantów.

Zarządzeniem nr 28/2022 Dyrektora Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom z dnia 21 kwietnia 2022 r. powołano Radę ds. przeciwdziałania przemocy domowej. Rada jest zespołem opiniotawczo-doradczym Dyrektora Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i w jej skład wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych najważniejszych dla przeciwdziałania przemocy domowej, urzędów centralnych, samorządów lokalnych, eksperci oraz pracownicy Krajowego Centrum.

Do zadań Rady należy w szczególności: współpraca w zakresie projektowania zmian, aktualizowania i czuwania nad realizacją Programu Potwierdzania Kwalifikacji Osób Pracujących w Obszarze Przeciwdziałania Przemocy Domowej:

- 1) współpraca w zakresie opracowania i promocji standardów związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w szczególności z problemem uzależnień;
- 2) inicjowanie i wspieranie działań, mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej;
- 3) wyrażanie opinii i inicjowanie zmian w zakresie przepisów prawa dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej.

W ramach opracowanego Programu Potwierdzania Kwalifikacji Osób Pracujących w Obszarze Przeciwdziałania Przemocy Domowej, w 2023 r. Rada wypracowała kryteria ubiegania się o certyfikat konsultanta/specjalisty, które zawierały między innymi konieczność ukończenia szkoleń zawierających treści dotyczące zakresu możliwości i form oddziaływań na postawy osób stosujących przemoc domową.

Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury w okresie od dnia 1 stycznia 2023 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. zorganizowała następujące szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej:

- 1) Szkolenie pt. „Prowadzenie postępowań przygotowawczych o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności popełnione na szkodę małoletnich poniżej lat 15 – wybrane zagadnienia”, sygnatura K5/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: wykorzystywanie seksualne małoletnich, charakterystyka sprawców; charakterystyka ofiar, skutki seksualnego wykorzystania dziecka; szczególny tryb przesłuchania pokrzywdzonych przestępstwami przeciwko wolności seksualnej; przedmiot i zakres ekspertyzy psychologicznej; znaczenie dowodowe opinii sądowo-psychologicznej; opinia psychiatryczna i seksuologiczna w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej dotyczących wykorzystania małoletniego poniżej 15 lat; przepisy intertemporalne, obliczanie terminu przedawnienia. Adresatami szkolenia byli: sędziowie, asesory sądowi orzekający w wydziałach karnych, a także prokuratorzy i asesory prokuratury. Zorganizowano jedną edycję szkolenia, w której wzięło udział 39 osób.

- 2) Szkolenie pt. „Przestępstwa na szkodę małoletnich popełniane za pośrednictwem internetu”, sygnatura K9/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: charakterystyka przestępczości internetowej na szkodę małoletnich, zagrożenia w sieci; pornografia dziecięca; seksualne wykorzystanie małoletniego; zakaz publicznego propagowania zachowań o charakterze pedofilskim; grooming (art. 200a k.k.); przemoc internetowa; sexting (utrwalanie wizerunku nagiej osoby bez jej zgody); postępowanie dowodowe, w tym pozyskiwanie i zabezpieczanie danych i dowodów elektronicznych; udział małoletniego w postępowaniu jako świadka i pokrzywdzonego; współpraca międzynarodowa w zakresie zwalczania przestępczości internetowej na szkodę małoletnich. Adresatami szkolenia byli: sędziowie, asesory sądowi orzekający w wydziałach karnych, a także prokuratorzy i asesory prokuratury. Zorganizowano jedną edycję szkolenia, w której wzięło udział 51 osób.
- 3) Szkolenie pt. „Dziecko jako świadek lub pokrzywdzony w postępowaniu karnym – aspekty prawne i psychologiczne, sygnatura K10/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: psychologiczne aspekty przesłuchania dziecka, czynniki istotne w psychologicznej ocenie wypowiedzi dzieci; zasady przesłuchania dzieci w charakterze świadka, pokrzywdzonego w polskiej procedurze karnej; szczególny tryb przesłuchania małoletniego świadka, pokrzywdzonego (art. 185a–185c k.p.k.) – organizacja i przebieg czynności; opinia biegłego psychologa; gwarancje procesowe małoletniego pokrzywdzonego i jego reprezentacja w postępowaniu karnym. Adresatami szkolenia byli: sędziowie i asesory sądowi orzekający w wydziałach karnych oraz prokuratorzy i asesory prokuratury. Zorganizowano jedną edycję szkolenia, w której wzięło udział 19 osób.
- 4) Szkolenie pt. „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”, sygnatura szkolenia K30/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: podstawa prawna – zmiany wprowadzone ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r., poz. 956); rola prokuratora w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; postępowanie zabezpieczające w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia; zadania kuratorów sądowych, asystentów rodziny, pracowników ośrodków pomocy społecznej i pomocy rodzinie w zakresie ochrony osób pokrzywdzonych; orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących przemocy domowej. Adresatami szkolenia byli: sędziowie i asesory orzekający w wydziałach karnych i wydziałach rodzinnych i nieletnich oraz prokuratorzy i asesory prokuratury. Zorganizowano jedną edycję szkolenia, w której wzięło udział 46 osób.
- 5) Szkolenie pt. „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności – charakterystyka postępowań, wymogi i tryb przeprowadzania czynności procesowych z udziałem małoletniego i dorosłego pokrzywdzonego/świadka”, sygnatura K47/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności popełnione na szkodę małoletniego – charakterystyka przestępczości; zasady przesłuchania małoletniego pokrzywdzonego (art. 185a k.p.k.), udział psychologa, obrońcy podejrzanego/oskarżonego; przesłuchanie małoletniego świadka (art. 185b k.p.k.); przesłuchanie pokrzywdzonego o przestępstwa z art. 197–199 k.k. (art. 185c k.p.k.) tryb i warunki przeprowadzanych czynności; opinia psychologiczna w rozróżnieniu na pokrzywdzonych/świadków małoletnich i dorosłych (tezy dowodowe, zakres, podstawowe błędy biegłych); wywoływanie opinii psychiatrycznej i seksuologicznej w postępowaniu, tezy dowodowe, ocena opinii. Adresatami szkolenia byli: sędziowie, asesory sądowi orzekający w wydziałach karnych, asystenci sędziów orzekających w tych wydziałach, a także prokuratorzy, asesory prokuratury oraz asystenci prokuratorów. Zorganizowano jedną edycję szkolenia w trybie online, w której wzięło udział 109 osób.
- 6) Szkolenie pt.: „Praca kuratora z osobami uzależnionymi oraz zaburzonymi”, sygnatura KR3/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: dopalacze i narkotyki – diagnoza, profilaktyka i pomoc, rozpoznawanie zachowań dopalaczowych i narkotykowych u dozorowanych; kontakt z osobą pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych oraz nowe formy uzależnień; zasady bezpiecznego kontaktu z osobą z zaburzeniami psychicznymi;

agresja w relacji z klientem – opór bierny, czynny, efektywna komunikacja; motywowanie do podjęcia leczenia osoby uzależnionej od alkoholu; praca ze sprawcą i ofiarą przemocy w rodzinie – założenia, metody, techniki; sposoby radzenia sobie z agresywnym klientem – procedury interwencji. Adresatami szkolenia byli: zawodowi kuratorzy sądowi. Zorganizowano jedną edycję szkolenia, w której wzięło udział 50 osób.

- 7) Szkolenie pt. „Elementy wiedzy psychologicznej w pracy kuratora”, sygnatura KR4/23. Zagadnienia szczegółowe, które były poruszane podczas szkolenia, to m.in.: konstruktywne radzenie sobie ze stresem; przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu; kontakt z trudnym klientem; trening umiejętności intra i interpersonalnych; efektywność osobista – zarządzanie sobą w czasie; wspieranie dozorowanego będącego w kryzysie psychicznym; rola kuratora sądowego w zapobieganiu samobójstwom; trudności osób w sytuacji przemocy w rodzinie – zakres działania kuratora i możliwości pomocy. Adresatami szkolenia byli zawodowi kuratorzy sądowi. Zorganizowano jedną edycję szkolenia, w której wzięły udział 53 osoby.
- 8) Szkolenie pt. „Kompetencje sądu cywilnego w świetle ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, sygnatura C37/A/22/VIDEO. Adresatami szkolenia byli: sędziowie, asesory i referendarze sądowi orzekający w wydziałach cywilnych oraz sędziowie i referendarze sądowi orzekający w wydziałach rodzinnych i nieletnich oraz asystenci sędziów orzekających w tych wydziałach. Szkolenie online zostało nagrane 5 października 2022 r. i udostępnione na platformie szkoleniowej e-kssip w okresie od 9 stycznia 2023 r. do 29 czerwca 2023 r. W szkoleniu wzięły udział 143 osoby. Niezależnie od powyższego, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury realizuje na podstawie porozumienia (Letter of exchange) podpisanego 27 lutego 2023 r. przy wsparciu Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF), projekt szkoleniowy pn. „Realizacja idei wymiaru sprawiedliwości przyjaznego małoletnim oraz wzmocnienie praw osób pokrzywdzonych”. Głównym celem tego projektu jest urzeczywistnienie zasady dobra dziecka oraz polepszenie sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze seksualnym, a także doznających przemocy domowej. W trakcie projektu w 2023 r. odbyło się 16 edycji szkolenia pt. „Przemoc wobec kobiet (przestępstwa seksualne) i przemoc w rodzinie”, adresowanych do prokuratorów, asesorów prokuratury, asystentów prokuratora, sędziów, asesorów sądowych, asystentów sędziego oraz referendarzy sądowych, w trakcie których przeszkolono 188 osób. Natomiast dla zawodowych kuratorów sądowych zorganizowano 29 edycji szkolenia pt. „Postępowanie z ofiarami przemocy w rodzinie oraz z ofiarami przestępstw seksualnych”, w trakcie których przeszkolono 476 osób. W ramach współpracy międzynarodowej Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratur umożliwiła udział polskim sędziom i prokuratorom w następujących szkoleniach międzynarodowych, poświęconych tematyce przemocy domowej:
- „Victim's Right in the EU in practice: violence against women and children”, sygnatura M14/C28/23 – przeszkolono 1 osobę.
 - „Prevention and contrast of violence against women and domestic violence”, sygnatura M14/H28/23 – przeszkolono 2 osoby.

Tabela 71. Opracowywanie programów szkoleń, kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury
4.3.3. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy	liczba opracowanych programów	10
	Liczba zrealizowanych szkoleń	53

osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja	liczba przeszkolonych osób	1147
--	----------------------------	------

W celu realizacji tego zadania, również Służba Więzienna we własnym zakresie i w ramach własnego budżetu szkoli kadrę więzienną, wypracowuje i wdraża metody oddziaływań wobec sprawców oraz zabiega o udział w spotkaniach i konferencjach międzyresortowych w celu wymiany doświadczeń. Wśród personelu działów penitencjarnych, czynnych funkcjonariuszy (a więc takich, którzy ukończyli szkolenia specjalistyczne i mogą prowadzić programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy) według stanu na 31.12.2023 łącznie 269 funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej zostało przeszkolonych w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie. Poza ww., w szkoleniach w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz pracy z osobą uwięzioną w przemoc w 2023 r. uczestniczyło 627 pracowników więziennictwa.

Tabela 72. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja w 2023 r.

Rodzaj działania	Wskaźnik	Wartość wskaźnika wykazana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
4.3.3. Opracowywanie programów szkoleń kierowanych do służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie możliwości i form oddziaływania na postawy osób stosujących przemoc w rodzinie i ich realizacja	liczba szkoleń	29
	liczba przeszkolonych osób z każdej ze służb	269

4.4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

4.4.1. Realizacja specjalistycznych szkoleń (min. 100 godzin dydaktycznych), umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W 2023 roku zorganizowano 5 szkoleń specjalistycznych umożliwiających uzyskanie certyfikatu specjalisty w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W szkoleniach uczestniczyło 240 osób, natomiast żadna z osób nie uzyskała certyfikatu specjalisty.

4.4.2. Wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących bezpośrednio z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, doradztwa, grup wsparcia

Na podstawie przekazanych danych 6 844 osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc poddano różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego (superwizja, coaching, grupy wsparcia), ponadto zrealizowano 4 650 spotkań superwizyjnych, w których uczestniczyło 6 086 osób.

II. Finansowanie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowany był na podstawie uchwały nr 248 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 (M.P. poz. 1259) – zgodnie z przepisem art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z ustawą budżetową na rok 2023, w budżetach wojewodów w rozdziale 85205 zaplanowano dotacje celowe w kwocie 24 196 000 zł z przeznaczeniem na realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 424, 834), tj. na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz na dofinansowanie organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej.

W trakcie roku Minister Rodziny i Polityki Społecznej, w porozumieniu z wojewodami, dwukrotnie dokonał podziału środków z rezerwy celowej (cz. 83 poz. 25), przez co plan wydatków w cz. 85/02-32, w rozdz. 85205 został zwiększony o kwotę 180 000 zł (czerwiec 2023 r.), a następnie o kwotę 3 500 000 zł (sierpień 2023 r.).

Środki te przeznaczono na prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

Ponadto, zgodnie z przekazanymi przez Ministerstwo Finansów danymi, w części 85/24 – Budżet Województwa Śląskiego, dział 852 – Pomoc społeczna, został dodatkowo zwiększony o kwotę 600 000 zł.

Wojewodowie w trakcie roku, w rozdz. 85205, na podstawie art. 171 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych, dokonali zmian w planie wydatków; na tej podstawie Minister Finansów dokonał stosownych zmian w budżecie państwa, co znalazło odzwierciedlenie w planie wydatków po zmianach.

Ogółem plan wydatków po zmianach na koniec 2023 roku w rozdziale 85205 wyniósł 28 476 000 zł i został wykonany na poziomie 27 612 000 zł, tj. w 97%.

Ponadto Minister Rodziny i Polityki Społecznej ogłosił otwarty konkurs na realizację projektów w ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”. W ramach realizowanego w 2023 r. programu wspierania jednostek samorządu terytorialnego, zaplanowano środki w wysokości 3 000 000 zł (część 44, dział 852, rozdział 85205 budżetu państwa), a wydatkowano 2 826 220,01 zł (około 94% planu), obejmując dofinansowaniem 65 podmiotów wszystkich szczebli samorządu terytorialnego. Niepełne wykonanie planu wynika ze zwrotów niewykorzystanej części dotacji przez poszczególne jednostki. Program realizowano w trybie konkursowym.

Ponadto poszczególne resorty, w ramach realizacji zadań własnych przeznaczają określone kwoty na realizację działań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023.

III. Zalecenia i rekomendacje

Niniejsze opracowanie stanowi odzwierciedlenie działań realizowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r. przez wszystkie szczeble administracji publicznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dokonując analizy zrealizowanych zadań, należy stwierdzić, że w dalszym ciągu niezbędne jest prowadzenie działań zwłaszcza o charakterze profilaktycznym, aby udzielić pomocy i wsparcia rodzinie w rozwiązywaniu problemów w początkowej fazie kryzysu rodzinnego. Dlatego też na podstawie danych i informacji ujętych w sprawozdaniu za 2023 r. sformułowano następujące zalecenia i rekomendacje:

- 1) Należy dążyć do opracowania w każdej gminie i powiecie programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej.
- 2) Niezbędne jest mobilizowanie samorządów lokalnych do prowadzenia szerokorozumianych działań profilaktycznych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą domową.
- 3) Należy uaktywniać samorządy lokalne w zakresie prowadzenia działań profilaktycznych skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, a także programów podnoszących kompetencje rodzicielskie.
- 4) W dalszym ciągu należy dążyć do rozwoju placówek realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
- 5) Należy zwracać szczególną uwagę na wzmocnienie współpracy pomiędzy przedstawicielami i służbami w samorządach z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.
- 6) Należy prowadzić do rozwoju programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, w szczególności w samorządach powiatowych, w których dotychczas nie były one realizowane, a także programów psychologiczno-terapeutycznych i innych programów, w których sprawcy powinni uczestniczyć w celu wzmocnienia swoich postaw wolnych od przemocy.
- 7) Niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań przeciwpromocowych skierowanych do osób doznających przemocy domowej oraz działań skierowanych do osób stosujących przemoc domową, a także dokonywanie oceny skuteczności tych działań oraz nadzoru prowadzonego na poziomie wojewodów.
- 8) Z uwagi na pracę w wyjątkowo trudnym obszarze niezbędny jest rozwój superwizji, coachingu i grup wsparcia dla osób i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Rok 2023 był podobnie jak rok 2022 rokiem szczególnym dla osób doznających przemocy domowej. W okresie tym na bieżąco monitorowane były dane dotyczące zastosowania instrumentów wprowadzonych ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 956). Wszystkie instrumenty zapobiegania przemocy domowej, w szczególności w zakresie szybkiego izolowania osoby doznającej przemocą od osoby stosującej przemoc, w szczególności w postępowaniu karnym były stosowane a ich regulacje obowiązywałyby skutecznie reagować na wszelkie przejawy przemocy domowej w celu ochrony osób pokrzywdzonych. Dodatkowo mając na uwadze wzmocnienie działań podejmowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w dniu 15 sierpnia 2023 r. weszła w życie ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289), która przez kompleksową regulację instytucji nie tylko prawa cywilnego, ale również karnego, uzupełniła rozwiązania wprowadzone ustawą z dnia 30 kwietnia 2020 r.

Istotą nowelizacji było rozszerzenie zakresu ochrony osób doznających przemocy domowej poprzez dodanie nowych instrumentów ochrony oraz usprawnienie postępowania w tych sprawach i zwiększenie skuteczności już funkcjonujących unormowań.

Fundamentalną zmianą zawartą w ustawie jest rozszerzenie katalogu instrumentów cywilnoprawnych stosowanych wobec sprawców przemocy domowej stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia innych członków rodziny, których celem jest efektywne izolowanie sprawcy przemocy od osoby tej przemocy

doznającej nie tylko w miejscu zamieszkania i jego bezpośrednim otoczeniu, ale we wszystkich miejscach, zwłaszcza związanych z jej życiową aktywnością.

Są to:

- zakaz zbliżania się osoby stosującej przemoc domową do osoby doznającej takiej przemocy na określonej w metrach odległość,
- zakaz kontaktowania się osoby stosującej przemoc domową z osobą doznającą przemocy domowej,
- oraz zakaz wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc domową na terenie szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej lub jej miejsca pracy.

Wszystkie powyższe zakazy mogą być wydawane bezzwłocznie przez Policję i Żandarmerię Wojskową, w czasie przeprowadzanej interwencji, wobec sprawcy przemocy w wypadku, gdy stwarza on zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników. W przyjętych rozwiązaniach chodzi o to, by sprawca przemocy nie mógł zbliżyć się do osoby krzywdzonej i nie mógł na nią oddziaływać, tym samym osobie krzywdzonej regulacje mają kompleksowo zapewnić poczucie bezpieczeństwa.

Podobnie jak w wypadku nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazu zbliżania się do tego mieszkania, wprowadzane zakazy: zbliżania, kontaktowania i wstępu obowiązują 14 dni. W tym czasie osoba krzywdzona może skorzystać z odpowiedniej pomocy (psychologicznej, materialnej, prawnej) i wystąpić do sądu z żądaniem wydania przez sąd bezterminowych nakazu opuszczenia mieszkania, zakazu zbliżania się do mieszkania lub zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu. W postępowaniu sądowym – na wniosek osoby doznającej przemocy – możliwe jest udzielenie zabezpieczenia poprzez przedłużenie lub modyfikowanie wydanych przez Policję lub Żandarmerii Wojskowej nakazu i zakazów.

W postępowaniu sądowym osoba doznająca przemocy domowej może żądać dodatkowo wydania wobec swojego krzywdziciela zakazu wstępu i przebywania w miejscach, w których zwykle lub regularnie przebywa. W wyjątkowych wypadkach sąd może określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się np. w kwestiach dotyczących rodziny, małoletnich dzieci, czy w sprawach losowych.

Dodatkowo, gdy osoba stosująca przemoc nie stwarza zagrożenia dla życia lub zdrowia członków rodziny, ale swoim zachowaniem nęka osobę bliską za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność – sąd może również wydać zakaz kontaktowania się.

Aby zagwarantować prawidłową realizację zakazu wstępu, w ustawie przewidziany został obowiązek zawiadomienia dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej, artystycznej, do której uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, osoby zarządzającej obiektem sportowym, w którym ta osoba uprawia sport lub pracodawcę tej osoby o wydanym zakazie.

W celu właściwej ochrony dzieci – gdy są bezpośrednio dotknięte zachowaniami przemocowymi, jak i gdy są świadkami takich zachowań wobec swoich najbliższych, wprowadzony został obowiązek powiadomienia właściwego sądu opiekuńczego, który musi wnikliwie zbadać ich sytuację i wszcząć odpowiednie postępowania opiekuńcze.

Ponadto w 2023 r. prowadzono prace dotyczące wprowadzenia zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Wprowadzono je ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 535), która weszła w życie 22 czerwca 2023 r.

Ponadto w 2023 r. były prowadzone prace legislacyjne sfinalizowane ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 535). Uchwalone przepisy weszły w życie 22 czerwca 2023 r., zwiększając bezpieczeństwo osób doznających przemocy poprzez:

1. zmianę dotychczasowej nazwy ustawy: „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, na „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”, po to, aby nie stygmatyzować rodziny i nie wskazywać, że tylko tam dochodzi do aktów przemocy;
2. wprowadzenie dwóch kolejnych form przemocy domowej, którym należy przeciwdziałać tj. przemoc ekonomiczna i cyberprzemoc, obok już zdefiniowanej przemocy: fizycznej, psychicznej i wykorzystywania seksualnego;
3. rozszerzenie kręgu osób, na które będą oddziaływać przepisy zmienionej ustawy, zwłaszcza o byłego małżonka, byłego partnera lub innego członka rodziny, niezależnie od faktu zamieszkiwania z osobą stosującą przemoc domową;
4. uregulowanie w przepisach kwestii dotyczących dzieci będących świadkami przemocy domowej, które będą traktowane jako osoby doznające przemocy domowej;
5. utworzenie w gminach, grup diagnostyczno-pomocowych, składających się z pracownika socjalnego i policjanta, którzy będą pracować odpowiednio: z osobą doznającą przemocy domowej i z osobą tę przemoc stosującą, dzięki czemu zwiększone zostanie bezpieczeństwo i ochrona osób zagrożonych i doznających przemocy domowej, w szczególności poprzez bardziej indywidualne i podmiotowe podejście do procesu wsparcia i pomagania;
6. poprawę funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy zarówno na szczeblu centralnym oraz na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego, między innymi poprzez:
 - zwiększenie reprezentacji różnych środowisk w składzie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej (ciało opiniotawcze – doradcze Ministra),
 - wyraźne rozdzielenie zadań zespołów interdyscyplinarnych działających w samorządach gminnych od zadań grup diagnostyczno-pomocowych. Zespół interdyscyplinarny, to zadania o charakterze strategicznym – wyznaczającym kierunki działań „przeciwprzemocowych” w gminach. Grupa diagnostyczno-pomocowa – to działania prowadzone bezpośrednio z osobą doznającą przemocy domowej i tę przemoc stosującą;
7. wprowadzenie do przepisów ustawy programów psychologiczno-terapeutycznych, dzięki którym, obok uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych osoba stosująca przemoc, może powrócić do prawidłowych relacji w środowisku domowym, zakłada się rozwój oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc domową;
8. wprowadzenie regulacji, w tym w ustawie o broni i amunicji, dzięki którym osoba stosująca przemoc, która posiada broń palną, zostanie jej pozbawiona, w przypadku wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
9. wprowadzenie regulacji zarówno do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, jak i Kodeksu wykroczeń nakładających sankcje w postaci kary ograniczenia wolności bądź grzywny wobec osoby stosującej przemoc domową, która uporczywie uchyla się od uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub psychologiczno-terapeutycznych.

Mając powyższe na uwadze, zarówno Ministerstwo Sprawiedliwości wraz z wszystkimi podmiotami podlegającymi resortowi sprawiedliwości, jak również pozostali realizatorzy Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w roku 2023 zrealizowali zadania nałożone przepisami Krajowego Programu.